

TOHOLAMPI

Talousarvio 2026 Taloussuunnitelma 2027–2030

Kunnanhallitus 24.11.2025 § 247
Valtuuston hyväksymä 8.12.2025 § 87

Sisällys

1. Kunnanjohtajan katsaus.....	4
2. Talousarvion yleisperustelut	5
2.1 Talousarvion rakenne, sitovuus, seuranta ja tilivelvolliset	5
2.1.1 Talousarvion rakenne	5
2.1.2 Talousarvion sitovuus	5
2.1.3 Talousarvion seuranta	5
2.1.4 Talousarvion tilivelvolliset.....	5
2.2 Taloussuunnitteluprosessi	6
2.3 Talouden tilanne ja kehitysnäkymät.....	7
2.3.1 Kansantalouden tilanne ja kehitysnäkymä	7
2.3.2 Kuntatalouden tilanne ja kehitysnäkymä	9
2.3.3 Kunnan talouden tilanne ja kehitysnäkymä	23
2.4 Toimintaympäristö	30
2.4.1 Väestö	30
2.4.2 Työllisyys	32
2.4.3 Elinkeinoelämä	35
2.5 Kunnan organisaatio, hallinto ja henkilöstö.....	36
2.5.1 Organisaatio	36
2.5.2 Hallinto.....	36
2.5.3 Henkilöstö	37
2.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous.....	39
2.7 Kuntastrategia	39
2.8 Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit.....	40
2.9 Alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet	40
3. Käyttötalousosa.....	41
Hallinto-osasto	42
Työllisyydenhoito	46
Lomatoimen osasto	48
Tekninen osasto.....	52
Sivistysosasto	55
Sivistystoimen hallinto	57
Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä lukio yhteisesti	59
Varhaiskasvatus	61
Esiopetus.....	63
Perusopetuksen alakoulut.....	65
Kuusiston koulu 7–9	67
Toholammin lukio.....	68
Vapaa-aikapalvelut	70

Liikuntapalvelut.....	72
Nuorisotyö	73
Kirjasto	75
Kulttuuritoimi.....	77
4. Käyttötalous yhteensä.....	79
5. Tuloslaskelmaosa	80
5.1 Tuloslaskelma ulkoinen	80
5.2 Tuloslaskelma ulkoinen ja sisäinen	81
5.3 Verotulot.....	82
5.4 Valtionosuudet	83
5.5 Korkotulot- ja menot	84
5.6 Rahoitustulot- ja menot.....	84
6. Rahoitusosa	85
7. Investointiosa.....	86
8. Konserniyhtiöt	87
Toholammin Viemäri Oy	87
Kiinteistö Oy Toholammin vuokratilat (100 %).....	88
Toholammin Energia Oy konserni (96,66 %)	89
Toholammin kehitys Oy	91

1. Kunnanjohtajan katsaus

Vuoden 2026 talousarviota on valmisteltu tilanteessa, joka on meille kunnissa jo liiankin tuttu: taloudellinen liikkumavara pienenee, mutta palvelutarpeet eivät. Odotamme parhaillaan valtionosuusudistuksen kuntakohtaisia laskelmia, ja on todennäköistä, että uudistus heikentää Toholammin rahoitusasemaa. Tämä korostaa entisestään tarvetta ennakoida ja tehdä ratkaisuja ajoissa. Tavoitteenamme oli saada talousarvio tasapainoon. Tämä ei ollut helppo tehtävä, mutta yhdessä onnistuimme. Talousarvio osoittaa maltillista ylijäämää, mikä on merkki siitä, että Toholammilla on kyky tehdä vaikeissakin tilanteissa määrätietoisia päätöksiä.

Vuoden aikana toteutettu ruoka- ja siivoushuollon ulkoistus on ollut merkittävä rakenteellinen uudistus ja tuottaa jatkossa useiden satojen tuhansien eurojen vuosittaiset säästöt. Samaan aikaan käytotaloutta ovat haastaneet laskevat vuokratuotot hyvinvointialueelta sekä yleinen kustannustason nousu. Lisäksi työehtosopimusten mukaiset palkankorotukset kasvattavat menoja, ja koska henkilöstö muodostaa suuren osan kunnan kokonaismenoista, näkyvät korotukset taloudessa selvästi. Kunnan palvelut kuitenkin perustuvat osaavaan henkilöstöön, ja henkilöstö on korotukset ansainnut.

Kokonaisuutena olemme rakentaneet talousarvion, joka on tiukka mutta tasapainoinen. Kylien elinvoimaa tukevat Viitojan ja Sykäräisen koulujen toiminnan jatkuminen sekä Sykrylän ryhmäpäiväkodin säilyminen. Nämä ratkaisut ovat tärkeitä paitsi palvelujen, myös yhteisöllisyyden näkökulmasta. Työllisyyspalveluissa vahvistamme kunnan omaa roolia. Panostamme Inspis-työpajan kehittämiseen ja varaamme resurssin Kaustisen seutukunnan työllisyysasiantuntijan työpanokseen. Näillä toimilla haluamme rakentaa polkuja niille, jotka tarvitsevat tukea työelämään kiinnittymisessä. Samalla valmistaudumme kuntouttavan työtoiminnan siirtymiseen takaisin kuntien vastuulle.

Vuoden 2026 investoinnit ovat maltillisia mutta tarpeellisia. Artesaanin keittiön uudistaminen, kaava-ten kunnostus, kaavoitukseen liittyvän digitaalisen pohjakartan edistäminen sekä kaasutankkaus-aseman valmistelu ovat esimerkkejä toimista, joilla parannamme arjen sujuvuutta ja tuemme tulevaisuuden kehitystä.

Toholammin taloudellinen tila on haastava, mutta ehdottomasti hallittavissa. Meillä on useita vahvuuksia, joihin kannattaa nojata: ketterä organisaatio, hyvä yhteistyö muiden kuntien kanssa, osaava henkilöstö sekä tasapainoinen konserni. Nämä muodostavat vakaan pohjan, jolta voimme tarttua uusiin mahdollisuuksiin esimerkiksi kiertotalouden, puhtaan energiantuotannon ja yritystoiminnan mahdollisuuksien kehittämisen näkökulmista.

Haluan kiittää lämpimästi henkilöstöä ja luottamushenkilöitä kuluneesta vuodesta. Yhdessä tekeminen on ollut Toholammin vahvuus ennenkin ja siihen uskon myös tulevina vuosina!

Juho Niemelä
Kunnanjohtaja

2. Talousarvion yleisperustelut

2.1 Talousarvion rakenne, sitovuus, seuranta ja tilivelvolliset

2.1.1 Talousarvion rakenne

Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne

Kuntalain 110§:n (410/2015) mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä seuraavan vuoden talousarvio sekä kolmea tai useampaa vuotta koskeva taloussuunnitelma. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

2.1.2 Talousarvion sitovuus

Valtuusto hyväksyy talousarviossa sitovat määrärahat ja tuloarviot sekä toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Sitovia määrärahoja ovat **osastoittain netto ennen poistoja**, ja investointiosan sitovuustaso on investointimäärärahat hankeryhmittäin. Talousarviomäärärahojen siirroista luottamustoimielimien välillä päättää valtuusto ja siirroista luottamustoimielinten sisällä ko. lautakunta.

2.1.3 Talousarvion seuranta

Talousarvion toteutumista seurataan koko talousarviovuoden ajan osastoittain: vakioasiana johtoryhmän kokouksissa, säännöllisesti kunnanhallituksessa sekä valtuustolle kolmannesvuosittain esitettävissä osavuositarkastuksissa. Osastopäällikkö raportoi mahdollisista reagoitavia vaativista poikkeamista vastuunalaiselle toimielimelle.

2.1.4 Talousarvion tilivelvolliset

Tilivelvollisia ovat luottamushenkilöistä kunnanhallituksen ja lautakuntien puheenjohtajat ja jäsenet. Viranhaltijoista tilivelvollisia ovat kunnanjohtaja, osastopäälliköt ja tulosalueiden esimiehet sekä lautakuntien esittelijät. Eri projektien projektivastaavat ovat tilivelvollisia kunnan hallinnoimien projektien osalta.

2.2 Taloussuunnitteluprosessi

Kunnanhallitus antaa alkusyksystä osastoille evästyksensä talousarvion laadintaan. Valmistelu tapahtuu kunnanjohtajan ja osastopäälliköiden johdolla, ja etenemisestä raportoidaan säännöllisesti johtoryhmässä sekä kunnanhallitukselle.

Valtuusto vahvistaa tulevan talousarviovuoden veroprosentit marraskuun alkupuolella, minkä myötä kunnanjohtajan talousarvioesitys viimeistellään kunnanhallitukselle, joka päättää sen esittämisestä edelleen valtuustolle. Valtuuston talousarviokokous pidetään tavanomaisesti joulukuussa.

Valtuuston hyväksymän talousarvion perusteella osastopäälliköt laativat hallintosäännön mukaisesti alaisensa osaston käyttösuunnitelmat, jotka tulee saattaa tiedoksi kunnanhallitukselle talousarviovuoden tammikuun loppuun mennessä.

Talousarvion toteutumista seurataan aktiivisesti osastoilla raportointiohjelmalla, ja toteumaa tarkastellaan johtoryhmän kokouksissa vakioasiana. Valtuustolle laaditaan kolmannesvuosittain kuntakonsernin ja toiminnan osavuosikatsaus, jonka oheen koostetaan työllisyysraportti samalta ajalta. Talousarviovuoden päätyttyä laaditaan tilinpäätös ja henkilöstöraportti, jotka kunnanhallituksen tulee käsitellä talousarviovuotta seuraavan maaliskuun loppuun mennessä. Valtuuston tilinpäätöskokous, jossa käsitellään myös tarkastuslautakunnan arviointikertomus sekä tilintarkastajan tarkastusraportti talousarviovuodelta, on pidettävä kesäkuun loppuun mennessä.

2.3 Talouden tilanne ja kehitysnäkymät

2.3.1 Kansantalouden tilanne ja kehitysnäkymä

Julkinen talous

Valtiovarainministeriön julkaisutietojen (2025:30) mukaan julkisyhteisöjen alijäämä vuonna 2024 syveni 4,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja julkinen velka kasvoi 82,1 prosenttiin. Vuonna 2025 alijäämä paranee, mutta pysyy syvänä ja velkaantuminen jatkuu sopeutustoimista huolimatta, kun suuret puolustushankinnat rasittavat menoja. Alijäämä pienenee 3,3 prosenttiin ennustekauden lopulla. Vuosina 2028–2029 puolustusmenot kasvavat jälleen hidastaen alijäämän paranemista. Alijäämä jää koko ennustekaudella suuremmaksi kuin 3 % suhteessa BKT:hen.

Vuonna 2025 julkisen talouden tilanne paranee vain vähän vuodesta 2024, kun sopeutustoimien vaikutukset kasvavat. Verotulojen kasvu on vaimeaa veronkorotuksista huolimatta. Rahoitusasema jää -4,2 prosenttiin. Menojen kasvu paikallishallinnossa säilyy kuitenkin maltillisena. Alijäämä koehenisi selvemmin, elleivät menoja kasvattaisi samalla puolustushankinnat.

Vuonna 2026 alijäämän ennakoidaan paranevan selvemmin kasvun virotessa. Verotulojen kasvu on nopeampaa ja menojen kasvu vaimeaa. Alijäämä paranee arviolta 3,7 prosenttiin. Seuraavina vuosina alijäämä paranee hitaammin, kunnes kääntyy heikommaksi vuonna 2029 puolustusmenojen lisäyksen painamana.

Velkasuhteen kasvu hidastuu vuodesta 2026 alkaen pariaksi vuodeksi, mutta velan kasvu kiihtyy jälleen 2028. Velkasuhde nousee tarkastelujakson lopulla yli 90 prosenttiin. Velkaantumista kasvattaa erityisesti valtionhallinnon alijäämäisyys.

Valtionhallinnon alijäämä kasvaa vuonna 2025 yli 4 prosenttiin suhteessa BKT:hen ja paranee sitten hetkellisesti, kunnes puolustusmenojen kasvu heikentää rahoitusasemaa. Valtionhallinnon alijäämä parantaa hallituksen tekemät sopeutustoimet, mutta puolustus- ja korkomenojen kasvu sekä veronkevennykset taas vaikuttavat sitä heikentävästi.

Paikallishallinto säilyi vuonna 2024 edelleen alijäämäisenä, mutta sektorin menojen kasvu saatiin maltilliseksi. Paikallishallinnon kulutusmenot kasvoivat enää vain 2,5 prosenttia, kun vuotta aiemmin kasvua oli noin 10 prosenttia. Vuonna 2025 menot kasvavat hieman nopeammin TE-palvelu-uudistuksen ja palkankorotusten vuoksi.

Kuntahallinnon alijäämä syvenee vuonna 2025, mikä aiheutuu mm. kulutusmenojen ja investointien kasvusta, vaimeasta verotulojen kehityksestä ja valtionosuuksiin tehtävistä leikkauksista. Kun määräaikaiset valtionosuusleikkaukset päättyvät, kuntahallinto jää edelleen alijäämäiseksi.

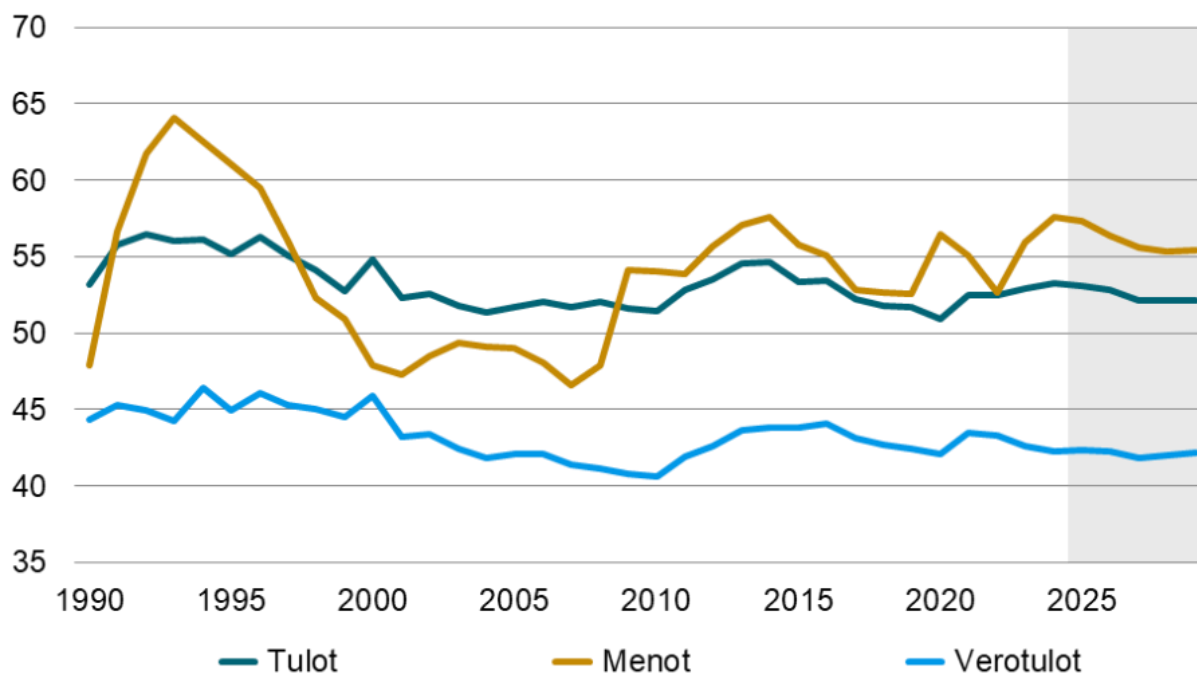
Hyvinvointialueet onnistuivat vakauttamaan talouttaan vuonna 2024, mutta eivät vielä parantamaan alijäämäistä rahoitusasemaansa. Vuonna 2025 rahoitusasema saadaan tasapainoon valtionrahoituksen kasvun sekä sopeutustoimien avulla. Sopeutuspaineet alueilla kuitenkin jatkuvat, sillä hyvinvointialueiden pitäisi vielä kyetä kattamaan aiempien vuosien taseisiin kertyneet alijäämänsä.

Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema on tänä vuonna yhteensä 0,5 prosenttia suhteessa BKT:hen. Ylijäämän arvioidaan kasvavan ennustekauden aikana 1,2 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Työeläkelaitokset pysyvät ylijäämäisinä läpi ennustekauden erityisesti sektorin saamien omaisuustulojen ja työeläkemaksutuottojen myötä. Muut sosiaaliturvarahastot ovat alijäämäisiä koko ennustekauden ajan, mutta pääsevät lähes tasapainoon ennustejakson lopulla. Työttömyysmenot kasvavat vielä vuonna 2025 säästötoimista huolimatta, mikä syventää alijäämää. Positiivisen riskin ennusteeseen luo työttömyysvakuutusmaksujen mahdollinen nosto vuodelle 2026.

Julkisyhteisöjen tulot, verotulot ja menot

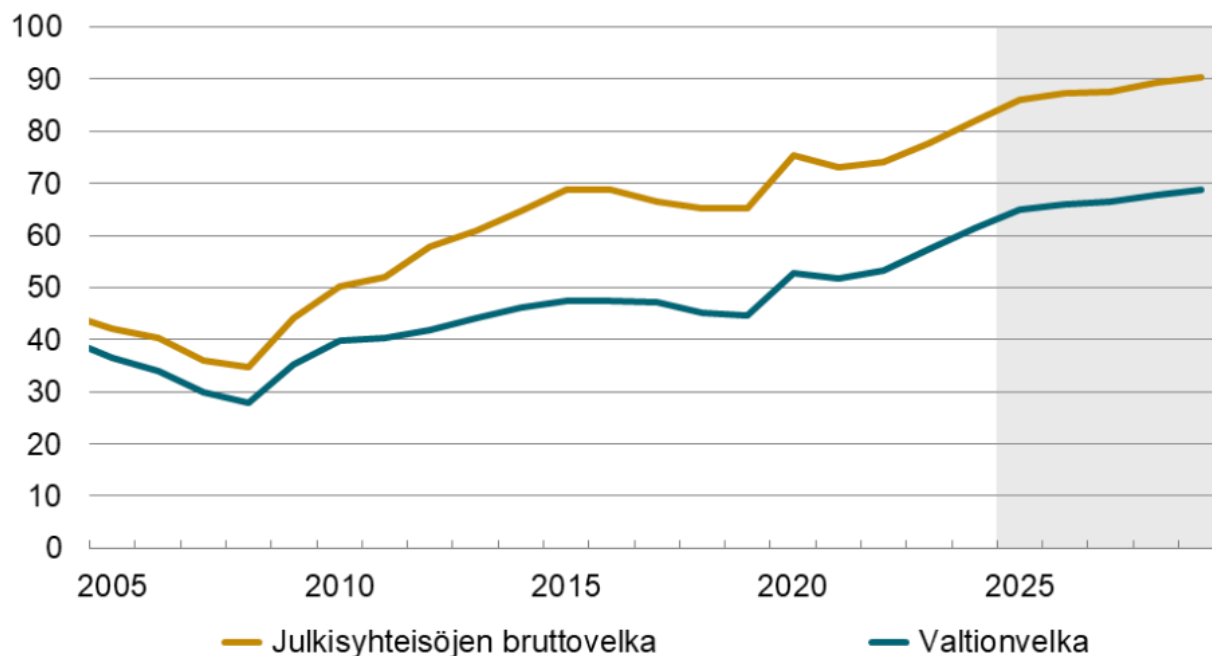
suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

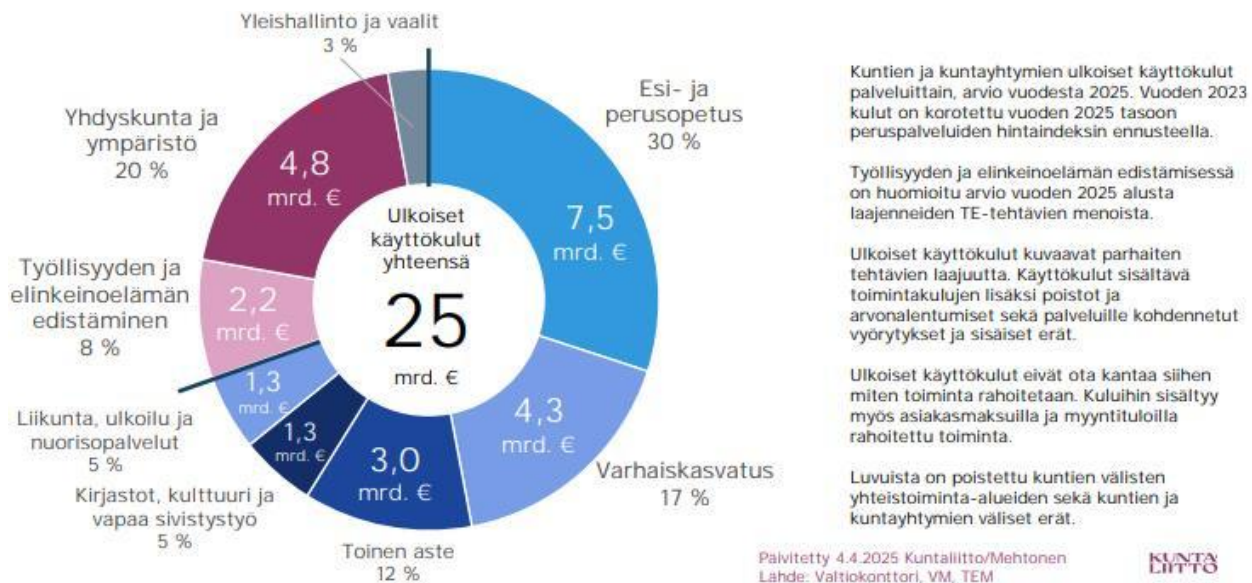
Julkisyhteisöjen velka

suhteessa BKT:hen, %

Lähde: Tilastokeskus, VM

2.3.2 Kuntatalouden tilanne ja kehitysnäkymä

Tilannekuva syksyllä 2025

Kuntakonsernien taloustilanne heikkeni vuonna 2024 odotetusti vuodesta 2023, jolloin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen kertaluonteiset erät vielä vahvistivat taloutta niin kunnissa kuin kuntakonserneissakin. Tosin uudistukseen liittyvät ns. verohännät ulottuivat osin vielä vuodelle 2024 noin 170 milj. eurolla. Vuoden 2024 taloustilanne oli kuitenkin parempi kuin mitä vuoden takaisessa kuntatalousohjelmassa ennakoitiin.

Kuntakonsernien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni noin 830 milj. eurolla noin 5,86 mrd. euroon. Vuosikate riitti kattamaan selvästi poistot, mutta ei kasvaneita nettoinvestointeja. Vuosikate oli negatiivinen yhdeksällä konsernilla, kun edellisvuonna vastaava lukumäärä oli kahdeksan. Näistä kahdeksan oli alle 5 000 asukkaan kuntakonserneja ja yksi hieman yli 10 000 asukkaan kuntakonserni. Asukaskohtaisesti tarkasteluna vahvimmat vuosikatteen olivat aiempien vuosien tapaan suurissa yli 100 000 asukkaan kunnissa.

Kuntakonsernien yhteenlaskettu tulos heikkeni edellisestä vuodesta 735 milj. eurolla 1,37 mrd. euroon. Tulokseen vaikuttivat vahvistavasti satunnaiset erät, kuten Mikkelin energiayhtiön myynti sekä Tampereen vesilaitoksen yhtiöittäminen. Sellaisten kuntakonsernien määrä, joilla on negatiivinen tilikauden tulos, kasvoi 52:sta 80:een. Yhteenlaskettu taseen kertynyt ylijäämä kasvoi 1,11 mrd. eurolla 20,81 mrd. euroon. Sellaisten kuntakonsernien määrä, joilla on taseessa kertynyttä alijäämää, kasvoi yhdellä 21:stä 22:een. Alijäämäiset kuntakonsernit olivat pääosin pieniä alle 2 000 asukkaan kuntakonserneja.

Kuntien talous heikkeni vuonna 2024 vuoden 2023 tilanteeseen nähden odotetusti. Kuntien yhteenlaskettu vuosikate heikkeni 970 milj. eurolla 3,26 mrd. euroon. Vuosikate riitti kattamaan poistot, mutta ei nettoinvestointeja. Tilikauden tulos heikkeni noin 670 milj. eurolla ollen kuitenkin 1,05 mrd. euroa positiivinen. Tuloksen vuosikatetta pienempi heikentyminen selittyy aiemmin mainituilla satunnaisilla tuotoilla. Positiivisen tuloksen ja ylijäämäisen tilikauden seurauksena taseen kertyneen ylijäämän määrä kasvoi reilulla miljardilla eurolla noin 17,59 mrd. euroon. Toiminnan ja investointien rahavirta kääntyi negatiiviseksi ollen noin -400 milj. euroa. Edellisen kerran toiminnan ja investointien rahavirta on ollut negatiivinen vuonna 2019.

Negatiivisen vuosikatteen kuntia oli 14 vuonna 2024 ja 15 vuonna 2023. Tilikauden tulos oli negatiivinen 84 kunnalla, kun vuonna 2023 määrä oli 55. Heikoimmat vuosikatteen olivat pienillä alle 2 000

asukkaan kunnilla, kun taas heikoimmat tulokset olivat 10 001 – 20 000 asukkaan kuntakokoryhmissä. Kuitenkin alle 2000 asukkaan kunnissa sekä vuosikate että tulos paranivat vuodesta 2023, kun kaikissa muissa kuntakokoryhmissä ne heikkenivät. Sellaisten kuntien määrä, joilla on taseessa kertynyttä alijäämää, kasvoi 16:sta 18:aan kuntaan.

Vuoden 2026 näkymät

Vuonna 2026 kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirran ennustetaan heikkenevän -1,4 mrd. euroon. Toimintakate heikkenee 4,7 prosenttia toimintakulujen kasvaessa ja toimintatuottojen vähentyessä. Toimintakulujen kasvun taustalla on etenkin henkilöstökustannusten kasvu. Keväällä 2025 sovittu palkkaratkaisu kasvattaa työvoimakustannuksia 3,2 % vuonna 2026 ja 3,9 % vuonna 2027. Kunta-alan ansiokehityksen ennakoidaan ylittävän yleisen ansiokehityksen erityisesti vuosina 2027–2028 sopimuskorotusten ajoitusten ja kunta-alalle sovitun palkkojen ja palkkausjärjestelmien kehittämisohjelman vuoksi. Kuntien kustannuskehitystä kuvaava peruspalvelujen hintaindeksienuste vuodelle 2026 on 3,5 prosenttia ja vuosille 2027–2029 keskimäärin 3,3 prosenttia vuodessa.

Vuoden 2026 toimintatuottoja pienentää sote-kiinteistöjen vuokrasopimusten päättymisen ja uudelleenneuvottelut. Kehitysarviossa on oletettu, että kuntien saamat vuokratuotot pienenevät noin 150 miljoonalla eurolla vuodesta 2026 alkaen. Laskelmassa on myös huomioitu sote-uudistuksen omaisuusjärjestelyn muutuskustannuksia niin, että sekä kuntien menojen että tulojen on oletettu kasvavan 5 milj. vuonna 2026, 55 milj. vuonna 2027, 70 milj. vuonna 2028 ja 20 milj. vuonna 2029.

Vuonna 2026 kuntien valtionosuuksien kasvua hidastavat hallituksen pysyvät valtionosuusleikkaukset sekä hallituskauden aikainen yhden prosenttiyksikön indeksijarru. Lisäksi valtionosuuksien kehitystä hidastaa vuoteen 2027 saakka sote-siirtoon liittyvien takautuvasti perittävien valtionosuuksien vähennys.

Verotulot muodostavat suurimman osan kuntien tuloista. Suhdanneilanteen kohentuessa verotulojen kehitys vahvistuu vuonna 2026 5,2 prosentin kasvuun ja tasaantuu vuosina 2027–2029 keskimäärin hieman alle 4 prosenttiin vuodessa. Painelaskelman perusteella kuntatalouden tulot eivät kuitenkaan riitä kattamaan kasvavia menoja, eikä vuosikate riitä tulevana vuosina nettoinvestointeihin. Kuntatalouden investoinnit pysyvät korkealla tasolla, vaikka kuntakohtaiset erot ovat huomattavia. Osassa kunnista investointinäkymät ovat laskevia, mutta etenkin kasvukeskuksissa muuttoliike ylläpitää kuntien investointipaineita. Valtaosa investoinneista kohdistuu välttämättömään perusinfrastruktuuriin kuten rakennuksiin, mutta myös vihreän siirtymän investoinnit pitävät osaltaan investointitasoa korkealla.

Kuntatalouden toiminnan ja investointien rahavirta uhkaa syvetä -1,4 miljardiin euroon vuonna 2026 ja -1,5 mrd. euroon vuonna 2027. Tulojen ja menojen epätasapaino helpottuu hieman painelaskelman lopulla vuonna 2028, kun hallitusohjelman mukainen indeksijarru peruspalvelujen valtionosuuteen ja sote-uudistuksen määräaikaisten vähennykset koskien vuoden 2023 valtionosuuksia poistuvat. Toiminnan ja investointien rahavirta jää kuitenkin vuonna 2028 noin 1,2 miljardia ja vuonna 2029 noin 1,0 miljardia negatiiviseksi. Negatiiviset toiminnan ja investointien rahavirrat näkyvät kuntatalouden lainakannan kehityksessä, joka uhkaa kasvaa 26,5 mrd. euroon vuonna 2029. Myös korkomenot lisääntyvät lähivuosina, vaikka lyhyet markkinakorot ovat jo kääntyneet laskuun. Merkittävä osa kuntien lainakannasta on kuitenkin kiinteäkorkoisia tai suojattuja, minkä vuoksi markkinakorkojen muutokset heijastuvat korkokustannuksiin viiveellä.

Kuntatalouden kestävyys vaikuttavat jatkossa yhä enemmän kuntien kyky hallita työvoimakustannuksia, sopeuttaa investointeja sekä hyödyntää digitalisaatiota ja uusia teknologioita palvelutuotannossa. Väestörakenteen muutos, kaupungistuminen ja vihreä siirtymä lisäävät investointitarpeita, mutta vaativat samanaikaisesti rakenteellisia uudistuksia. Tulojen ja menojen epätasapaino edellyttää kuntien omia sopeutustoimia ja tiukkaa menokuria. Palvelut ja palveluverkko on sopeutettava kuntien tulo-rahoitukseen. Samalla tulopohjan vahvistaminen voi johtaa veronkorotuspaineisiin erityisesti kunnallisverotuksessa.

Kuntatalouden kehitysarvion pohjalla olevaan kokonaistaloudelliseen ennusteeseen liittyy paljon riskejä. Suhdanteiden vaikutus välittyy verotulojen ja työttömyyskehityksen kautta kuntatalouteen. Kuntatalouden menot voivat jäädä arvioitua pienemmiksi, jos kunnat ja kuntayhtymät onnistuvat sopeuttamaan sekä palveluverkkoaan että toimintaansa vastaamaan pienenevää palvelutarvetta ja rahoitusta. Sopeutustoimien epäonnistuminen tai muut menolisäykset, esimerkiksi arvioitua suuremmat sote-kiinteistöjen vuokramenetykset, voivat vastaavasti heikentää tilannetta.

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joiden nettovaikutus kuntatalouteen vaihtelee. Uusiin tai laajentuviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan 100 prosentin valtionosuus, ja valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille. Osana keväällä 2024 linjattuja säästöpäätöksiä joitakin kuntien tehtäviä ja velvoitteita edelleen poistetaan.

Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta noin 170 milj. eurolla vuonna 2026 vuoteen 2025 verrattuna. Vuoden 2026 talousarvioesityksessä kuntataloutta heikentävät erilaiset valtiontalouden sopeutustoimet. Peruspalveluiden valtionosuuteen kohdennetaan 75 milj. euron vähennys, ja myös vuonna 2026 valtionosuuden indeksikorotuksesta vähennetään yksi prosenttiyksikkö.

Kun tarkastellaan pääministeri Orpon hallituksen päätösperäisten toimien vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, nettovaikutus on yhteensä noin 200 milj. euroa kuntataloutta vahvistava vuonna 2026. Luvussa ei ole huomioitu sitä, että vuosina 2024–2025 toteutettu sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointiratkaisu kasvatti kuntien verotuloja ja vähensi kuntatyönantajien maksurasitusta noin 100 milj. eurolla vuodessa.

Kunnallisvero

Kunnallisveron tuoton arvioidaan olevan vuonna 2026 noin 10,7 mrd. euroa, mikä on noin 0,6 mrd. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Kunnallisveron tuottoon vaikuttavat kehyskaudella veropohjan kehitys sekä hallitusohjelmaan sisältyvät ja vuosien 2024 ja 2025 kehysriihissä tehdyt päätökset. Palkkatulojen osuus kunnallisveron veropohjasta on keskimäärin noin 68 prosenttia, eläkkeiden noin 24 prosenttia ja muiden tulojen, kuten esimerkiksi päivärahatulojen ja yritystulojen, osuus on noin 8 prosenttia. Tulorakenteessa on kuitenkin suuret erot kuntien välillä. Väestörakenteen ja työllisyyden kehitys vaikuttavat yksittäisten kuntien veropohjaan ja verotuottoon.

Pieni- ja keskituloisten työn verotusta kevennetään 520 miljoonalla eurolla vuonna 2026 ja lisäksi 125 milj. eurolla vuonna 2027. Lisäksi työtulovähennyksen lapsikohtaista korotusta kasvatetaan. Ylin marginaaliveroaste alennetaan noin 52 prosenttiin, ja tästä aiheutuvan verotuottomenetyksen pienentämiseksi ansiotuloverotuksen indeksitarkistus jätetään tekemättä niillä tulotasoilla, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu. Avainhenkilöiden lähdeveroa alennetaan, ja Suomeen palaaville kansalaisille otetaan käyttöön veronhuojennus. Lisäksi työn verotusta kevennetään hallitusohjelman mukaisesti vuosina 2026 ja 2027 pieni- ja keskituloisia painottaen.

Kehyskaudella jatketaan hallitusohjelman mukaisten indeksitarkistusten tekemistä ansiotuloveroperusteisiin kaikilla tulotasoilla. Ansiotuloveroperusteiden indeksitarkistus sisältyy teknisenä oletuksena myös vuosien 2028 ja 2029 ennusteisiin. Nollapäästöisten työsuhteautojen verotuen voimassaoloa jatketaan vuodesta 2026 neljällä vuodella (muutos vaikuttaa myös yhteisöveron tuottoon). Verotuloja kasvattavat kehyskaudella työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistaminen, työhuonevähennyksen ja työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poistaminen, keino- tekoisten osakevaihtojärjestelyjen avulla tapahtuvan osinkoverotuksen minimoimisen estäminen ja vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuen poisto. Lisäksi eräiden tilapäisten verotukien poistuminen kehyskaudella lisää hieman kunnallisveron tuottoa.

Yhteisövero

Kuntien yhteisöveron tuotoksi arvioidaan 1,74 mrd. euroa vuonna 2026. Yhteisöveron maksuunpanon mukaisen kokonaistuoton arvioidaan kasvavan vuosina 2026–2029 keskimäärin noin 1,5 prosenttia vuodessa. Yhteisöveron tuoton ennustamisen lähtökohtana on viimeisimmän valmistuneen verotuksen mukainen yhteisövero, jota muutetaan arvioidun tuloskehityksen mukaisesti. Tuloskehityksen muutosta arvioidaan lähinnä kansantalouden tilinpidon toimintaylijäämän muutoksen avulla. Toimintaylijäämän arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 3,5 prosenttia vuosina 2026–2029.

Kevään 2025 kehysriihessä tehtyjen päätösten mukaisesti yhteisöverotuloja kasvattaa vuonna 2026 työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeuden poistaminen. Yhteisöverotuloja pienentää metsävähennyksen korottaminen. Ilmastoneutraaliin talouteen tähtääviä investointeja tuetaan vuonna 2025 myönnettävällä verohyvityksellä ja uudella vuodesta 2026 alkaen myönnettävällä verohyvityksellä.

Yhteisöverokantaa alennetaan kahdella prosenttiyksiköllä 18 prosenttiin vuonna 2027. Lisäksi vertailutietotarkistusten sääntelyn kehittäminen ja työsuhtepolkupyöräedun poistaminen kasvattavat yhteisöveron tuottoa vuosina 2027 ja 2028. Yhteisöveron veroperusteisiin tehtävät muutokset kompensoidaan kunnille yhteisöveron jako-osuuksia muuttamalla, joten niiden vaikutus on kuntien rahoitusaseman näkökulmasta neutraali.

Kiinteistövero

Kiinteistöveron tuotto on noin 2,38 mrd. euroa vuonna 2026, mikä on noin 27 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2025. Kehyskaudella veron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin noin 2,3 prosentin vuosivauhtia.

Kaivosmineraalivero

Vuonna 2024 voimaan tulleen kaivosmineraaliveron tuoton arvioidaan olevan noin 33 milj. euroa vuonna 2026. Tästä kaivosten sijaintikuntien osuus olisi 60 prosenttia eli noin 20 milj. euroa. Kaivosmineraaliveron tuottoa korottavat kehyskaudella hallitusohjelman ja vuosien 2024 ja 2025 kehysriihen linjaukset, jotka korottavat kaivosveron tuoton noin 105 milj. euroon. Lisäksi muutetaan valtion ja kuntien välistä jako-osuutta siten, että sijaintikuntien osuus kaivosveron tuotosta olisi vuodesta 2027 alkaen 20 prosenttia eli noin 21 milj. euroa.

Taulukko 9. Ennuste kuntien verotuloista vuosina 2024–2029, milj. euroa.

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Kunnallisvero	9 993	10 079	10 688	11 073	11 568	12 045
Yhteisövero	1 768	1 637	1 740	1 840	1 915	1 982
Kiinteistövero	2 334	2 352	2 379	2 428	2 511	2 578
Kaivosmine- raalivero	19	19	20	21	21	21
Yhteensä	14 114	14 087	14 827	15 362	16 015	16 626
Manner- Suomen keskimääräinen kunnallisvero- prosentti	7,46	7,54	7,54	7,54	7,54	7,54
Kuntien osuus yhteisöveron tuotosta	23,69	23,65	22,84	25,49	25,80	26,08

Lähde: Kuntatalousohjelma 2026, VM:n julkaisuja 2025:53

Kuntien valtionavut

Valtio osoittaa kuntien valtionapuihin noin 5,9 mrd. euroa vuonna 2026, ja valtionavut kasvavat noin 3 prosenttia vuodesta 2025. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,9 mrd. euroa, kuntien verotulomenetysten korvaukset noin 0,5 mrd. euroa ja muut valtionavut noin 0,5 mrd. euroa.

Valtionavut kunnille valtion vuoden 2026 talousarvioesityksessä:

Taulukko 5. Kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden valtionavut, milj. euroa

	2024 TA+LTA:t	2025 TA	2026 TAE
Laskennalliset valtionosuudet	3 733	4 668	4 864
VM	2 501	3 367	3 552
OKM	1 232	1 302	1 312
- josta kuntayhtymät	1 112	1 084	1 128
Valtion korvaus kunnille veroperustemuutoksista aiheutuvista verotulojen menetyksistä	848	541	534
Valtionavustukset:	628	496	475
OM	32	0	0
VM	0	11	11
OKM	253	208	191
MMM	4	4	9
LVM	31	30	31
TEM	223	193	190
STM	57	32	27
YM	27	17	17
Valtionavut yhteensä	5 210	5 705	5 874

Lähde: Kuntatalousohjelma 2026, VM:n julkaisu 2025:53

Valtion kuntatalouteen vaikuttavat toimenpiteet hallinnonaloittain

Oikeusministeriön hallinnonala

Lunastuslain korvausperusteet on uudistettu pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. Eduskunta on hyväksynyt lunastuslain korvausperusteita koskevat lunastuslain muutokset, ja ne ovat tulleet voimaan 1.8.2025.

Kuntien maksettavaksi on yhdyskuntarakentamiseen liittyvissä lunastustoimituksissa määrätty vuosina 2019–2023 korvauksia keskimäärin noin 3 milj. euroa vuosittain. Lunastuslain korvausperusteisiin ehdotetut muutokset merkitsisivät näihin korvauksiin noin 0,75 miljoonan euron suuruista korotuspainetta. Kuntien yhdyskuntarakentamista palveleva maanhankinta perustuu kuitenkin lähes kokonaisuudessaan vapaaehtoihin oikeustoimiin. Koska lunastuslain korvausperusteet määrittävät myös kuntien vapaaehtoisen maanhankinnan hintatasoa, aiheuttavat ehdotetut muutokset korotuspaineen myös sopimusperusteiseen maanhankintaan.

Kuntien vuotuiset investointimenot maa- ja vesialueiden hankintaan vuosina 2019–23 ovat olleet

keskimäärin 162,9 milj. euroa. Lunastuslain korvausperusteisiin ehdotetut muutokset tarkoittaisivat vapaaehtoiisiin oikeustoimiin täysimääräisesti siirtyessään noin 40,7 milj. euron korotuspainetta kuntien maanhankinnan kustannuksiin. Vaikutusten arvioidaan kuitenkin olevan tätä vähäisempiä. Lunastuslain korvausperusteiden muutosten arvioidaan lisäävän lunastusmenettelyn käyttöalaa kuntien maanhankinnassa.

Lunastuslupamenettelyiden ja lunastustoimitusten määrän lisääntyminen lisääisi siksi myös lunastajina toimivien kuntien sekä lunastusmenettelystä vastaavan valtion hallinnollisia kustannuksia.

Valtiovarainministeriön hallinnonala

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus on vuonna 2026 noin 3,55 mrd. euroa. Tästä enintään 10 milj. varataan valtionosuuden harkinnanvaraiseen korotuksen maksamiseen. Valtionosuus kasvaa vuoden 2025 varsinaiseen talousarvioon verrattuna noin 185,5 milj. Euroa.

Nettomääräisesti tehtävämuutokset kasvattavat valtionosuuden tasoa 69 milj. euroa vuonna 2026. Suurimmat vaikutukset ovat oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksella 53,5 milj. euroa ja perusopetuksen kolmen vuosiviikkotunnin lisäämisellä 12,0 milj. euroa. Lisäksi yksityisten opetuksen järjestäjien kotikuntakorvausten nosto 100 prosenttiin kasvattaa valtionosuuden tasoa 6,4 milj. euroa ja kotihoidontuen Norjan mallin käyttöönotto 1,2 milj. euroa.

Valtionosuuden tasossa on huomioitu tehtävien ja velvoitteiden vähennyksenä kuntien työllistämismittauksen kumoaminen 57 vuotta täyttäneiden työttömien työnhakijoiden osalta, 2,2 milj. euroa, ja työnhakijan palveluprosessin keventäminen 0,7 milj. euroa. Lisäksi esi- ja perusopetuksen tuen asiakirjojen vähentäminen ja työttömyysturvaan liittyvän muistutusveloitteen kumoaminen laskevat valtionosuuden tasoa yhteensä hieman alle miljoonan euron verran.

Peruspalvelujen valtionosuudessa otetaan vuonna 2026 huomioon noin 21,8 euron määräaikainen vähennys kuntien velvoitteiden ja tehtävien purkamiseen liittyen. Valtionosuuden tasossa otetaan huomioon myös noin 167 milj. euron määräaikainen vähennys liittyen kunnilta hyvinvointialueille siirryneiden tulojen ja kustannusten tasaukseen vuoden 2023 osalta. Lisäksi valtionosuuden tasossa otetaan huomioon vuodelle 2024 tehdyn 192 milj. euron määräaikaisen lisäyksen takaisinperintään liittyvä 64 milj. euron määräaikainen vähennys.

Valtionosuuden tasossa huomioidaan vuodesta 2026 alkaen myös hallituksen päättämien kasvutoimien rahoitukseen liittyvä 75 milj. euron pysyvä valtionosuuden vähennys. Vuonna 2026 peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotus on 3,5 prosenttia ja siitä aiheutuva valtionosuuden lisäys noin 111,1 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään kuitenkin yhtä prosenttiyksikköä vastaava vähennys vuosina 2024–2027. Vuonna 2026 vähennys pienentää valtionosuutta 31,6 milj. euroa.

Valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen valtionosuusvaikutus vuodelle 2026 on noin 127,5 milj. euroa valtionosuutta lisäävä, kun huomioidaan sote-siirtolaskelman yhteydessä kunnilta hyvinvointialueille siirretyt kustannukset ja tulot.

Valtionosuuden tasossa on edellä mainittujen muutosten lisäksi huomioitu vuodelle 2026 teknisinä lakisääteisinä muutoksina valtionosuuden laskentaan vaikuttavina tekijöitä nettomääräisesti yhteensä -13,4 milj. euroa. Merkittävin valtionosuuden tasoa nostava tekijä on asukasluvun ja laskentatekijöiden muutos, yhteensä 12,8 milj. euroa. Eniten valtionosuuden tasoa laskee perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden muutos 17,6 milj. euroa.

Vuoden 2026 peruspalvelujen valtionosuuden laskennalliset kustannukset ovat 11,7 mrd. euroa. Tästä ikärakenteen perusteella jaettavan rahoituksen osuus on noin 9,2 mrd. euroa ja muiden laskennallisten kustannusten osuus on 2,5 mrd. euroa. Kuntien omarahoitusosuus on noin 8,7 mrd. euroa eli 1549 euroa asukasta kohden. Omarahoitusosuuden jälkeen peruspalvelujen valtionosuus on

3,0 mrd. euroa. Lisäksi kunnille myönnetään valtionosuuden lisäosia yhteensä 314 milj. euroa. Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus on noin 786 milj. euroa. Tasauslisät ovat yhteensä noin 885 milj. euroa ja tasausvähennykset noin 98 milj. Euroa.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti on 25,73 vuonna 2026.

Verotulomenetysten korvaukset

Hallitusohjelman mukaisesti hallituksen veroperusteisiin tekemien muutosten verotuottovaikutus korvataan kunnille. Vuodesta 2020 lähtien korvaukset on maksettu kunnille peruspalvelujen valtionosuuden yhteydessä, mutta erilliseltä valtion talousarvion momentilta.

Verotulomenetysten korvauksiin varataan vuoden 2026 talousarviossa yhteensä 534 milj. euroa. Momentin taso alenee nettomääräisesti yhteensä 6,5 milj. euroa.

Korvauksia kasvattavat useat veroperustemuutokset, joista euromääräisesti merkittävin on ansiotulo-veroperusteiden indeksitarkistus, joka lisää korvauksia 37 milj. euroa. Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennyskelpoisuuden poistaminen henkilöverotuksessa puolestaan lisää kuntien verotuloja ja vähentää veromenetysten korvauksia 35 milj. euroa.

Kiinteistöverouudistus

Hallitusohjelman mukaisesti käynnissä olevaa kiinteistöveron arvostamisuudistusta jatketaan. Hallituksen puoliväliriihen 2025 kirjauksen mukaan hallitus toteuttaa arvostamisuudistuksen siten, että uudistus on kohtuullinen kiinteistöjen omistajille. Kirjaukseen sisältyy merkintä uudistuksen portaitaisesta käyttöönnotosta ja maksettavan kiinteistöveron määrän rajoituksista.

Kiinteistöverouudistuksessa päämääränä on saattaa rakennusten ja maapohjien verotusarvot vastaamaan paremmin niiden todellisia käypiä arvoja. Valtiovarainministeriössä vireillä olevan uudistuksen peruslängökohtia on se, että tämänhetkiset verotusarvot perustuvat pitkälti vanhentuneisiin verotusarvon määräytymisperusteisiin, eivätkä ne kuvaa riittävän hyvin rakennusten ja maa-alueiden hintaeroja.

Lisäksi uudistuksen tavoitteena on aikaisempaa selkeämpi ja läpinäkyvämpi arvostamisjärjestelmä, joka on myös mahdollista pitää aiempaa tehokkaammin ajantasaisena.

Tarkoituksena ei ole vaikuttaa kiinteistöverotuksen tasoon. Tämän takia veroprosenttien vaihteluvälejä tarkistettaisiin uudistuksen yhteydessä niin, että kunnat voisivat asettaa kiinteistöveroprosenttinsa siten, että verokertymä pysyy aiempien vuosien tasolla.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

Toimeentulotuen kokonaisuudistus

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa toimeentulotuen kokonaisuudistuksen, joka vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulotuki-riippuvuutta ja selkiyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana perusturvaan kuuluvana rahaetuutena.

Toimeentulotuen hakijalle säädettäisiin aiempaa vahvemmin velvoite hakea ensisijaiset etuudet. Jos 18 vuotta täyttänyt henkilö ei Kelan kehotuksesta huolimatta hakisi yhden kuukauden määräajassa muita, hänen elämäntilanteeseensa ja olosuhteisiinsa nähden hänelle todennäköisiä ensisijaisia etuuksia tai ei Kansaneläkelaitoksen antamasta kehotuksesta huolimatta ilmoittautuisi yhden kuukauden määräajassa työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi työvoimaviranomaiseen, toimeentulotuen perusosaa alennettaisiin 50 prosentilla.

Toimeentulotuen saajan työttömyysturvaetuuden maksun keskeyttäminen työttömyysturvalaissa säädettyjen sanktioiden johdosta aiheuttaisi lähtökohtaisesti toimeentulotuessa perusosan alentamisen. Alentamisen suuruus olisi tällöin ensimmäiseltä kuukaudelta 20 prosenttia ja sen jälkeen 40 prosenttia.

Kuntien rahoitusosuus perustoimeentulotuesta nostettaisiin sataan prosenttiin niiden 18–24-vuotiaiden toimeentulotuen saajien osalta, joiden perheessä ei asu muun ikäisiä henkilöitä. Rahoitusosuusmuutos tulisi voimaan 2027 alusta.

Toimeentulotuen 150 euron ansiotulovähennys poistettaisiin 18 vuotta täyttäneiden henkilöiden osalta. Lisäksi heidän osaltaan poistettaisiin myös muiden vähäisiksi katsottavien tulojen ja avustusten etuoikeus.

Yhteensä muutosten arvioidaan lisäävän ensisijaisten etuuksien kuluja 148 milj. euroa ja laskevan toimeentulotuen kulujen noin 188 milj. euroa. Vaikutukset kohdistuvat pääasiassa työmarkkinatukeen/yleistukeen, mutta myös muihin etuuksiin voi tulla vähäisiä vaikutuksia. Verovaikutukset huomioiden, nettomääräinen säästö julkiseen talouteen on 70 milj. euroa. Arvio ei sisällä toimeenpanokustannusten muutoksia. Muutokset tulevat voimaan pääosin vuoden 2026 aikana, jolloin voimaantulovuoden vaikutukset jäävät pienemmiksi.

Nykyisin kunnat rahoittavat puolet perustoimeentulotukimenoista valtion rahoittaessa loput. Ehdotukset säästäisivät perustoimeentulotuen menoja noin 188 miljoonalla eurolla vuonna 2027. Tästä säästöstä puolet kohdistuisi kuntatalouteen perustoimeentulotukimenojen vähentyessä, ellei oteta huomioon ehdotettua muutosta kuntien rahoitusosuuden nostosta.

Toimeentulotukilaissa tarkoitettu kunnan rahoitusosuus perustoimeentulotuen menoista toteutetaan vähentämällä kunnan valtionosuutta määrällä, joka vastaa kunnan osuutta kuntaan kohdistuvasta vuositasolla maksetusta perustoimeentulotuesta. Kansaneläkelaitos toimittaa valtiovarainministeriölle aina vuosittain tiedon edellisen vuoden aikana kuhunkin kuntaan kohdistuneesta perustoimeentulotuesta, ja tämän mukaisesti tehdään vähennys seuraavan vuoden valtionosuudesta. Näin ollen säästö perustoimeentulotuessa näkyisi kuntien taloudessa kahden vuoden viiveellä.

Työmarkkinatuen kulujen kasvusta kunnille kohdistuisi keskimäärin noin kolmannes, eli noin 49 miljoonaa euroa. Lisäksi verotulojen kasvusta kohdistuisi kunnille noin 11 miljoonaa euroa. Kuntien rahoitusvastuun korottaminen 50 prosentista 100 prosenttiin 18–24-vuotiaiden toimeentulotuesta lisäisi kuntien osuutta toimeentulotukimenoista arviolta 68 miljoonaa euroa, mikäli nuorten saama perustoimeentulotuki pysyisi nykyisellä tasollaan. Toimeentulotukimenojen lisäys korvattaisiin kunnille peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmän kautta valtionosuuden pysyvänä lisäyksenä. Rahoitusvastuun korottamisen lisäksi kunnille ei säädettäisi muita uusia velvoitteita nuorten aikuisten työelämä- tai koulutuspalveluihin liittyen, mutta rahoitusvastuun kasvattaminen todennäköisesti ohjaisi kuntia kohdentamaan resursseja erityisesti tämän ikäluokan palveluihin. Kokonaisuudessaan uudistus olisi kuntataloutta vahvistava.

Kotihoidon tuen Norjan malli

Kotihoidon tuen Norjan malli otetaan käyttöön 2026 alkaen siten, että oikeus kotihoidon tukeen alkaa kolmen vuoden asumisajan jälkeen. Muutoksella tavoitellaan hiljattain maahan tulleiden pienten lasten vanhempien nykyistä nopeampaa kotoutumista ja työllistymistä sekä lasten integroitumista varhaiskasvatukseen osallistumisen kautta. Muutos koskee käytännössä perheitä, joiden toinen tai molemmat vanhemmat ovat muuttaneet EU:n ulkopuolelta kolmen vuoden sisällä. Tällaisia kotihoidon tukea saavia oli 2 300 vuonna 2023. Lapsia, joista kotihoidon tukea ei enää maksettaisi olisi noin 2 600, joista noin 300 olisi yli 3-vuotiaita. Muutos koskee 1.1.2026 tai sen jälkeen maahan tulleita, jolloin ensimmäisien vuosina muutos vaikuttaisi pienempään kohderyhmään. Täysimääräisesti muutos olisi voimassa 2029.

Muutoksen myötä osa kotihoidossa olevista lapsista siirtyy varhaiskasvatukseen ja osa vanhemmista hakee työmarkkinatukea. Kuntien rahoittaman kotihoidon tuen kulut laskisivat 1,0 milj. euroa vuonna 2026. Työmarkkinatuen/yleistuen kuntien osuuksien arvioidaan kasvavan 0,3 milj. euroa vuonna 2026. Muutoksen arvioidaan kasvattavan varhaiskasvatuksen kysyntää, mikä korvataan kunnille kunnan peruspalvelujen valtionosuuden kautta siten, että valtionosuutta lisätään 1,2 milj. euroa vuonna 2026.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat vuonna 2026 noin 1,3 mrd. euroa. Hallinnonalan valtionavustuksista kunnille kohdistuu arviolta 191 milj. euroa.

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä vapaa sivistystyö

Osana perusopetuksen vahvistamista perusopetuksen tuntijakoon lisätään kolme vuosiviikkotuntia 1.8.2025 alkaen siten, että äidinkielen osoitetaan kaksi vuosiviikkotuntia ja matematiikkaan yksi vuosiviikkotunti.

Hallitus uudistaa esi- ja perusopetuksen tuen 1.8.2025 alkaen. Toimenpiteestä johtuen kunnan peruspalvelujen valtionosuutta lisätään noin 53,5 milj. euroa vuonna 2026. Toimenpiteen kokonaisvaikutus valtionosuuteen on 91,7 milj. euroa.

Valmistavan opetuksen lisäopetukseen kohdennetaan 20,3 milj. euroa valtionosuutta vuodesta 2026 alkaen, ja se kohdentuu valmistavan opetuksen lisäopetuksen järjestäjille. Rahoitus kohdistuu pääasiassa kuntiin.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionrahoitusta vähennetään 7 milj. eurolla vuodesta 2026 alkaen. Säästö kompensoidaan kunnille korottamalla aamu- ja iltapäivätoiminnan asiakasmaksurajoja.

Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus

Toisen asteen opiskelijoiden oikeutta oppimisen tukeen ja erityisopetukseen vahvistetaan ja tuen jatkuvuus perusopetuksesta toiselle asteelle turvataan. Uudistus tuli voimaan lukiokoulutuksessa 1.8.2025 ja tulee voimaan ammatillisessa koulutuksessa 1.8.2026.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusperusteet uudistetaan ja toiminnanohjauksen kehittämiseksi käynnistetään kahdeksanvuotinen kokeilu. Uudistukset toteutetaan kustannusneutraalisti. Uusia rahoitusperusteita sovelletaan ensimmäistä kertaa vuoden 2026 rahoituksesta päätettäessä. Toiminnanohjauksen ja rahoitusperusteiden uudistuksilla luodaan koulutuksen järjestäjille kannusteet ja ohjausmekanismit, joilla koulutustarjonta suuntautuu nykyistä paremmin työelämän tarpeiden mukaisesti.

Englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen mahdollistetaan syksystä 2028 lukien. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeella korvataan kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomit syksystä 2029 lukien. Koulutuksen järjestäjien osalta uudistukset toteutetaan kustannusneutraalisti. Lisäksi vahvistetaan syrjäisten ja opiskelijamäärältään pienempien sekä vähemmistökielillä sijaintikunnassa opetusta järjestävien lukiokoulutuksen järjestäjien rahoitusta. Rahoitusperusteiden muutokset toteutetaan kustannusneutraalisti, ja niitä sovelletaan ensimmäistä kertaa vuoden 2026 rahoituksesta päätettäessä.

EU- ja ETA-valtioiden ulkopuolelta opiskelijan oleskeluluvalla saapuville toisen asteen koulutuksen opiskelijoille otetaan käyttöön lukuvuosimaksut 1.8.2026 alkaen. Lukuvuosimaksuvelvollisten opiskelijoiden koulutusta ei rahoiteta jatkossa valtionosuusrahoituksella. Tämän takia koulutuksen järjestäjille myönnettävää rahoitusta vähennetään yhteensä 12 milj. euroa vuonna 2026 ja 18 milj. euroa vuodesta 2027 lukien, mistä ammatilliseen koulutukseen kohdistetaan 10 milj. euroa vuonna 2026

ja 15 milj. euroa vuodesta 2027 lukien ja lukiokoulutukseen 2 milj. euroa vuonna 2026 ja 3 milj. euroa vuodesta 2027 lukien. Toisen asteen koulutuksen kokonaisvähennyksestä arvioidaan noin 75 prosenttia kohdistuvan kuntapohjaisille koulutuksen järjestäjille.

Aiemmin päätetyn mukaisesti ammatillisen koulutuksen valtionosuusrahoitus vähenee edelleen 5 milj. eurolla sekä ammatillisen ja lukiokoulutuksen hankerahoitus 1 milj. eurolla korvaavina säästötoimina sen vuoksi, että toisen asteen koulutuksen oppimateriaalien maksuttomuuden rajausta ei toteutettu.

Taide ja kulttuuri

Vuoden 2025 talousarvioon verrattuna taiteeseen ja kulttuuriin kohdistetaan 1,6 milj. euron lisäsäästö, joka kohdistuu kulttuuritilojen investointiavustuksiin. Toimet kohdistuvat jossain määrin myös kuntiin.

Liikuntatoimi ja nuorisotyö

Lasten ja nuorten harrastustoiminnan (Harrastamisen Suomen malli) rahoituksen nykyiseen määrärahatasoon 14,4 milj. euroa, ehdotetaan pysyvää 5 milj. euron korotusta. Harrastamisen Suomen mallin rahoitus jaetaan valtionavustuksina kunnille, jotka vastaavat mallin toteutuksesta oman kuntansa lasten ja nuorten toiveiden mukaan. Tavoitteena on, että jokaisella lapsella ja nuorella olisi mahdollisuus mielekkääseen ja maksuttomaan harrastukseen koulupäivän yhteydessä.

Liikuntapaikkarakentamisen avustuksia vähennetään valtiontalouden sopeutustoimien vuoksi 2,4 milj. euroa vuonna 2026 ja kokonaismäärärahatasoksi ehdotetaan 15,3 milj. euroa, mistä yli puolet arvioidaan kohdistuvan kuntiin. Hallituksen urheilun suurtahtumiin kohdentamasta 0,85 milj. euron määrärahalisäyksestä arvioidaan kuntatalouteen kohdentuvan 0,35 milj. euroa.

Ympäristöministeriön hallinnonala

Hallituksen käynnistämässä ohjelmassa pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi kohdennetaan rahoitusta heikoimmassa asemassa olevien suomalaisten asumisen turvaamiseen ja asunnottomuuden poistamiseen liittyviin kehittämistoimenpiteisiin hankeavustuksena. Vuodelle 2026 rahoitusta on 4,65 milj. euroa. Ohjelman rahoituksesta arviolta puolet kohdistuu kunnille.

Asumisneuvonnalla ehkäistään asumisen ongelmia, jotka voivat johtaa asunnon menettämiseen. Ensijaisesti tavoitteena on parantaa palveluja asukkaille, joille ei ole saatavilla asumisneuvontaa lainkaan tai riittävällä tavalla. Asumisneuvonnan määrärahaa saa käyttää asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027 annetun lain mukaisiin avustuksiin asumisneuvontapalvelun tuottamiseen, laajentamiseen ja kehittämiseen. Vuonna 2026 asumisneuvonnan kehittämiseen osoitetaan 2 milj. euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

Vuoden 2025 alusta lähtien TE-palvelut siirtyivät kuntien tehtäväksi, ja valtion työ- ja elinkeinotoimistot lakkautettiin. Työvoimapalvelut ovat nykyisin osa kunnan peruspalveluja ja niiden rahoitus kohdennetaan kunnille peruspalveluiden valtionosuuden kautta.

Työvoimapalveluita koskevia uudistuksia

Hallitusohjelman mukaan työvoimapalveluiden uudistamiseksi työvoimapalveluiden lakisääteistä palveluprosessia kevennetään, jotta rajallisia resursseja voidaan käyttää tarkoituksenmukaisemmin ja asiakaslähtöisemmin. Digitalisaation mahdollisuudet hyödynnetään yksilökohtaisissa palveluissa.

Palveluprosessiin liittyvien tehtävien normitusta kevennetään kahdessa vaiheessa tavoitteena vaikuttavuuden parantaminen.

Työvoimapalveluiden palveluprosessin keventämisen ensimmäistä vaihetta koskevat muutokset tulivat voimaan 1.9.2024. Muutosten arvioitiin vähentävän lakisääteiseen palveluprosessiin vaadittavaa työpanosta arviolta noin 11 henkilötyövuodella, mikä vastaa noin 660 000 euroa vuodessa.

Toisen vaiheen toteuttamiseksi työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee eduskunnalle esityksen työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. Hallituksen esitys työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2025. Esitys liittyy valtion vuoden 2026 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan pääasiassa 1.1.2026.

Toisessa vaiheessa työnhakijan palveluprosessia koskevaa sääntelyä kevennettäisiin siten, että jatkossa palveluprosessiin kuuluvien täydentävien työnhakukeskustelujen järjestäminen perustuisi vahvemmin työnhakijan palvelutarpeeseen ja niiden kaavamaisesta järjestämisestä luovuttaisiin. Samalla työnhakijaksi rekisteröityneelle henkilölle tulisi velvollisuus työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen. Työvoimaviranomaisille säädettäisiin uusi lakisääteinen tehtävä laatia ja julkaista työnhakuprofiili, mikäli työnhakija ei laatisi tai julkaisi profiilia määräajassa. Muutoksien tavoitteena olisi työnhakijoiden nopeampi työllistyminen työnhakuprofiilien avulla.

Ehdotetut muutokset vähentäisivät kokonaisuudessaan työvoimaviranomaisten tehtäviä 34,3 miljoonalla eurolla, joka vastaa 572 henkilötyövuotta. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että kunnilla ei olisi tosiallisia edellytyksiä suoriutua lakisääteisistä tehtävistään ilman, että tehtyjen selvitysten perusteella havaittu työvoimapalvelujen henkilöasiakaspalvelun resurssivaje huomioidaan tässä yhteydessä. Näin ollen ehdotetut muutokset tarkoittaisivat työvoimaviranomaisten tehtävien vähentämistä valtionosuusrahoituksesta yhteensä 1 080 000 eurolla, eli 18 henkilötyövuotta vastaavalla määrällä vuoden 2026 alusta lähtien.

Nuorten rekrytointitukikokeilu

Hallitus päätti syksyn budjettiriihessä varata 30 milj. euroa nuorten työllistymisetteleihin. Työllistymisetteleä voivat käyttää yritykset, jotka sitoutuvat 18–29-vuotiaiden nuorten työllistämiseen vähintään puolen vuoden ajaksi, painottaen nuoria, joilla ei ole kertynyttä työhistoriaa tai koulutusta tai se on vähäistä. Työllistymisettelein myöntämisestä päättää työvoimaviranomainen.

Määrärahat jaetaan työvoimaviranomaisille valtionavustuksina. Kokeilun yksityiskohdat tarkentuvat valmistelun edetessä syksyn 2025 aikana.

Kotoutuminen

Kuntien roolia kotoutumisen edistämisestä vahvistetaan 1.1.2025 voimaan tulleen kotoutumislain mukaisesti. Kotoutumislain soveltamislain laajentumisen myötä aiheutuvat kotoutumisen edistämisen kustannukset on korvattu kunnille vuoden 2025 alusta lukien osana peruspalveluiden valtionosuusjärjestelmää.

Valtio korvaa kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaisesti kunnalle pakolaisten ja kotikunnan omaavien tilapäistä suojelua saavien henkilöiden vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten mukaan. Kuntien osuus laskennallisen korvauksen määrärahasta on noin 78 prosenttia ja hyvinvointialueiden osuus on noin 22 prosenttia. Kuntien osuus todellisten kustannusten mukaan maksettavan korvauksen määrärahasta on noin 18 prosenttia ja hyvinvointialueiden osuus on noin 82 prosenttia.

Vuonna 2025 kotoutumislain mukaisia kustannusten korvauksia arvioidaan maksettavan kunnille

yhteensä noin 182,7 milj. euroa ja vuonna 2026 noin 185,4 milj. euroa. Hallituksen syksyn 2025 budjettiriihessä päätettiin, että kuntien kotouttamistehtävien lainsäädännöllisiä velvoitteita puretaan ja määrärahaa leikataan 30 miljoonaa euroa vuoden 2027 tasolla. Vuoden 2026 pakolaiskiintiö on 500 henkilöä.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

Julkisen liikenteen ostot

Valtio tukee vuosittain suurten ja keskisuurten kaupunkiseutujen joukkoliikennettä. Vuonna 2026 suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetukeen osoitetaan 9,8 milj. euroa ja keskisuurten kaupunkiseutujen tukeen 8,1 milj. euroa. Valtio avustaa kaupunkiseutuja enintään 50 prosentilla hyväksyttävistä kustannuksista.

Suurten kaupunkiseutujen (Helsingin seudun liikennekuntayhtymä sekä Tampereen, Turun ja Oulun kaupungit) osalta valtionavustuksen edellytyksenä on, että avustus kytketään maankäyttöä, asumista ja liikennettä (MAL) koskevassa sopimuksessa sovittuihin liikenteen palvelujen kehittämistoi-
miin.

Keskisuurten kaupunkiseutujen liikennepalveluille voidaan myöntää valtionavustusta Jyväskylän, Kuopion ja Lahden MAL-sopimuksissa sovittujen liikenteen palvelujen kehittämistoimien osalta ja muille keskisuurille (Hämeenlinnan, Joensuun ja Porin kaupunkiseudut sekä Kotkan, Kouvolan, Lappeenrannan ja Vaasan kaupungit) edellyttäen, että ne ovat laatineet aiesopimuksen liikenteen palvelujen kehittämisestä.

MAL-sopimukset ja liikenteen infra-avustukset

Valtio solmi maankäytön, asumisen ja liikenteen (MAL) sopimukset 2024–2035 Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun, Lahden, Jyväskylän ja Kuopion kaupunkiseutujen kanssa joulukuussa 2024. MAL-sopimuksissa on sovittu monista toimenpiteistä, joilla edistetään kestäväää ja vähäpäästöistä yhdyskuntarakennetta ja liikennejärjestelmää sekä niihin liittyviä infrastruktuuri-investointeja.

MAL-sopimuksissa valtio sitoutuu kaupunkiseutujen saavutettavuutta ja kestäväää liikkumista edistäviin hankkeisiin yli 570 milj. euron rahoituksella. Näitä ovat muun muassa kaupunkiseutujen raide- ja kaupunkiraitiotiehankeet, joilla tuetaan kaupunkiseutujen elinvoimaa ja luodaan edellytyksiä kasvulle. Valtio avustaa sopimusten mukaisesti Vantaan raitiotien rakentamista sekä Tampereen seudun raitiotiekokonaisuutta yhteensä 199,6 milj. eurolla, josta vuodelle 2026 kohdistuu 70 milj. euroa. Lisäksi valtio avustaa Helsingin juna- ja metroasemien perusparantamisen hankekokonaisuutta 15 milj. eurolla, josta vuodelle 2026 kohdistuu 5,6 milj. euroa. Aiemmin sovitut hankkeet mukaan lukien vuodelle 2026 kohdistuu yhteensä 95,9 milj. euroa.

Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteiden parantaminen

Valtio ja kunnat parantavat jalankulun ja pyöräiliikenteen olosuhteita katuverkolla. Valtio voi myöntää avustusta kunnille kävelyn ja pyöräilyn olosuhteista parantaviin toimenpiteisiin. Kunnan tulee osallistua hankkeen kustannuksiin vähintään yhtä suurella panostuksella. Valtio voi myöntää kunnille myös avustuksia sellaisiin infrahankkeisiin, joilla parannetaan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä ja edistetään sen kulkutapaosuuden lisäämistä. Tällainen hanke voi olla esimerkiksi liityntäpysäköintialueen rakentaminen. Vuonna 2026 kävelyn ja pyöräilyn avustuksiin osoitetaan 3 milj. euroa.

Valtion toimenpiteiden vaikutus kuntatalouteen

Valtion talousarvioesitys sisältää lukuisia kuntatalouteen vaikuttavia toimenpiteitä, joiden nettovaikutus kuntatalouteen vaihtelee. Uusiin tai laajentuviin tehtäviin ja velvoitteisiin osoitetaan 100 prosentin valtionosuus, ja valtion päättämien veroperustemuutosten vaikutukset kompensoidaan kunnille.

Osana keväällä 2024 linjattuja säästöpäätöksiä joitakin kuntien tehtäviä ja velvoitteita edelleen poistetaan.

Pääministeri Orpon hallituksen linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus heikentää kuntataloutta noin 170 milj. eurolla vuonna 2026 vuoteen 2025 verrattuna. Vuoden 2026 talousarvioesityksessä kuntataloutta heikentävät erilaiset valtiontalouden sopeutustoimet. Peruspalveluiden valtionosuuteen kohdennetaan 75 milj. euron vähennys, ja myös vuonna 2026 valtionosuuden indeksikorotuksesta vähennetään yksi prosenttiyksikkö.

Kun tarkastellaan pääministeri Orpon hallituksen päätösperäisten toimien vaikutuksia koko vaalikauden ajalta, nettovaikutus on yhteensä noin 200 milj. euroa kuntataloutta vahvistava vuonna 2026. Luvussa ei ole huomioitu sitä, että vuosina 2024–2025 toteutettu sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointiratkaisu kasvatti kuntien verotuloja ja vähensi kuntatyöntantajien maksurasitusta noin 100 milj. eurolla vuodessa.

Taulukko 6. Pääministeri Orpon hallituksen päätösperäisten toimenpiteiden vaikutukset kuntatalouteen, milj. euroa, muutos vuonna 2026 vuoden 2025 talousarvioon nähden.

	Vaikutus tuloihin	Vaikutus menoihin	Nettovaikutus
Verotulot	28	0	28
Verotulomenetysten kompensaatiot	-30	0	-30
VM*	-37	65	-102
OKM	15	12	3
LVM	48	48	0
TEM	4	-2	6
STM**	-23	52	-75
YM	1	1	0
Muut	4	4	0
Yhteensä	10	180	-170

* Ilman verotulomenetysten kompensaatiota

** Sisältäen etuusmuutokset verotuottovaikutuksineen

Lähde: Kuntatalousohjelma 2026

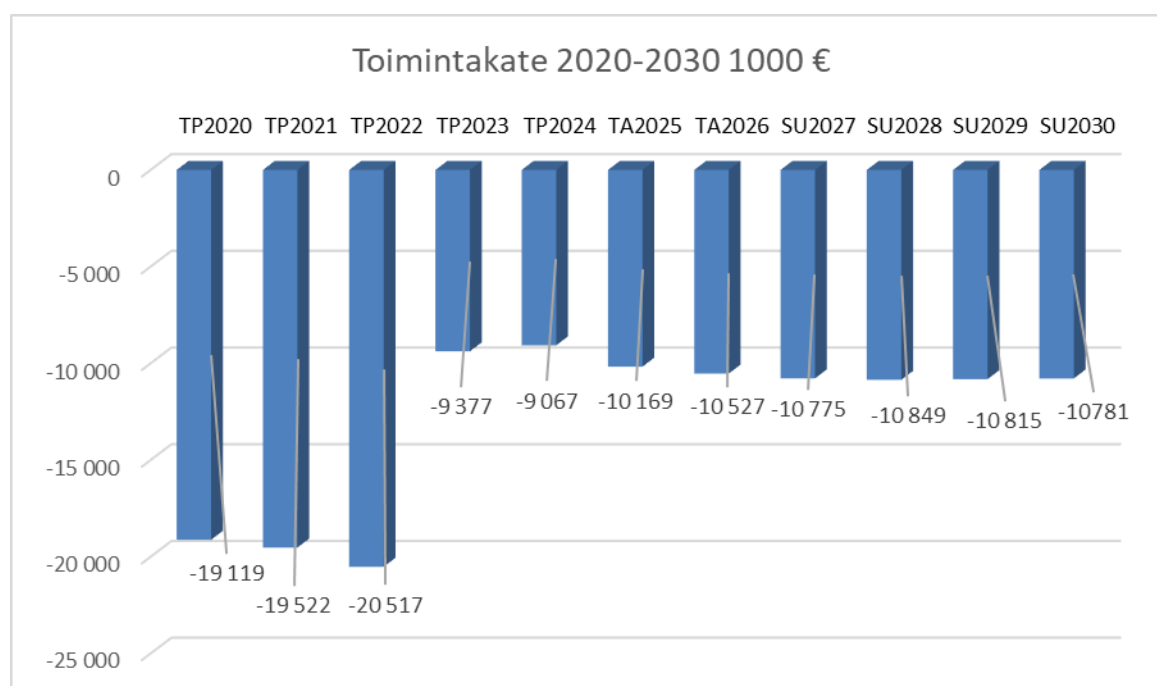
2.3.3 Kunnan talouden tilanne ja kehitysnäkymä

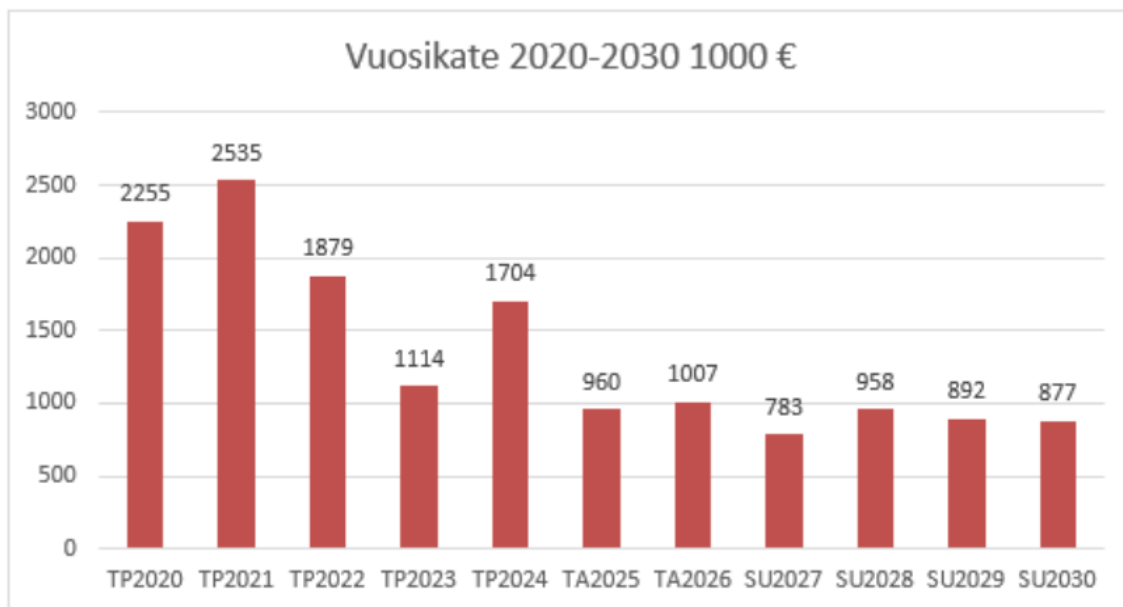
Toholammin kunnan talouden tilanne on koko suunnittelukauden edelleen varsin kireä. Kiinteistöinventointi (kiinteistöveron kohteena olevan kiinteistökannan tarkistus ja tietojen oikaisu) tuo suunnitelmavuosille lisää myös osaltaan kiinteistöverotuloja. TE-palvelujen siirto valtiolta kunnille, sote-uudistuksen vaikutukset, tulossa oleva valtionosuusuudistus sekä korkotason ja kustannusten nousu haastavat kunnan taloutta tulevina vuosina merkittävästi, ja tarkkaa taloudenpitoa on jatkettava.

Toimintakate ja vuosikate

Käyttötaloustuottojen ja -kulujen erotus on toimintakate. Se osoittaa kuinka paljon toimintakuluista jää verorahoituksella katettavaksi. Toimintakate on vuoden 2026 talousarviossa -10 527 340 euroa.

Katteissa on huomioitu Viemäriiikelaytos vuodelle 2023 saakka.

Vuosikate osoittaa tulo-rahituksen, mikä jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on vuoden 2026 talousarviossa 1 007 047 euroa. Vuosikate riittää investointeihin, mutta ei kokonaan lainanlyhennyksiin.

Vuosikatteen tulisi olla vähintään vuosipoistojen suuruinen. Tavoitetaso on kuitenkin nettoinvestointien määrä, joka yleensä on poistojen määrää huomattavasti suurempi. Vuosikatteen ollessa miinusmerkkinen, kunnan tulot eivät riitä edes käyttötalousmenojen kattamiseen.

Taulukossa on esitetty toteutuneita vuosikatteita (tuhatta euroa).

Vuosikate 1 000 euroa

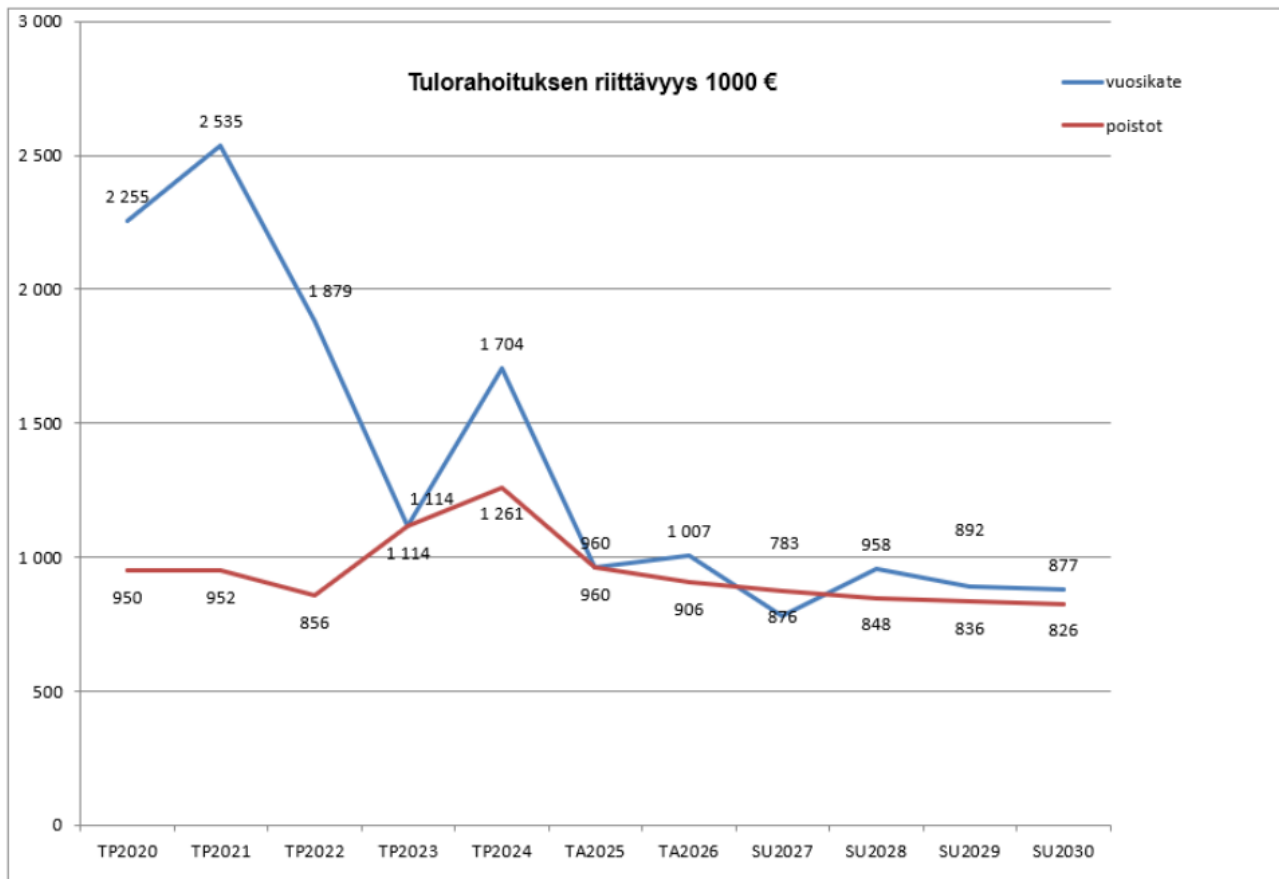
2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
2 555	2 535	1 879	1 114	1 704	960	1 007

Vuosikate euroa/asukas kertoo tulo-rahituksen suhteellisen suuruuden kuntakoosta riippumatta. Kuntien keskinäisiä vertailuja tehdään usein tämän tunnusluvun avulla. Keskimäärin vuonna 2024 Suomen kunnissa se on ollut 580. Pienemmissä, 2 000–5 000 asukkaan kunnissa se on ollut keskimäärin 541. Tunnusluku on kehittynyt Toholammilla seuraavasti:

Vuosikate €/asukas

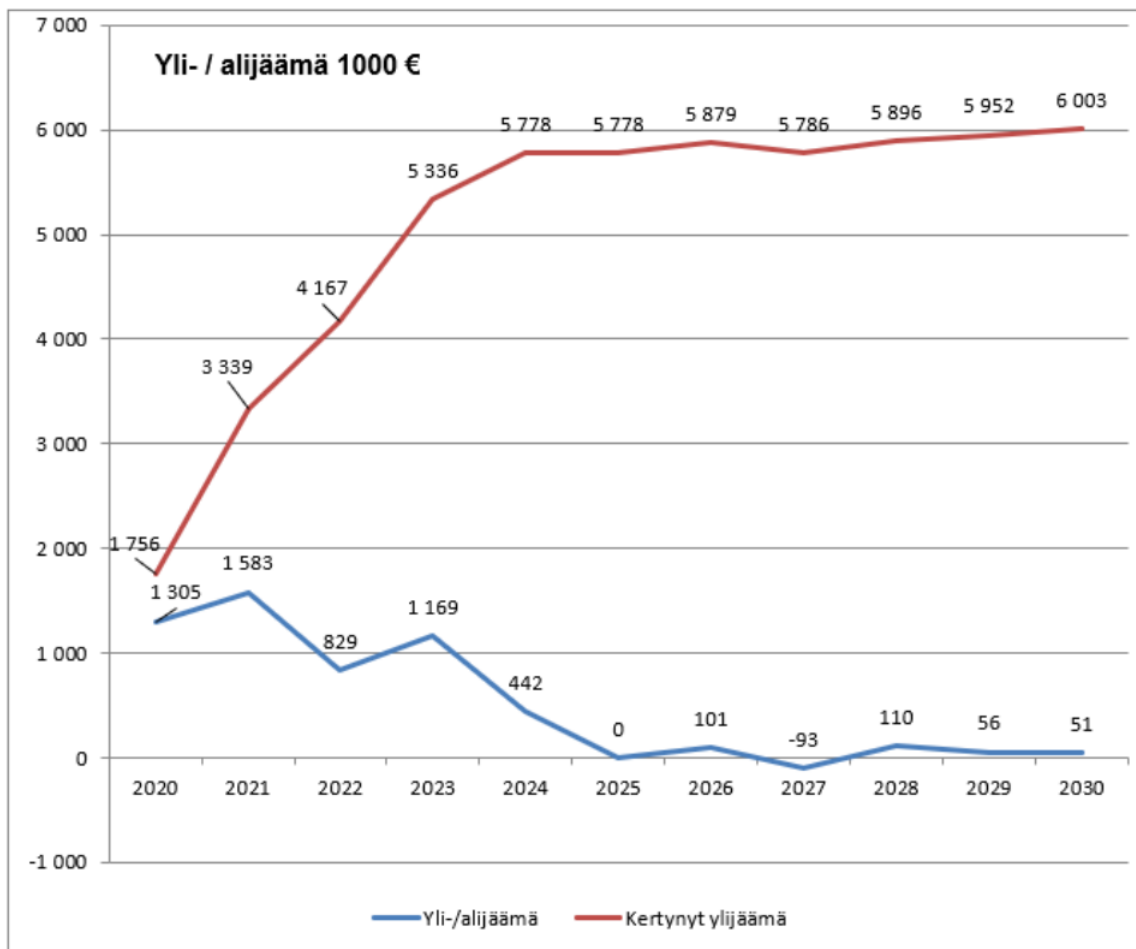
2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
743	855	640	384	337	349	372

Tulorahoituksen riittävyys

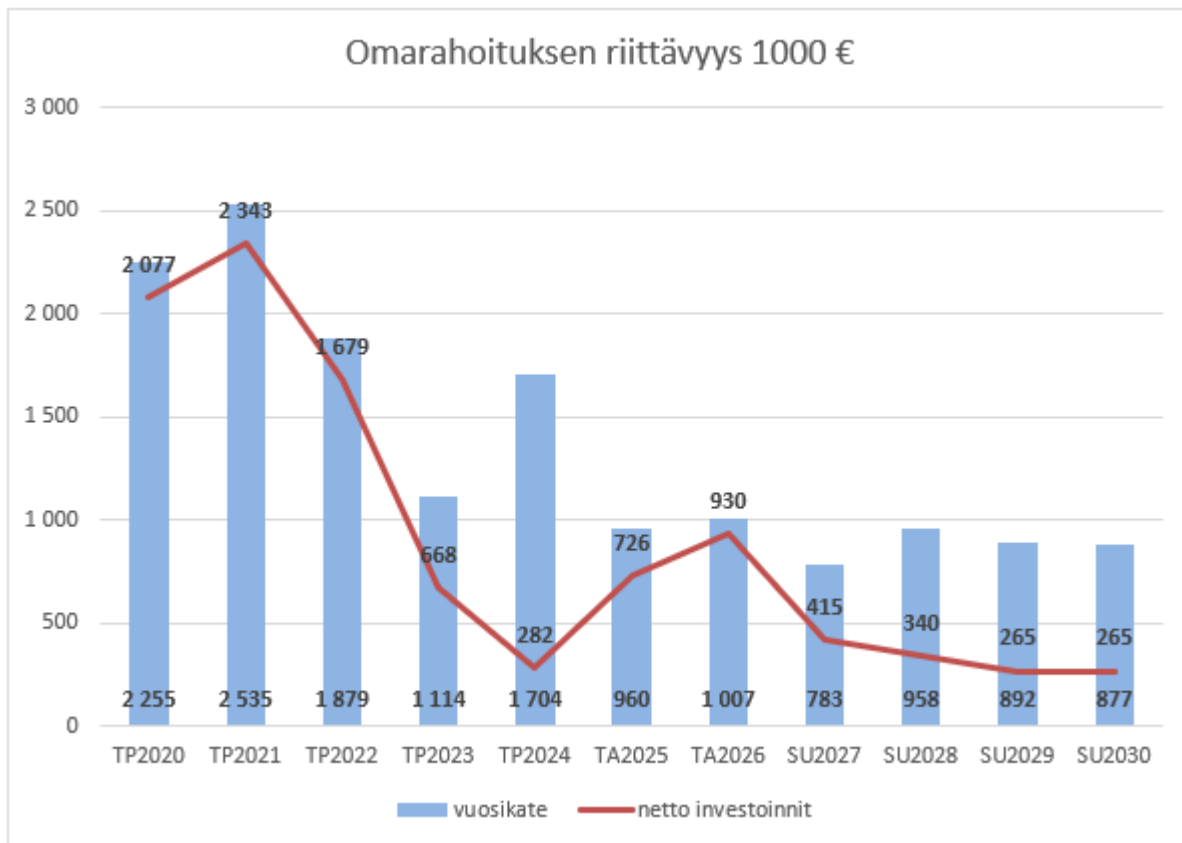
Vuosikatteen tulisi olla vähintään vuosipoistojen suuruinen. Tavoitetaso on kuitenkin nettoinvestointien määrä. Viemäriiikelaytos mukana vuoteen 2023 saakka

Tilikauden yli- / alijäämä

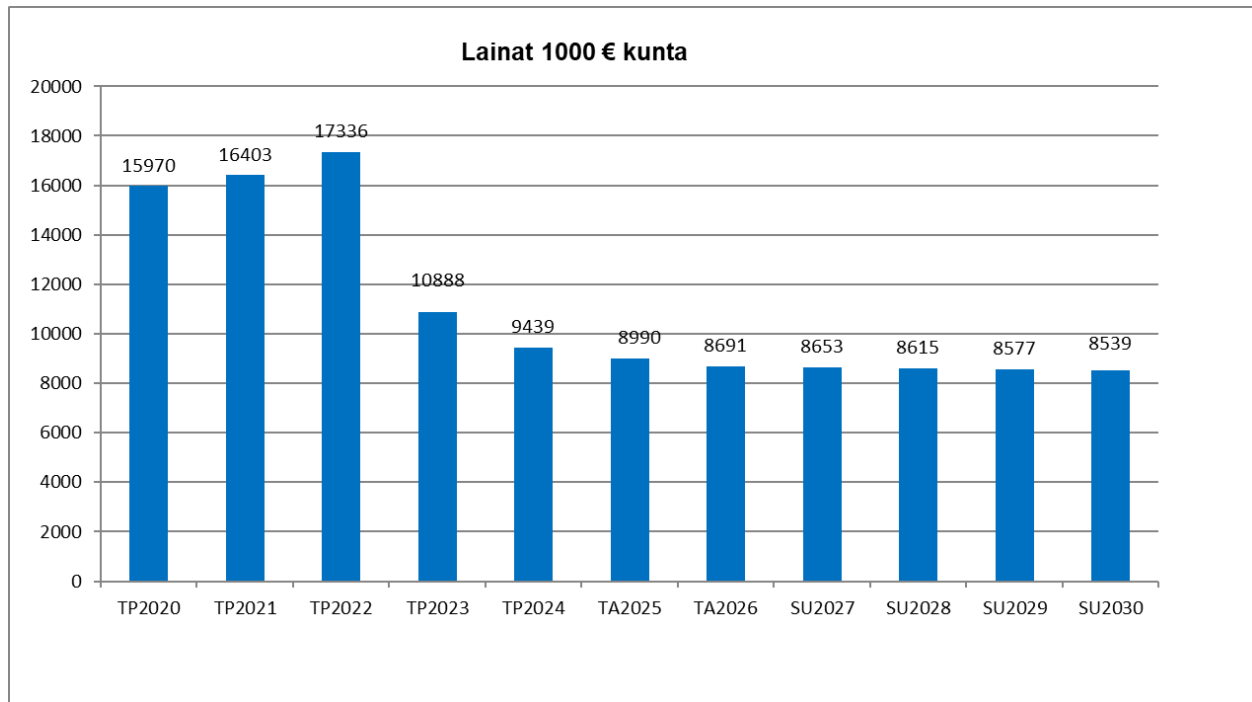
Viemäriiikelaytos mukana 2023 vuoteen saakka.

Omarahoituksen riittävyys

Kunnan vuosikate / nettoinvestoinnit 2020–2030. Terveen talouden tilanteessa vuosikatteella pitää kyetä kattamaan investoinnit. Viemäriliikelaitos mukana vuoteen 2023 saakka.

Lainamäärän kehitys

Kuntatalouden tavoitteet

Kuntalain 118 §:n mukainen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely voidaan käynnistää seuraavien edellytysten täytyessä:

- jos kunta ei ole kattanut kunnan taseeseen kertynyttä alijäämää 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa TAI
- jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa TAI
- jos rahoituksen riittävyyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden tunnusluvut ovat kahtena vuonna peräkkäin täyttäneet kaikki seuraavat raja-arvot (1—4):
 1. kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on alle 80 prosenttia;
 2. kunnan tuloveroprosentti on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti;
 3. asukasta kohden laskettu kunnan konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden määrä ylittää kaikkien kuntien konsernitilinpäätöksen lainojen ja vuokravastuiden keskimääräisen määrän vähintään 50 prosentilla;
 4. konsernitilinpäätöksen laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

Toholammin kunnalla ei ole taseeseen kertynyttä alijäämää eikä mikään edellä kuvatuista arviointimenettelyn käynnistämisen tunnusluvuista täyty.

Kuntataloudelle tavoitteet tulee asettaa, jotta kuntatalouden eri ohjauskeinojen vaikuttavuutta voidaan seurata aikasarjana ja seurata toimenpiteiden vaikuttavuutta. Tavoitteet asetetaan seuraavissa tunnusluvuissa:

Toholammin kunnan lainamäärää on saatu maltillisemmaksi aiempien vuosien merkittävän kasvun jälkeen. Syynä tähän on lyhytaikaisen lainanoton tarpeen väheneminen. Tavoitteeksi tällä velkamäärällä käytännössä aluksi riittää, että velkamäärä ei saa kasvaa talousarviovuonna budjetoitua

suuremmaksi. Tuulivoimarakentaminen ja tuulivoiman tuotannon tuomat lisätulot mahdollistavat lainakannan vähenemisen tulevaisuudessa.

	TP2021	TP2022	TP2023	TP2024	TA2025	TA 2026
Kunnan lainamäärä th€	16 403	17 336	10 888	9 439	8 990	8 691
Lainat €/as	5 585	5 576	3 820	3 372	3 269	3 214
Konsernin lainakanta th€	28 126	30 906	22 812	20 042	18 675	17 266
Lainat €/as	9 576	10 654	8 004	7 160	6 992	6 385
Asukasluku	2 937	2 901	2 850	2 799	2 750	2 704

Lainanhoitokate

2021	2022	2023	2024	2025	2026
3,8	0,4	0,2	1,1	1,7	2,2

Lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Luvun ollessa alle 1 lainaa joudutaan maksamaan lisälainalla, myymään kunnan omaisuutta tai vähentämään toimintapääomaa. Tunnusluvun asteikko on seuraava; alle 1 = huono, 1-2 = tyydyttävä, yli 2 = hyvä. Tavoitteena on lainanhoitokatteen pitäminen yli 1,5 lukuarvo.

Suhteellinen velkaantuneisuus

2021	2022	2023	2024	2025	2026
72,7	65,8	47,6	45,1	43,9	41,4

Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo kuinka paljon kunnan käyttötuloista (kuluvaan vuoden toimintatuotot + verotulot + valtionosuudet) tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Tavoitteena on ns. terveen talouden suhteellinen velkaantuneisuus eli < 35 johon kunnan tällä velkamäärällä on vielä jonkin verran matkaa.

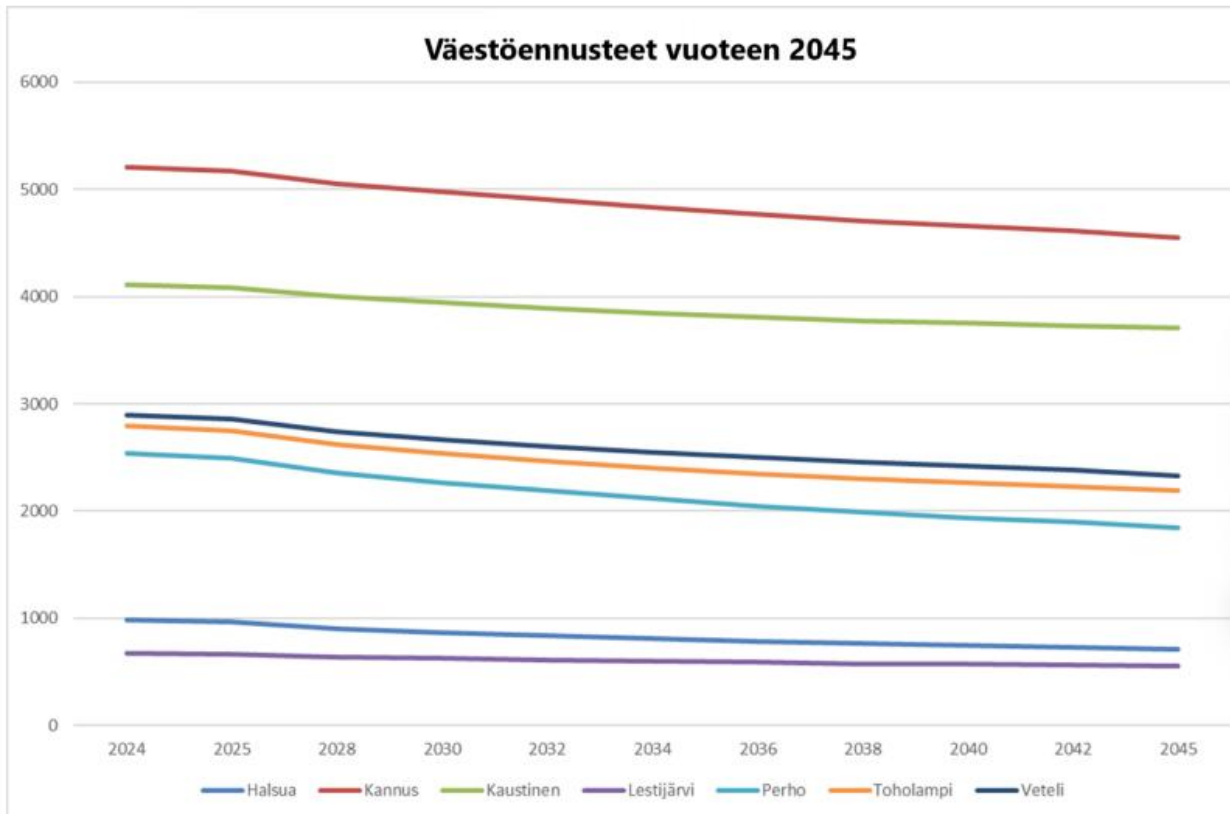

2.4 Toimintaympäristö

2.4.1 Väestö

Tilastokeskus julkaisee väestöennusteen kolmen vuoden välein. Uusimman, vuonna 2024 päivitetyn ennusteen mukaan Toholammin väestökehitys on lähivuosina tasaisesti laskeva. Pitkään syntyvyys ylitti vuosittain kuolleiden määrän, mutta vuodesta 2016 alkaen kehitys on ollut päinvastainen. Syntyvyyden vähentymisen ja muuttotappion vuoksi väestömäärä ennakoidaan vähenevän vuosittain pitkälle tulevaisuuteen, ellei kunta saa omilla toimillaan tätä kehitystä muutettua.

Tilastokeskuksen laatiman tuoreimman väestöennusteen (2024) mukaan Toholammin väkiluku laskee vuosina 2025–45 tasaisesti siten, että 31.12.2045 väkiluku olisi 2190. Ennusteessa luonnollinen väestönlisäys (elävinä syntyneiden määrä suhteessa kuolleiden määrään) pysyy noin 20 henkilöä tappiollisena koko tarkastelujakson ajan. Nettomuuton arvioidaan muuttuvan tappiollisesta maltillisesti voitolliseksi 2030-luvun lopulta eteenpäin. Toisaalta vuoden 2025 ensimmäisellä vuosipuolikaalla Toholammin nettomuutto oli jo voitollinen (+3).

Kuvaaja: Toholammin, Kaustisen seutukunnan muiden kuntien ja Kannuksen väestöennusteet 2024–2045 (lähde: Tilastokeskus)

Väestöllinen huoltosuhde

Väestöllisellä eli demografisella huoltosuhteella tarkoitetaan alle 15-vuotiaiden ja 65 vuotta täyttäneiden määrän suhdetta työikäisten 15–64-vuotiaiden määrään. Toholammilla huoltosuhteen arvioidaan kasvavan huolestuttavasti tulevien taloussuunnitelmavuosien aikana, mikä tulee vaikuttamaan negatiivisesti etenkin verotulojen kehitykseen.

Verrattaessa Toholammin huoltosuhdetta Suomen keskimääräiseen huoltosuhteeseen tunnuslu-

vussa ”hävitään” reilusti. Tämä kertoo suhteellisen merkittävästä nettomuuttotappiosta opiskelijoiden ja työikäisten ikäryhmissä.

Keski-Pohjanmaan väestöllinen huoltosuhde-ennuste 2024 kunnittain 2025-2045

Lähde: Tilastokeskus

	Toteuma	Ennuste			
	2024	2030	2035	2040	2045
Keski-Pohjanmaa	73,8	71,3	71,1	70,6	71,4
Kaustisen seutukunta	88,8	86,9	86,9	85,9	86,3
Halsua	105,6	106,2	107,8	107,2	102,3
Kaustinen	76,4	71,3	72,6	74,1	77,2
Lestijärvi	104,6	121,1	110,6	110,3	108,2
Perho	99,8	93,8	89,6	85,8	86,4
Toholampi	90,9	90,8	93,5	90,7	89,4
Veteli	88,1	90,2	91,5	90,0	89,3
Kokkolan seutukunta	70,2	68,0	67,9	67,6	68,6
Kannus	81,2	83,4	84,8	85,1	83,9
Kokkola	69,1	66,5	66,4	66,1	67,3
Koko Suomi	61,6	60,6	60,5	59,6	60,1
Lapsia ja vanhuksia 100 työikäistä kohti:					
Väestöllinen (demografinen) huoltosuhde on alle 15-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden määrän suhde 15-64 -vuotiaiden määrään.					

2.4.2 Työllisyys

Työllisyys

Työpaikkaomavaraisuusaste											
Aluejako 2010											
Lähde: Tilastokeskus											
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Keski-Pohjanmaa	100,7	100,6	100,4	100,9	100,3	100,9	101,1	101,5	100,8	101,3	101,5
Kaustisen seutukunta	93,6	92,7	91,5	92,1	89,6	90,1	89,5	91,7	90,2	89,6	90,0
Halsua	94,0	98,3	95,6	93,8	93,1	91,7	93,4	86,8	85,9	87,3	88,1
Kaustinen	97,7	97,3	92,9	91,1	88,6	89,1	85,9	86,1	86,1	86,9	90,4
Lestijärvi	103,7	102,4	96,8	104,7	105,9	107,0	101,6	98,8	100,4	100,8	93,0
Perho	96,5	96,6	96,6	96,5	92,4	94,5	97,1	98,2	96,1	96,6	94,5
Toholampi	93,0	91,4	93,0	93,5	88,7	91,4	91,4	99,0	94,6	90,3	92,0
Veteli	83,8	80,7	82,0	86,0	84,9	83,1	84,0	88,8	87,4	86,0	84,0
Kokkolan seutukunta	102,8	102,9	102,9	103,4	103,3	103,8	104,1	104,1	103,5	104,2	104,3
Kannus	97,7	98,7	99,9	99,0	94,8	93,2	95,8	91,2	91,8	92,8	95,3
Kokkola	103,4	103,4	103,3	103,9	104,3	105,0	105,0	105,5	104,8	105,5	105,2
Kase	93,0	91,9	90,5	91,3	89,0	89,3	88,1	90,4	89,1	88,2	89,1

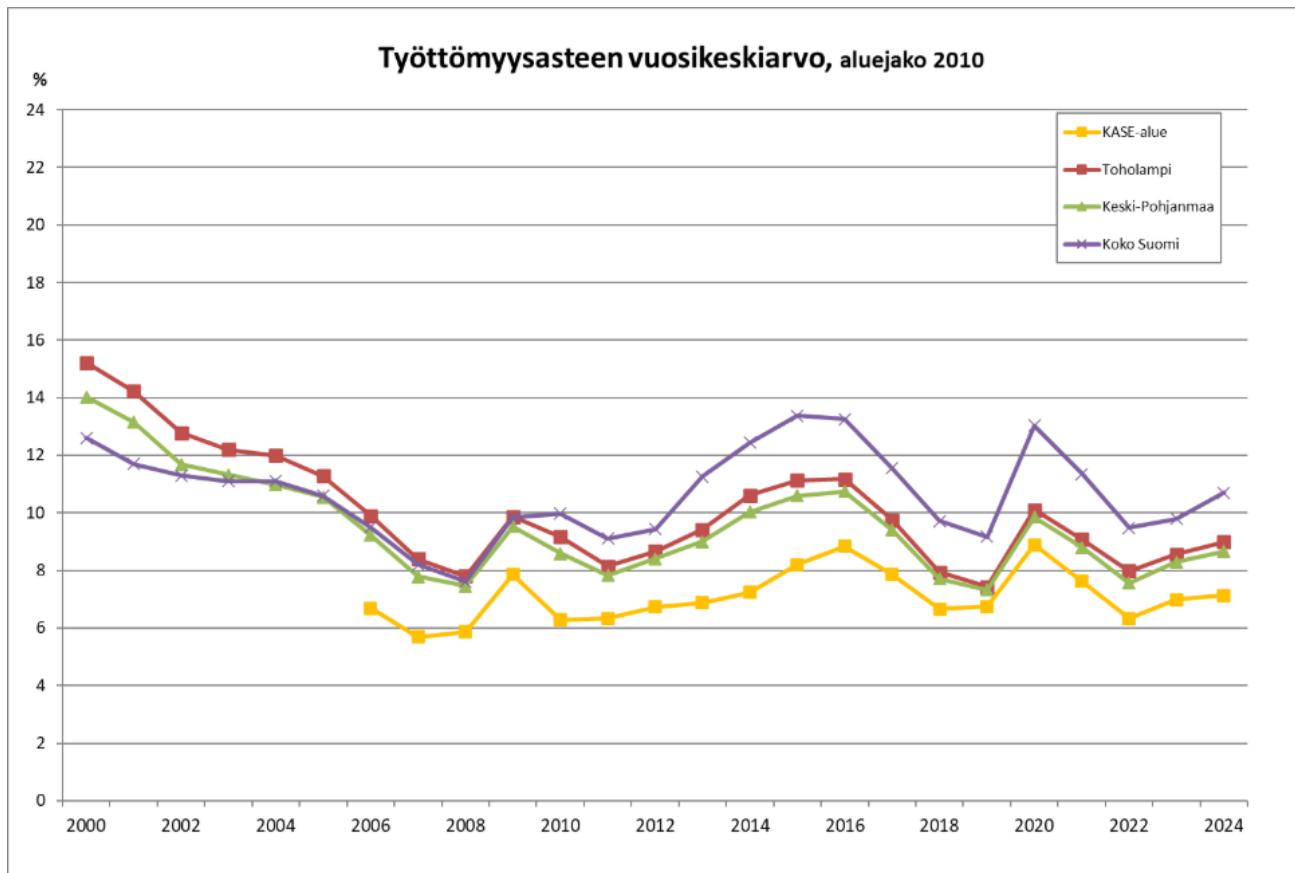
Työpaikkaomavaraisuus ilmaisee alueella työssäkäyvien ja alueella asuvan työllisen työvoiman määrän välisen suhteen. Jos työpaikkaomavaraisuus on yli 100 %, on alueen työpaikkojen lukumäärä suurempi kuin alueella asuvan työllisen työvoiman lukumäärä. Jos taas työpaikkaomavaraisuus on alle 100 %, on tilanne päinvastainen.

Vuonna 2023 (viimeisin tilastotieto) Toholammin työpaikkaomavaraisuusaste on ollut 92,0 %. Työpaikkaomavaraisuus on tyydyttävällä tasolla; hyvänä tavoitetasona voitaneen pitää 100 % tason saavuttamista. Vuoteen 2022 verrattuna työpaikkaomavaraisuus on parantunut. Kaustisen seutukunnan vertailussa Toholammin työpaikkaomavaraisuus on hieman keskivertaista korkeammalla tasolla. Vuodelta 2024 ei ole vielä saatavilla asiaa koskevaa tilastotietoa.

Työllisyysaste (20-64-vuotiaat) kuukausittain												
Lähde: Tilastokeskus												
	2024						2025					
	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä
KOKO MAA	73,9 %	74,0 %	73,3 %	72,9 %	72,7 %	72,1 %	71,7 %	71,8 %	72,0 %	72,5 %	74,0 %	74,3 %
MK16 Keski-Pohjanmaa	76,2 %	77,9 %	77,1 %	76,3 %	76,2 %	75,7 %	75,5 %	75,5 %	75,8 %	76,6 %	78,1 %	78,0 %
SK161 Kaustinen	76,1 %	78,3 %	77,9 %	77,2 %	77,4 %	76,9 %	76,2 %	76,3 %	76,8 %	77,5 %	78,5 %	78,0 %
KASE	76,2 %	78,6 %	78,4 %	77,7 %	77,9 %	77,4 %	76,8 %	77,0 %	77,3 %	77,9 %	79,0 %	78,3 %
Halsua	76,3 %	77,1 %	75,3 %	74,1 %	75,7 %	76,4 %	75,2 %	74,4 %	75,1 %	76,3 %	76,2 %	76,2 %
Kaustinen	76,4 %	80,6 %	80,5 %	80,3 %	80,2 %	79,6 %	79,2 %	79,6 %	79,6 %	79,7 %	81,1 %	80,6 %
Lestijärvi	75,2 %	75,2 %	73,8 %	72,6 %	72,6 %	71,8 %	71,2 %	70,5 %	71,3 %	72,8 %	74,4 %	72,8 %
Perho	75,5 %	76,4 %	75,5 %	74,7 %	74,8 %	74,3 %	73,2 %	73,1 %	74,1 %	75,6 %	76,0 %	76,5 %
Toholampi	74,5 %	75,0 %	75,3 %	73,8 %	73,9 %	73,1 %	73,1 %	73,3 %	73,3 %	73,6 %	75,8 %	73,8 %
Veteli	77,5 %	80,3 %	79,9 %	79,5 %	80,1 %	79,5 %	78,5 %	78,7 %	79,6 %	80,8 %	80,5 %	80,6 %
SK162 Kokkola	76,3 %	77,8 %	76,9 %	76,1 %	75,9 %	75,4 %	75,3 %	75,3 %	75,6 %	76,4 %	78,0 %	78,0 %
Kannus	77,1 %	77,9 %	78,1 %	77,5 %	76,0 %	75,7 %	75,6 %	75,2 %	76,2 %	76,5 %	78,7 %	78,6 %
Kokkola	76,2 %	77,8 %	76,8 %	75,9 %	75,9 %	75,4 %	75,3 %	75,3 %	75,5 %	76,3 %	77,9 %	77,9 %

Työllisyys on säilynyt Toholammilla sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti verrattaen kohtalaisella tasolla: 20–64-vuotiaiden työllisyysaste oli vuoden 2025 kesäkuussa 73,8 %, kun koko maan vastaava luku oli 74,3 %.

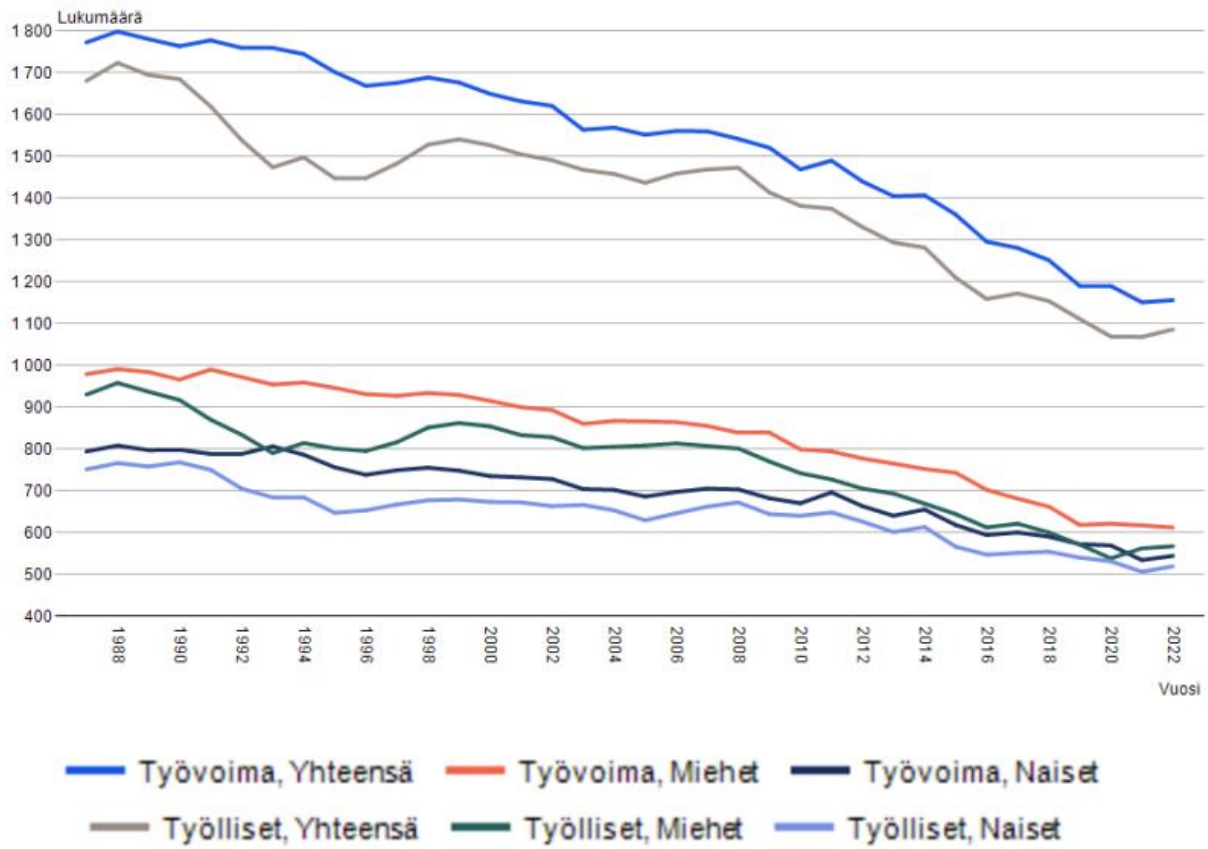

Toholammin työttömyysaste on työ- ja elinkeinoministeriön tilastojen mukaan vaihdellut 2000-luvulla vuosittain reilusta neljästä jopa kuuteentoista prosentiin. Elokuun 2025 lopussa työttömyysaste oli 8,7 %, kun se koko maassa oli 11,5 %. Kunnan tulee edelleen kehittää määrätietoisesti toimintatapoja ja yhteistyömuotoja työllisyyden edistämiseksi sekä kiinnittää erityistä huomiota pitkäaikaistyöttömien määrän kehitykseen.

Väestö muuttujina Pääasiallinen toiminta, Sukupuoli ja Vuosi. Toholampi, Yhteensä, Väestö 31.12..

Kuvaaja: Työvoiman ja työllisten lukumäärän muutos vuosittain 1987–2022 (lähde: Tilastokeskus)

2.4.3 Elinkeinoelämä

Yritystoiminta

Toholampi on vahvan ja kehittyvän maatalouden (erityisesti maidon tuotanto) ja elintarvikejalostuksen aluetta ja merkittävänä vahvuutena ovat maatalouden tuotteet ja jatkojalosteet (ml. energia) sekä juomateollisuus. Näiden lisäksi Härkänevan alueelta on vahvaa robotiikan ja logistiikkajärjestelmien sekä biopolttoainetuotannon hallintaa.

Tulevaisuutta Toholammilla rakennetaan uusiutuvien bio- ja kiertotalouden tuotteiden hyödyntämiseen ja jatkojalostamisen. Suunnitelmat ovat valmiina tuulivoimarakentamiselle. Kuntastrategia on käytössä, (Biolaakso – tulevaisuus Toholammilla) tukee aktiivista elinkeinotoiminnan toteuttamista ja kehitystyötä. Käytössä on myös elinkeino-ohjelma, jota hyödynnetään yhteistyössä yritysten ja Kaustisen seutukunnan kanssa Toholammin kunnan kehittämisessä. EU-hankerahoitukset edellyttävät myös strategista suunnittelua tulevaisuuden kehitystyölle. Alueen vahvuuksina aktiivisen elinkeinoelämän lisäksi nostetaan hyvinvoiva kuntalainen, viihtyisä asuminen jokilaaksomaisemineen ja luontoineen, sekä palveleva, tasapainoista taloutta harjoittava kunta.

Kunnan kehitystä haastavat edelleen erityisesti pitkään jatkunut yleinen valtakunnallinen rakenneuudistus sekä kunnan vähenevä väkiluku ja ikääntyvä väestö. Kunnan elinvoiman merkittävimmät panostukset liittyvät erityisesti taloustilanteen parantamiseen. Ikääntyvä väestö nähdään voimavarana. Uudet työpaikat mahdollistavat myönteisen kehityksen onnistumisen. Mahdollisuuksia työpaikkojen luomiseen on olemassa.

2.5 Kunnan organisaatio, hallinto ja henkilöstö

2.5.1 Organisaatio

Luottamushenkilöorganisaatio

Kunnan ylintä päätösvaltaa käyttää valtuusto. Valtuusto valitaan neljäksi vuodeksi kerrallaan neljän vuoden välein järjestettävillä kuntavaaleilla. Valtuuston nykyinen toimikausi on 1.6.2025 - 31.5.2029.

Toholammin kunnanvaltuuston voimasuhteet 2025–2029:

Kesk. 13

Kok. 2

KD 1

SDP 1

Yhteensä 17

2.5.2 Hallinto

Kunnanhallitus johtaa kunnan hallintoa ja taloutta, valmistelee kunnanvaltuustossa käsiteltävät asiat ja huolehtii kunnanvaltuuston päätösten toimeenpanosta. Sen tehtäviin kuuluu myös kunnan etujen valvominen, kunnan edustaminen ja lausuntojen antaminen kunnan puolesta. Kunnanhallituksen toimikausi on kaksi vuotta. Kunnanhallituksen esittelijänä toimii kunnanjohtaja ja hänen ollessaan estyneenä tai esteellisenä hallintojohtaja.

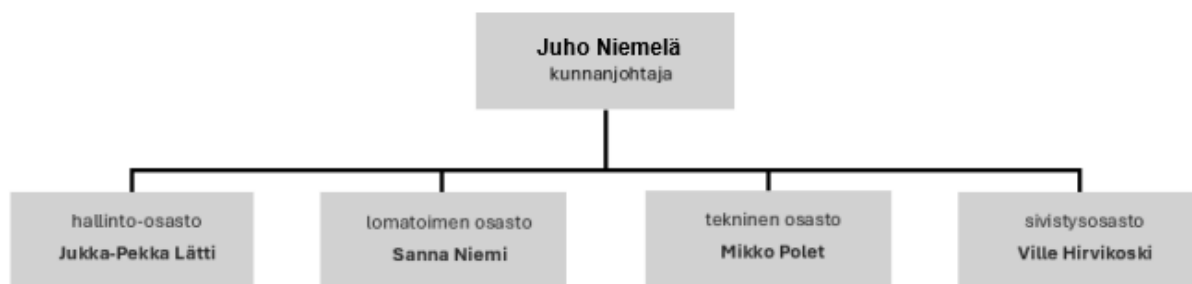
Kunnan hallinto-organisaatiota johtaa kunnanjohtaja alaistensa osastopäällikköjen avulla. Kunnanjohtaja vastaa kuntayhtiöiden ja yhteisöjen konserniohjauksesta, kunnan elinkeinotoimesta ja yhteistoiminta-alueen omistajanohjauksesta ja valvoo päätösten täytäntöönpanoa ja lautakuntien päätösten laillisuutta.

Kunnan hallinto-organisaatio on jaettu neljään osastoon, joita johtavat kunnanhallituksen alaiset osastopäälliköt alaistaan henkilöstöä apuna käyttäen:

- hallinto-osasto, osastopäällikkönä hallintojohtaja
- lomatoimen osasto, osastopäällikkönä lomituspäällikkö
- tekninen osasto, osastopäällikkönä tekninen johtaja
- sivistysosasto, osastopäällikkönä sivistysjohtaja

Osastot on jaettu tulosalueisiin. Tulosalueet muodostuvat tulosityksiköistä. Osastopäällikkö päättää osaston työskentelystä ja sisäisestä työvoiman käytöstä.

Viranhaltijajohto

2.5.3 Henkilöstö

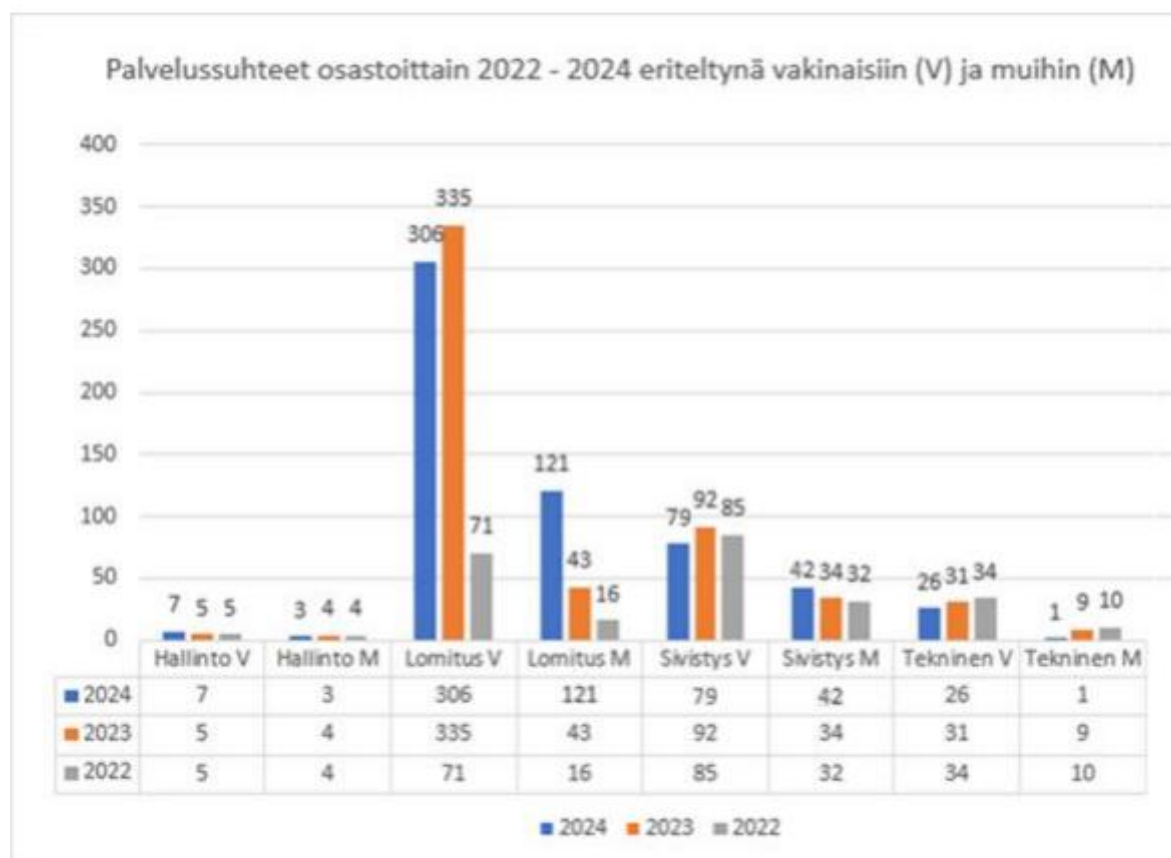
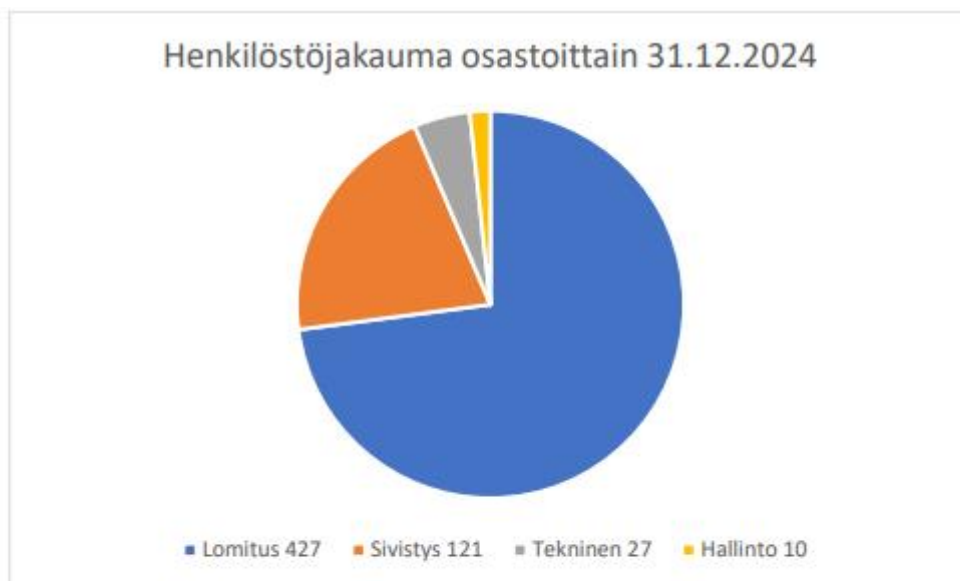
Hyvinvoiva, osaava ja motivoitunut henkilöstö on kunnan tärkein voimavara laadukkaiden palveluiden tuottamiseksi ja kuntastrategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Henkilöstöjohtamisen merkitys korostuu jatkuvasti nykyajan työelämässä. Esihenkilöiltä edellytetään erityisesti ikä- ja työkykyjohtamisen taitoja. Henkilöstölähtöisen kehittämisen merkitys korostuu, kun talouden tasapainottamiseksi kunnassa haetaan uusia toimintatapoja ja osaamista eri työprosessien hoitamiseen. Olennaista sekä nykyisen henkilökunnan hyvinvoinnille että henkilöstön saatavuudelle tulevaisuudessa on hyvä työnantajakuva.

Tilinpäätöksen oheen vuosittain laadittavassa henkilöstöraportissa kuvataan kunnan henkilöstövoimavaraa tilastoilla, jotka kertovat muun muassa henkilöstön määrästä, rakenteesta ja poissaoloista sekä henkilöstökustannuksista. Henkilöstöraportin tavoitteena on tukea henkilöstöhallinnon, johdon ja esihenkilöiden työtä sekä antaa luottamushenkilöille ja kuntalaisille vuosittainen tilannekatsaus kunnan henkilöstöstä.

Viimeksi laaditun henkilöstöraportin tietojen mukaan Toholammin kunnan palveluksessa oli vuoden 2024 lopussa 585 työntekijää (lähde: ESS-henkilöstötietojärjestelmä). Vakinaisten palvelussuhteiden osuus oli 71,9 %, määräaikaisten 9,3 % ja tilapäisten (sijaiset, oppisopimussuhteiset, työllistetyt) 18,8 % kaikista palvelussuhteista.

Henkilöstömäärältään suurin kunnan osastoista on lomatoimi, jossa vuoden 2024 lopussa työskenteli 71 % kunnan henkilöstöstä (68 % vuonna 2023), ja toiseksi suurin sivistysosasto 23 % osuudella (sama %-osuus vuonna 2023). Toteutuneiden henkilötyövuosien määrä (HTV-luku) vuonna 2024 oli 451,4.

*) Teknisen osaston henkilöstö sis. siivouksen ja ruokahuollon 28.2.2025 asti.

Henkilöstökulut

2026	2024 tilinpäätös	TA2025	Muutos	TA + muutos	TA2026
Henkilöstökulut	-23 351 918	-23 977 099	-176 500	-24 153 599	-24 446 912

2.6 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Toholammin kuntakonsernissa noudatetaan konserniohjauksen ja johtamisen osalta seuraavaa tehtävä- ja toimivaltajakoa:

- Kunnanvaltuusto määrittelee omistajapolitiikan ja vahvistaa konserniohjeen.
- Kunnanhallitus ohjaa kuntakonsernia ja vastaa konserniyhteisöjen valvonnasta.
- Kunnanjohtaja vastaa kuntakonsernin operatiivisesta johtamisesta.
- Tarkempi tehtävä- ja toimivaltajako valtuuston hyväksymässä konserniohjeessa (tullut voimaan 1.7.2017)

Toholammin kunnan tytäryhteisöjä ovat KOY Toholammin vuokratilat, Toholammin Energia Oy, Toholammin kehitys Oy ja Asunto Oy Kerttulanrivi. Lisäksi kunta kuuluu useaan kunta-, jäsen- ja osakkuusyhteisöön.

2.7 Kuntastrategia

Toholammin kuntastrategian 2022–26 lähtökohtana on varmistaa itsenäisen kunnan elinkelpoisuus kunnan vetovoimatekijät turvaten ja edelleen kehittäen. Toholammin kunta huolehtii taloudestaan, mikä mahdollistaa hyvien palveluiden ylläpidon ja kehittämisen kuntalaisille. Toholammin kunnan aktiivinen ja kannustava elinkeinopolitiikka tukee kuntatalouden kehittymistä. Toimintaympäristön muutoksia seurataan aktiivisesti, mikä mahdollistaa tarvittaessa nopean reagoinnin.

Toholampi hakee innovatiivisilla ratkaisuilla vahvoja elinkeinopoliittisia avauksia, joilla turvataan ja vahvistetaan kunnan elinvoimaisuus ja sitä kautta ihmisten hyvinvoinnin lisääminen.

Strategian painopisteet:

- Aktiivinen elinkeinotoiminta
- Hyvinvoiva kuntalainen
- Viihtyisä asuminen
- Palveleva kunta
- Tasapainoinen talous

Strategian väliarvioinnissa ei noussut esille tarvetta muuttaa hyväksytyn strategian painospisteitä.

Uutta kuntastrategiaa on valmisteltu syksyllä 2025 samanaikaisesti talousarvioprosessin kanssa.

2.8 Riskienhallinta ja keskeisimmät riskit

Sisäinen valvonta ja kokonaisvaltainen riskienhallinta Toholammin kunnassa -ohje on hyväksytty ja käytössä (Kvalt 13.12.2021 § 56). Ohje on määrä tarkistaa sisällöllisesti ja päivittää vuoden 2026 aikana. Samalla päivitetään osastokohtaiset keskeisimmät riskit.

Merkittävimmät riskit koko kunnan ja kuntakonsernin tasolla vuonna 2026 liittyvät talous- ja työllisyystilanteen kehitykseen, henkilöstöressurssien riittävyyteen, kiinteistöomaisuuden hallintaan sekä valtion taholta tulevien velvoitteiden (ml. sote-kiinteistöjen yhtiöittäminen, hankintalain uudistus) täyttämiseen ja hyvinvointialueen mahdollisiin toimintauudistuksiin.

Riskejä hallitaan ennakoivalla valmistautumisella muutoksiin, aktiivisella seurannalla, säännöllisellä raportoinnilla ja tarkoituksenmukaisella reagoinnilla.

2.9 Alijäämän kattamista koskevat toimenpiteet

Toholammin kunnan taseessa ei ole kertynyttä alijäämää.

3. Käyttötalousosa

Talousarvio sisältää osastoille kohdistetut käyttötalouden sisäiset erät: vuokrat kohdistettuna sekä it-yksikön kustannusten ja kunnan yhteispalvelupisteen kustannusten vyörytyksenä osastoille. Histo-riatiedot sisältävät kyseisinä vuosina käytössä olleet sisäiset erät. Talousarvioluvut ja tavoitteet on laskettu tässä asiakirjassa hallintosäännön osastojaon mukaisesti: hallinto, lomitus, tekninen ja si-vistys. Tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sisältävät kunnan toiminnan ulkoiset luvut.

Yhteenveto toimialoittain

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Hallinto-osasto			
Toimintatuotot	735 308	703 064	641 982
Toimintakulut	-2 054 727	-2 374 503	-2 284 915
Toimintakate	-1 319 420	-1 671 439	-1 642 933
Lomatoimen osasto			
Toimintatuotot	21 541 044	21 273 880	22 727 101
Toimintakulut	-21 067 735	-21 273 880	-22 727 101
Toimintakate	473 310	0	0
Tekninen osasto			
Toimintatuotot	5 096 562	4 697 879	3 242 285
Toimintakulut	-4 777 662	-4 643 086	-3 529 662
Toimintakate	318 900	54 793	-287 377
Sivistysosasto			
Toimintatuotot	862 308	788 410	872 239
Toimintakulut	-9 402 169	-9 340 585	-9 469 268
Toimintakate	-8 539 860	-8 552 175	-8 597 029

Hallinto-osasto

Toimielin: Kunnanhallitus

Vastuuhenkilö: Kunnanjohtaja, hallintojohtaja

Palvelualueen kuvaus:

Hallinto-osasto vastaa kunnanhallituksen asioiden valmistelusta ja täytäntöönpanosta sekä koko konsernin palvelutoiminnan sujuvuudesta. Hallinto-osasto edustaa Toholammin kuntaa työnantajana sekä kehittää ja koordinoi kunnan työntantajapolitiikkaa ja henkilöstöstrategiaa. Hallinto-osasto huolehtii myös tietohallintopalveluiden tuottamisesta.

Henkilöstöpalvelujen vastuualueen tehtävänä on johtaa ja kehittää henkilöstöhallintoa ja -palveluita. Henkilöstöpalvelut hoitavat omalta osaltaan lainsäädännön työnantajalle asettamia velvoitteita sekä toimivat näissä kunnan asiantuntijatahona. Henkilöstöpalvelut edistävät henkilöstön työhyvinvointia koordinoimalla koko kuntaa koskevia johtamisen, henkilöstön ja työyhteisötaitojen kehittämisen kokonaisuuksia, henkilöstöetuuksia ja työterveyshuollon palveluita.

Taloushallintopalveluiden tehtävänä on johtaa ja valvoa kunnan ja tytäryhtiöiden taloushallintoa, suunnitella ja ohjata kunnan taloutta sekä huolehtia talousarvion, taloussuunnitelman ja tilinpäätöksen valmistelusta ja laadinnasta. Talouspalvelut huolehtivat kunnan maksuvalmiudesta, rahoituksesta ja konsernirahoituksesta ja viranomaisraportoinnista.

Työllisyydenhoidon ja kotoutumisen palveluista vastaa hallintosäännön mukaan kunnanhallitus. Kunnan järjestämien palvelujen toteutus, koordinointi, seuranta ja säännöllinen raportointi päätöksenteon tueksi kuuluvat hallinto-osaston tehtäviin.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	735 308	703 064	641 982
Myyntituotot	611 677	615 264	584 182
Maksutuotot	0	0	0
Muut maksutuotot	0	0	0
Tuet ja avustukset	108 944	83 300	53 300
Muut toimintatuotot	14 686	4 500	4 500
Vuokratuotot	4 221	4 500	4 500
Toimintakulut	-2 054 727	-2 324 503	-2 284 915
Henkilöstökulut	-647 389	-658 814	-578 698
Palvelujen ostot	-1 102 588	-1 338 631	-1 316 767
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-22 458	-43 864	-19 564
Avustukset	-177 942	-239 387	-274 000
Muut toimintakulut	-104 350	-93 808	-95 886
Vuokrat	-102 024	-92 658	-95 486
Toimintakate	-1 319 420	-1 671 439	-1 642 933

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Ulkoinen			
Toimintatuotot	171 492	182 800	97 700
Toimintakulut	-1 905 524	-2 211 790	-2 099 926
Toimintakate	-1 734 032	-2 028 990	-2 002 226
Sisäinen			
Toimintatuotot	563 815	520 264	544 282
Toimintakulut	-149 203	-162 714	-184 989
Toimintakate	414 612	357 550	359 293

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Kunta jatkaa päämäärätietoisesti työtä työhyvinvoinnin parantamiseksi, henkilöstön osaamisen ja ammattitaidon kehittämiseksi sekä työtapaturmien ehkäisemiseksi. Henkilöstöä kannustetaan terveelliseen ja liikunnalliseen elämäntapaan erilaisilla toiminnoilla ja etuuksilla: työhyvinvointia tuetaan e-Passi-palvelun avulla sekä työsuhtepolkupyöräedulla. Työterveyshuollon kanssa tehdään aktiivisesti ja määrätietoisesti yhteistyötä, jotta työkyvyttömyyden kustannuksia saadaan alennettua. Painopistettä ohjataan määrätietoisesti korjaavista palveluista ennaltaehkäisevään ja terveyttä edistävään suuntaan.

Digitalisaatio muuttaa jatkuvasti työn sisältöä ja työn tekemisen työtapoja. Myös osaamistarpeet muuttuvat: asiantuntijuus ja tiedolla johtaminen korostuvat. Johtaminen uudistuu sekä varsinkin etäjohtaminen ja työkykyjohtaminen tuovat esihenkilöiden johtamistyöhön uusia ulottuvuuksia, mahdollisuuksia ja haasteita. Tekoälyn hyödyntämis- ja kokeilumahdollisuuksia kuntaorganisaatiossa tarkastellaan aktiivisesti.

Kunnan ulkoisen ja sisäisen viestinnän sekä kuntamarkkinoinnin kehittäminen jatkuu. Kunnan intranet on pääasiallinen sisäisen viestinnän kanava ja koko henkilöstö on velvoitettu seuraamaan siellä tapahtuvaa tiedottamista säännöllisesti. Intra toimii myös tietovarastona, johon kootaan henkilöstöä koskevat ohjeistukset ja lomakkeet. Intran tietosisältöjen täydentäminen ja kehittäminen on jatkuva prosessi. Tavoitettavuus on ollut hyvällä tasolla. Kunnan verkkoviestintä on aktiivista ja ajantasaista. Nettisivut pidetään ajan tasalla ja niihin panostetaan.

Kunnanhallituksen toiminta-avustuksiin yhdistyksille varataan vuoden 2025 tavoin 9600 euroa.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Vuonna 2026 toteutetaan kunta- ja imagomarkkinoinnin osana Toholampi-ilmeen nykyaikaistaminen brändiuudistuksella sekä visuaalisen ohjeistuksen päivityksellä. Viestinnässä ja markkinoinnissa painotetaan erityisesti sosiaalista mediaa ja muita verkkosisältöjä kunnan tunnettuuden parantamiseksi sekä pito- ja vetovoiman vahvistamiseksi edelleen.

Osaston henkilöstöresurssi on ohut, ja kaventunut talousarviovuodesta 2025 entisestään. Palvelujen laadukas tuottaminen edellyttää henkilöstöltä oman ammattitaidon ylläpitoa ja kehittämistä, muutostalvutusta, myönteistä suhtautumista mm. erilaisten työtä avustavien tekoälyratkaisujen kokeiluihin, avointa ilmapiiriä sekä johtamisen ja tehtäväkoordinaation onnistumista.

Tiedonhallintalain asettamien veloitteiden täytäntöönpano tulee olemaan toiminnan painopisteenä myös vuoden 2026 toiminnassa. Sähköinen arkisto on otettu käyttöön vuonna 2025. Tiedonohjaussuunnitelma ohjaa Dynasty-asianhallintajärjestelmää ja sitä päivitetään tarpeen mukaan ja uusien säädösten voimaantullessa. Tiedonhallintamallin jatkotyöstäminen on sekä hallinto-osaston että it-yksikön yhteinen tehtävä.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakinaiset viranhaltijat	3	2,5	2,8
Määräaikaiset viranhaltijat	1	0,5	0
Vakinaiset työsuhteiset	6	4,5	4,5
Määräaikaiset työsuhteiset	0	0	0
Muut tilapäiset	0	0	0
Yhteensä	10	7,5	7,3

Kunnanjohtaja, hallintojohtaja (0,8), taloussuunnittelija, toimistosihteeri, toimistosihteeri (0,5), palveluneuvoja, työpajakoordinaattori, työpajaohjaaja. Lisäksi osastolle kuuluvat työsuojelupäällikön 17 % ja viestinnän asiantuntijan 50 % työpanos sekä ostopalveluna Kaustisen seutukunnalta työllisyyspalvelujen asiantuntijan työpanos 50 %.

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Palveleva kunta			
Tavoite: Esihenkilötaitojen ja henkilöstöjohtamisen kehittäminen			
Toimenpiteet	Jatkuvat koulutukset ja valmennukset esihenkilöille ja johtajille		
	Koulutuksiin osallistaminen, verkkokoulutusten lisääminen, käytössä mm. FCG:n sekä KT:n koulutukset.		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Työhyvinvointikyselyn tulokset: työn organisointi, työyhteisön johtaminen; indeksiarvo (vähintään vuoden 2025 tulostasolla)		8,0	8,0
Tavoite: Työhyvinvoinnin kehittäminen			
Toimenpiteet	Esihenkilöt huolehtivat kehityskeskusteluiden pitämisestä.		
	Kehityskeskusteluista saadun palautteen hyödyntäminen / jatkotoimenpiteet.		
	Kevan Pulssi-työkalun käyttöönotto ja säännöllinen lyhytkysely koko henkilöstölle		
	Työhyvinvointikyselyn toteuttaminen		
	Työterveyshuollon kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen ja menojen seuranta.		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Kehityskeskustelujen käyminen kaikissa työyksiköissä (%)		0	100
Työterveyshuollon menot (enintään vuoden 2025 tasolla; 0 = ei, 1 = kyllä)			1
Työhyvinvointikyselyn tulokset, indeksiarvo (vähintään vuoden 2025 tasolla)		8,3	8,3
Työhyvinvoinnin vastausaktiivisuus (parempi kuin vuonna 2025, %)		20,7	25,0
Palveleva kunta - Asiakaslähtöinen neuvova, joustava ja ystävällinen palveluasenne			
Tavoite: Poikkihallinnollisen järjestöyhteistyön kehittäminen			

Toimenpiteet	Pidetään yhteyttä paikallisten yhdistysten ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa ja tunnustetaan yhdessä tekemisen mahdollisuuksia kuntalaisten hyvinvoinnin ja Toholammin elinvoiman edistämiseksi.		
Mittarit (lukumäärä)	Lähtö	Tavoite	
Järjestö-kunta-tapaamisten määrä: vähintään kaksi ns. pyöreän pöydän ideointitapaamista		2	

Palveleva kunta - Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

Tavoite: Henkilöstön työn ja ammattitaidon kehittäminen

Toimenpiteet	Koulutussuunnitelman päivittäminen ja -suunnitelman toteuttaminen.		
Mittarit (0 = ei toteutunut, 1 = kesken, 2 = toteutunut)	Lähtö	Tavoite	
Koulutussuunnitelma päivitetty		2	
Toteutuneiden koulutuspäivien seuranta		2	

Palveleva kunta - Tahtotilana jatkuva parantaminen innovatiivisia ja sähköisiä ratkaisuja hyödyntäen

Tavoite: Toimivat palkka- ja taloushallinnon palvelut

Toimenpiteet	Säännölliset viikkopalaverit sekä kuukausittaiset ohjausryhmät, välitön raportointi mahdollisista laatu- poikkeamista.		
Mittarit (0 = ei toteutunut, 1 = kesken, 2 = toteutunut)	Lähtö	Tavoite	
Toiminnan sujuvuus ja luotettavuus Kuntien Hetapalvelut Oy:n kanssa		2	

Tavoite: Digitalisaation ja asiakaspalvelun kehittäminen (0 = ei toteutunut, 1 = toteutunut)

Toimenpiteet	Digi- ja järjestelmäkoulutuksia henkilöstölle.		
	Sähköisten lomakkeiden käyttöönotto ja kehittäminen		
	Tekoälyn soveltuva käyttöönotto ja hyödyntäminen toiminnan tukena ja työkaluna sekä teemaa koskevat koulutukset.		
Mittarit (0 = ei toteutunut, 1 = kesken, 2 = toteutunut)	Lähtö	Tavoite	
Vähintään yksi uusi automatisaatio-, digitalisaatio- / tekoälypilotti		2	
Säännölliset koulutukset yleisesti ja osastoittain		2	

Tasapainoinen talous - Ennalta ehkäisevä työ tuottaa säästöjä myös lyhyellä aikavälillä.

Tavoite: Tasapainoinen kuntatalous

Toimenpiteet	Talouden analyysien laadinta ja säännöllinen seuranta johtoryhmässä sekä raportointi päätöksentekoon		
	Varauduttava mahdollisiin sopeuttamistoimiin taloustilanteen muuttuessa		
Mittarit (0 = ei toteutunut, 1 = toteutunut / eurototeuma)	Lähtö	Tavoite	
Vuosikate > nettoinvestoinnit	0	1	
Kunnan lainamäärä / 1000 € (pienempi kuin edellisessä tilinpäätöksessä)	9 439	8 691	
Kunnan lainamäärä euroa/asukas (pienempi kuin edellisessä tilinpäätöksessä)	3 372	3 214	

Aktiivinen elinkeinotoiminta - Vetovoimainen, yrittäjä- ja asukasystävällinen kunta, jossa on alueelle luonnollisesti kuuluvien toimialojen yrityksiä, jotka toimivat kestävästä kehityksen periaatteella.

Tavoite: Aktiivinen yhteydenpito yrittäjien kanssa ja yritysmuotoisuuden vahvistaminen

Toimenpiteet	Aktiivinen ja ratkaisukeskeinen palveluasenne paikkakunnalla jo toimivia yrityksiä ja elinkeinonharjoittajia kohtaan sekä uusyrityshankinnassa.		
	Kunnanhallituksen yritysvierailut.		
	Säännölliset tapaamiset yrittäjähdistyksen sekä paikallisten elinkeinonharjoittajien kanssa.		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Yrittäjätapaamisten määrä (vähintään v. 2025 tasolla)		10	10
Yritysvierailujen määrä (vähintään v. 2025 tasolla)		3	4

Viihtyisä asuminen - Vetovoimainen ympäristö: hyvät luonto-, virkistys- ja liikuntareitistöt sekä ympäristöstä huolehtiminen.

Tavoite: Vaikuttava kuntamarkkinointi

Toimenpiteet	Brändiuudistuksen toteuttaminen ja visuaalisen ohjeistuksen päivittäminen		
	Eryteisesti sosiaalisen median kanaviin kohdennettu kuntamarkkinointikampanja, jossa tuodaan esiin Toholammien etuja asuin- ja yrittäjyyspaikkakuntana. Aktiivisen ja monikanavaisen kuntaviestinnän jatkaminen.		
	Henkilöstön innostaminen "matalan kynnyksen kuntamarkkinointiin"		
	Kuntamarkkinoinnin vuosisuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen.		
Mittarit (0 = ei toteutunut, 1 = kesken, 2 = toteutunut)		Lähtö	Tavoite
Kuntamarkkinoinnin vuosisuunnitelma hyväksytty ja käytössä			2
Brändiuudistus toteutettu, visuaalinen ohjeistus päivitetty			2
Nettomuuton volyymi parempi kuin vuonna 2025			2
Myönteinen näkyvyys mediassa, kampanjatoimenpiteiden aktiivinen ja jatkuva toteutus			2

Työllisyydenhoito

Palvelualue: Hallinto-osasto

Vastuuhenkilö: Hallintojohtaja, nimetty asiantuntija

Toiminnan kuvaus:

Työllisyydenhoidon ja kotoutumisen palveluista vastaa hallintosäännön mukaan kunnanhallitus. Kunnan järjestämien palvelujen toteutus, koordinointi, seuranta ja säännöllinen raportointi päätöksenteon tueksi kuuluvat hallinto-osaston tehtäviin.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	6 432	32 500	2 000
Toimintakulut	-33 746	-613 141	-611 804
Toimintakate	-27 314	-580 641	-609 804

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Työllisyyspalvelujen kehittäminen jatkuu. Paikallinen työllisyydenhoidon ekosysteemi Toholammilla muodostuu kunnan ja seutukunnan toimintojen lisäksi mm. työllisyysalueen työvoimapalveluista, alueen yrityksistä ja muista työnantajista, koulutusorganisaatioista, kolmannen sektorin toimijoista, hyvinvointialueesta ja Kelasta sekä yrityspalveluista ja elinkeinoyhtiöistä.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Toholammilla suurin osa työttömistä työnhakijoista on yli 50-vuotiaita. Myös merkittävä osa työnhakijoista on pitkäaikaistyöttömiä. On tärkeää löytää keinoja työllistää sekä nuoria, maahanmuuttajia sekä yli 50-vuotiaita. Vaikka tällä hetkellä työttömyys on normaalia korkeammalla tasolla ja työvoimasta on ylitarjontaa, eläköitymisten ja alueelle kohdistuvien investointien myötä tulevaisuudessa tullaan kohtaamaan haasteita osaavan työvoiman saatavuudessa. Työllisyyden hoidon paikallisia ratkaisuja ja vaikuttavuutta kehittämällä varaudutaan myös näihin tulevaisuuden haasteisiin.

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Palveleva kunta - Asiakaslähtöinen neuvova, joustava ja ystävällinen palveluasenne			
Tavoite: Työllisyydenhoidon kehittäminen			
Toimenpiteet	Kustannusten ja vaikuttavuuden jatkuva seuranta.		
	Sujuva yhteistyö työllisyysalueen kanssa.		
Mittarit (0 = ei toteutunut, 1 = toteutunut)		Lähtö	Tavoite
Työmarkkinatuen kuntaosuus, pienempi kuin 2025			1
Pitkäaikaistyöttömien osuus, pienempi kuin 2025			1
Nuorisotyöttömien osuus, pienempi kuin 2025			1
Työttömyysprosentti, pienempi kuin 2025			1

Työllisyyden edistämisen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttavat kunnan omien palvelujen ohella mm. seutukunnallinen ja työllisyysalueen toiminta sekä yleiset taloussuhdanteet ja elinkeinoelämän työllistämiskyky. Yhteistyön onnistuminen on avainasemassa.

Lomatoimen osasto

Toimielin: Kunnanhallitus

Vastuuhenkilö: Lomituspalvelujohtaja

Palvelualueen kuvaus:

Lomituspalvelujen tarkoituksena on turvata paikallisyksikön alueella olevien maatalousyrittäjien toiminta yrittäjien vuosilomien ja sijaisapujen aikana sekä turkistilojen toiminta yrittäjien vuosilomien ja lisävapaiden aikana.

Toholammin kunta hallinnoi maatalousyrittäjien ja turkisyrittäjien lomituspalvelujen järjestämistä 23 kunnan alueella Keski-Pohjanmaalla ja Pohjois-Pohjanmaan eteläosissa. Toholammin paikallisyksikön alueeseen liitettiin 1.1.2023 Kaustisen, Kalajoen, Nivalan, Reisjärven ja Haapaveden paikallisyksiköiden alueet. Alue jakautuu hallinnollisesti pohjoiseen ja eteläiseen tiimiin, joita johtavat lomituspalvelupäälliköt. Paikallisyksikön hallinnollinen keskus on Toholampi.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	21 541 044	21 273 880	22 727 101
Myyntituotot	18 494 652	18 453 180	19 699 101
Maksutuotot	2 648 485	2 475 700	2 638 000
Muut maksutuotot	2 648 485	2 475 700	2 638 000
Tuet ja avustukset	120 038	165 000	165 000
Muut toimintatuotot	277 870	180 000	225 000
Vuokratuotot	0	0	0
Toimintakulut	-21 067 735	-21 273 880	-22 727 101
Henkilöstökulut	-16 448 134	-16 901 696	-18 012 685
Palvelujen ostot	-2 781 016	-2 889 218	-2 912 072
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-218 595	-192 500	-196 500
Avustukset	-1 236 023	-986 000	-1 290 000
Muut toimintakulut	-383 967	-304 467	-315 844
Vuokrat	-78 653	-83 167	-99 955
Toimintakate	473 310	0	0

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Ulkoinen			
Toimintatuotot	21 541 084	21 273 880	22 727 101
Toimintakulut	-20 879 894	-21 082 349	-22 513 600
Toimintakate	661 191	191 531	213 501
Sisäinen			
Toimintatuotot	-40	0	0
Toimintakulut	-187 841	-191 531	-213 501
Toimintakate	-187 881	-191 531	-213 501

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Lomituskustannusten korvaaminen

Lomituspalvelulain mukaisista lomituspalveluista aiheutuvat, toiminnan asianmukaisen hoitamisen kannalta tarpeellisina pidettävät kustannukset korvataan valtion varoista (LPL 35 §:n 1 mom.). Paikallisyksikön palveluksessa olevien maatalouslomittajien palkkauksesta ja muista eduista aiheutuvat kustannukset enintään määrään, jota on pidettävä toiminnan tarkoituksenmukaisen ja taloudellisen hoitamisen kannalta tarpeellisena ja jota kulloinkin voimassa oleva lomittajia koskeva työehtosopimus ja muut työnantajaa velvoittavat sopimukset edellyttävät;

Hallintokustannusten korvaaminen

Hallintokustannusten korvausperuste on laskennallinen eikä se ota huomioon hallinnon järjestämisestä aiheutuneita todellisia kustannuksia. Paikallisyksikön saama korvaus määräytyy aina samalla tavalla (laskennallisesti) siitä riippumatta, ylittävätkö vai alittavatko todelliset kustannukset laskennallisesti määrätyn korvauksen.

Koska korvausperuste on laskennallinen, käytetään hallintokustannusten korvauksesta yleisesti myös nimitystä hallintoraha. Paikallisyksikön on huolehdittava siitä, että lomituspalvelujen hallinto on paikallistasolla järjestetty mm. hyvälle hallinnolle asetettujen edellytysten mukaisesti. Vaikka hallintorahan todellista kohdentumista ei seurata, on se tarkoitettu käytettäväksi kokonaisuudessaan lomituspalvelujärjestelmään liittyvään hallintoon.

Paikallisyksikölle maksettavan korvauksen suuruus määräytyy paikallisyksikötoimialueella sijaitsevista kunnissa edellistä varainhoitovuotta edeltäneen vuoden aikana lomitettujen päivien määrän perusteella (LPL 33 §). Kalenterivuoden aikana lomitettujen päivien lukumäärä ei siis vaikuta vielä seuraavalta vuodelta maksettavan hallintokustannusten korvauksen määrään vaan vasta sitä seuraavana vuonna.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen paikallishallinnon järjestämisestä on Maatalousyrittäjien eläkelaitoksella (Mela). Käytännössä lomituspalvelujen järjestämisestä vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat Melan kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Melalle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin.

Paikallisyksikköjen yhdistämisestä johtuen yksikköjen määrä väheni yhteentoista vuoden 2025 alussa. Valtionvarainministeriö toteaa, että yhdistäminen säästää kustannuksia pitkällä aikavälillä, parantaa toiminnan laatua ja vähentää henkilöriskejä. Tähän perustuen paikallisyksikköiden hallinnon rahoitusta valtakunnan tasolla leikataan 1,14 M€ vuonna 2026 ja 1 M€ vuonna 2027.

Toholammin paikallisyksikön saama hallintoraha vuodelle 2026 on 1 983 572 €, joka on 144 423 € pienempi kuin edellisenä vuonna. Lisäksi Mela korvaa uuden tietojärjestelmän integraatiosta aiheutuneita kustannuksia enintään 27 000 €. Vuonna 2027 Toholammin paikallisyksikköön kohdistuvan hallintorahan leikkauksen suuruus selviää myöhemmin.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakinaiset viranhaltijat	5	5	5
Vakinaiset työsuhteiset	322	315	264
Määräaikaiset työsuhteiset	23	15	25
Tilapäiset	40	30	30

*Henkilöstöraporttiin kirjataan vain 31.12. voimassa olleet palvelussuhteet

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Melan tulokorttitavoitteet 2026-2028			
Tavoite: Sähköisen asioinnin kehittäminen			
Toimenpiteet	Lomituksen uuden järjestelmäratkaisun hallittu toteutus ja käyttöönotto 2026-2027 projektisuunnitelman ja budjetin mukaisesti. 0 = Aloittamatta 1 = Kesken 2 = Toteutunut		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Kuntien oma järjestelmäinfrastruktuuri liitetään oikea-aikaisesti uuden järjestelmän kanssa		0	2
Yksiköt antavat tukensa ja osaamisensa tarvittaviin järjestelmäratkaisun määrittelyyn ja testauksiin		1	2
Yhteistyöryhmän toiminta tukee hankkeen läpivientiä; riskien tunnistaminen ja esittäminen, viestintä, osaamisen varmistaminen		0	2
Testausvaihe 08_2026 käyttöönotto 01_2027		0	2
Vastuu	Sanna Niemi		
Tavoite: Lomittajien ja hallinnon työkyvyn ja terveiden päivien ylläpitäminen ja tukeminen			
Lomittajien tapaturmista johtuvien sairauspoissaolojen vähentäminen 20 % vuosina 2026, 2027 ja 10 % vuonna 2028 vs. lomitussyksikön poissaolot vuonna 2024			
Toimenpiteet	Työkyvyn huomiointi työn suunnittelussa		
	Varhaisen välittämisen mallin mukainen reagointi poissaoloihin (kuntien ohjeet)		
	Viikko- ja vuorokausilevon toteutuminen lomittajien työn suunnittelussa.		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Lepo-ajat / 0 poikkeamaa sisäinen valvonta /lomitustyönohjaajat		0	100
Tila- ja työnjohtokäynnit tehty suunnitelman mukaisesti / lomitustyönohjaajat		0	100
Lyhyet sairaspöissaolot vähenevät 5 % vuositasolla/ henkilöstöasiantuntija		0	100
Tavoite: Henkilöstön ammattitaidon kehittäminen			
Toimenpiteet	Lomittajien onnistunut rekrytointi, perehdytys ja työhönopastus.		
	Rekrytoinnin tavoite % avoimiksi asetetuista paikoista.		

Mittarit	Lähtö	Tavoite
Onnistuneet rekrytoinnit	0	100
Työturvallisuuskoulutus uusille lomittajille osana perehdytystä.	0	100

Tavoite: Lomituspalvelut noudattaa Melan antamaa tulostavoitetta 2026-2028

Vastuu	Sanna Niemi
---------------	-------------

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Toteutuneet maatalousyrittäjien lomapäivät	76 815	73 000	70 000
Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen nettopäiväkustannus e/pv	210	221	250
Lomaan oikeutetut maatalousyrittäjät	1 648	1 520	1 450
Lomaan oikeutetut turkistuottajat	37	30	30
Toteutuneet turkistarhaajien lomituspalvelut vuosiloma pv	477	540	540
Toteutuneet turkistarhaajien lomituspalvelut lisävapaa h	2 250	3 600	3 600

Tekninen osasto

Toimielin: Kunnanhallitus

Vastuuhenkilö: Tekninen johtaja

Palvelualueen kuvaus:

Teknisen osaston vastuulla on myös rakennus- ja ympäristölautakunta. Lautakunnan tulosalue jakaantuu rakennustarkastukseen, ympäristönsuojeluun. Lautakunta päättää myös yksityistielain mukaan tielautakunnalle kuuluvat asiat. Ympäristöterveydenhuolto ja maaseututoimi hoidetaan ostopalveluna.

Teknisen osaston tavoitteena kunnan strategiaan painopisteisiin viitaten on omalta osaltaan ylläpitää kunnan tasapainoista taloutta, luoda ja tukea viihtyisää asumista sekä toimia kuntalaisiin nähden palvelevana kuntana.

Artesaaniopiston ja Artesaanin metallipajan kiinteistön hankinta on avannut koulunmäen alueen kokonaisvaltaiselle suunnittelulle uusia mahdollisuuksia. Suunnittelussa ja toteutuksessa otetaan huomioon ruokahuollon, päiväkodin, koulujen ja nuorison tarpeita.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	5 096 562	4 697 879	3 242 285
Myyntituotot	1 974 995	1 611 375	490 532
Maksutuotot	17 888	25 000	5 000
Muut maksutuotot	0	0	0
Tuet ja avustukset	0	0	0
Muut toimintatuotot	3 103 679	3 061 504	2 746 753
Vuokratuotot	3 080 374	3 048 780	2 734 179
Toimintakulut	-4 777 662	-4 819 586	-3 529 662
Henkilöstökulut	-1 079 714	-1 141 777	-347 196
Palvelujen ostot	-2 167 327	-2 203 318	-2 116 671
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 337 014	-1 106 412	-938 214
Avustukset	0	0	0
Muut toimintakulut	-193 607	-191 580	-127 581
Vuokrat	-166 842	-151 206	-102 501
Toimintakate	318 900	54 793	-287 377

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Ulkoinen			
Toimintatuotot	1 546 431	1 370 746	964 937
Toimintakulut	-3 827 175	-3 896 585	-3 177 301
Toimintakate	-2 280 744	-2 525 839	-2 212 364
Sisäinen			
Toimintatuotot	3 550 131	3 327 133	2 277 348
Toimintakulut	-950 486	-923 002	-352 361
Toimintakate	2 599 644	2 404 132	1 924 987

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Rakennusvalvonta ja kaavoitus

Toholammin kunnan rakennusvalvontaviranomaisena toimii rakennus- ja ympäristölautakunta ja vi-
ranhaltijana rakennustarkastaja. Rakennustarkastajan palvelut tuotetaan ostopalveluna Ylivieskan
kaupungilta. Rakennustarkastajan työaika Toholammin kunnalle on keskimäärin 2,5 työpäivää vii-
kossa. Toholammin kunnassa on käytössä sähköinen asiointipalvelun Lupapiste.

Tavoitteet vuosille 2026–2030

Rakennuslupa-arkiston sähköistäminen aloitettu 1.11.2021, arkistointi tehdään Lupapisteen arkis-
toon ja skannaus palvelu on ostettu Ylivieskan kaupungilta. Skannaustyö on saatu valmiiksi, mutta
lopullinen sähköinen arkistointi lupapisteen arkistoon on vielä tekemättä. Suunnitelmana on siirtää
dokumentit lupapisteen arkistoon vuosien 2025 ja 2026 aikana. Uusi rakentamislaki astui voimaan
vuoden 2025 alussa. Vuoden 2026 aikana rakennusjärjestys on tarkoitus päivittää uuden lain vaati-
musten mukaiseksi. Vuodelle 2026 on myös tavoitteena kiinteistöverotuksen perusteena olevien tie-
tojen tarkistamisen ja korjaamisen loppuun saattaminen.

Tavoitteena on vuoden 2026 aikana toteuttaa Toholammin kunnan asemakaavan digitaalisen pohja-
kartan laadinta. Tavoitteena suunnitelmavuosille on käynnistää ja toteuttaa osayleiskaavan ja ajan-
tasa-asemakaavan laatiminen. Tavoitteena on tuuli- ja aurinkovoimahankkeiden etenemisen tukemi-
nen.

Ympäristönsuojelu

Toholammin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisena toimii rakennus- ja ympäristölautakunta ja vi-
ranhaltijana ympäristötarkastaja. Ympäristötarkastajan palvelut tuotetaan ostopalveluna Ylivieskan
kaupungilta. Ympäristötarkastajan työaika Toholammin kunnalle on keskimäärin 2 työpäivää vii-
kossa.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo kunnassa olevia rekisteröityjä tai ympäristöluvallisia
toimintoja tekemänsä valvontasuunnitelman mukaan. Valvontasuunnitelmaan perustuvista ympäris-
töluvanvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista peritään maksu kunnanval-
tuuston hyväksymän taksan perusteella. Maa-ainestaksa on päivitetty vuonna 2023. Ympäristön-
suojeluviranomaisen taksa on päivitetty vuonna 2024.

Tavoitteet suunnitelmakaudella 2026–2030 on rakennusvalvonnan ja ympäristönsuojelun toiminnan
kehittäminen. Ympäristövalvonnalla edistetään ympäristön säilymistä viihtyisänä ja ehkäistään ym-
päristökuormitusta. Toimintaa ja lupakäsittelyjä säätelevät mm. vesi-, ympäristö- ja jätelaki. Tavoit-
teena on rakennusjärjestyksen uusiminen sekä ympäristönsuojelumääräysten laatiminen.

Kiinteistöjen ja teiden kunnossapito, rakentaminen

Tavoitteena toteuttaa korjaustoimenpiteitä kiinteistöjen korjaustarpeiden mukaisesti. Kamera-val-
vonnan ja kiinteistöjen sähköisen ovilukitusjärjestelmien kehittämistä on toteutettu ja kehittämistä
jatketta edelleen vuonna 2026.

Tavoitteena suunnitelmakaudella 2026–2030 on kiinteistönhoidon kehittäminen ja laatutason nosta-
minen sekä kiinteistökannan suunnitelmallinen kunnostaminen ja kunnossapitäminen sekä kiinteis-
töjen määrän supistaminen siten, että kiinteistöjen käyttöasteet saataisiin tarvetta vastaavaksi. Tie-
verkon ja yleisten alueiden kunnossapidon osalta tavoitteet suunnitelmavuosille ovat kaavateiden
korjausvelan pienentäminen ja torialueen liikennejärjestelyiden sekä ilmeen parantaminen. Vuo-
delle 2026 kaavateiden rakentamiseen ja kunnossapitoon kohdistetaan investointeja: Juustotien
huonokuntoisen osan parantamiseen, huonokuntoisten asfalttiosoiden sekoitusjyrsintään sorateiksi

sekä terveyskeskukselle vievän tieosuuden sekoitusjyrsintään, joka seuraavana vuonna ehdotetaan asfaltoitavan Juustotien korjatun osan lisäksi. Kaasutankkausaseman pohjatyöt on tarkoitus rakentaa vuoden 2026 alussa.

Vuonna 2023 kunnalle hankitut Artesaaniopisto sekä Artesaanin metallipajan ostamisen myötä tavoitteena on saada selkeät ja oppilaita sekä henkilökuntaa palvelevat tilat Kuusiston kouluun ja Artesaaniikiinteistöön. Kylmillään olleet asunnonhankinnan rivitalot on tarkoitus purkaa.

Hyvinvointialueelle vuokrattavien kiinteistöjen ja tilojen siirtymäaika päättyy vuoden 2025 lopussa, minkä jälkeen yhtiöittämisen tarpeen ja toteuttamisedellytysten selvittämistä sekä siihen liittyvän työn loppuun saattamista jatketaan vuoden 2026 aikana.

Ruokahuolto ja siivous

Ruokahuolto ja siivous Toholammin kunnan kiinteistöissä tapahtuu Fodbar Oy:n toimesta. Tavoitteena suunnitelmavuosille on sujuvan toiminnan ja hyvän laadun ylläpitäminen ja edelleen kehittäminen.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakinaiset viranhaltijat	2	2	2
Määräaikaiset viranhaltijat			
Vakinaiset työsuhteiset	18,4	19,4	3
Määräaikaiset työsuhteiset	1		
Muut tilapäiset			
Yhteensä	21,4	21,4	5

Sivistysosasto

Toimielin: Sivistyslautakunta
Vastuuhenkilö: Sivistysjohtaja

Palvelualueen kuvaus:

Sivistyslautakunta vastaa kirjasto-, varhaiskasvatus- ja opetuspalvelujen (aamu- ja iltapäivätoiminta, esi- ja perusopetus, lukio, ostopalveluna kansalaisopisto) sekä kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapalvelujen toteuttamisesta ja kehittämisestä. Se huolehtii myös kunnan asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä yhdessä muiden toimialojen kanssa sekä toteuttaa ehkäisevän päihdetyön toimenpiteitä.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	862 308	788 410	872 239
Myyntituotot	418 946	392 970	400 334
Maksutuotot	105 962	103 550	99 250
Muut maksutuotot	0	0	0
Tuet ja avustukset	225 331	199 500	289 330
Muut toimintatuotot	112 069	92 390	83 325
Vuokratuotot	8 324	8 000	8 350
Toimintakulut	-9 402 169	-9 214 085	-9 469 268
Henkilöstökulut	-5 269 262	-5 519 312	-5 598 307
Palvelujen ostot	-2 049 987	-1 724 903	-1 746 465
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-251 389	-277 625	-269 780
Avustukset	-152 936	-147 100	-152 750
Muut toimintakulut	-1 678 596	-1 671 645	-1 701 966
Vuokrat	-1 658 335	-1 656 388	-1 694 806
Toimintakate	-8 539 860	-8 552 175	-8 597 029

Käyttötalous (Ulk./Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Ulkoinen			
Toimintatuotot	845 053	788 010	871 839
Toimintakulut	-6 493 957	-6 643 534	-7 340 189
Toimintakate	-5 648 904	-5 855 524	-6 468 350
Sisäinen			
Toimintatuotot	17 256	400	400
Toimintakulut	-2 908 211	-2 570 551	-2 129 079
Toimintakate	-2 890 956	-2 570 151	-2 128 679

Kotikoulun (ent. Artesaaniopisto) alueet ovat kunnan käytössä kokonaisuudessaan. Koulukeskuksen alueen ja ympäristön kehittämistyötä jatketaan. Uusi alakoulu on ollut käytössä vuoden 2022 alusta. Nuorisolle on avattu toimintatilat Kotikoululle. Tilojen monipuolista hyödyntämistä lisätään kuntalaisten ja koulujen käytössä. Kunta on mahdollistanut kyläkoulut Viitojalla, kirkonkylällä, Klee-molassa (kesään 2025 asti) ja Sykäräisissä.

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Sivistystoimi jatkaa lakisääteisten sivistyspalveluiden tuottamista vuonna 2026 ilman merkittäviä muutoksia. Sivistyspalvelut ovat kunnan ydintehtäviä, jotka tulee turvata myös taloudellisesti haastavina vuosina. Keskeistä on turvata ennen kaikkea toimivat kasvatus- ja opetuspalvelut sekä kuntalaisten sujuvan arjen ja virkistystyksen kannalta keskeiset hyvinvointia edistävät vapaa-ajan kulttuuri- ja kirjastopalvelut sekä liikunta- ja nuorisotoiminta.

Kuten koko kunnan tulevia vuosia myös sivistystoimea haastaa ennen kaikkea voimakkaasti pienenevät ikäluokat. Tämä tarkoittaa sitä, että palveluiden tarvetta, mahdollisia palveluverkon muutoksia ja henkilöstömäärän kehitystä tulee ennakoida tarkasti. Toisaalta väestön ikääntyessä vapaa-ajan palveluiden kysyntä ja hyvinvointia turvaavien palveluiden tarve ei vähene yhtä nopeasti kuin lasten ja nuorten ikäluokat pienenevät. Pyrimme toteuttamaan palvelut ja niiden mahdolliset muutokset jatkossakin kuntalaisia kuunnellen ja yhteistyötä tehden. Olemme avoimia kehittämään ja muuttamaan toimintaamme myös ketterästi ja kokeiluihin nojaten.

Sivistystoimen menot ja tulot on saatu tasapainotettua siten, että toimintakatteen alijäämä kasvaa vain 1 %. Tähän on päästy tarkalla budjetoinnilla ja henkilöstössä ei ole talousarviossa ylimääräistä resurssointia esimerkiksi yllättäviä sijaisuuksia ajatellen. Eläköitymisten myötä toimintaa on myös järjestetty uudelleen siten, että yksi kirjastovirkailijan tehtävä lakkaa ja muun kirjastohenkilöstön tehtävät on priorisoitu muutoksen huomioiden.

Tiukka budjetointi voi osaltaan aiheuttaa riskin talousarvion ylittämiseksi. Riski johtuu erityisesti siitä, että kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta perheille kysynnän mukaan, jolloin hoidontarpeen lisääntyessä myös henkilöstöä on välttämätöntä lisätä lakisääteisen henkilöstömitoituksen toteutumiseksi. Koulujen oppilailla on myös lakisääteinen oikeus saada tarvitsemaansa oppimisen tukea, kun tarve tuelle ilmenee. Siksi talouden tarkka seuranta on erityisen tärkeää tulevana vuonna.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Olennaiset poikkeamat on eritelty tarkemmin sivistysosaston yksiköiden omissa talousarviokappaleissa.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltijat ja työntekijät	75	80	83
Määräaikaiset viranhaltijat ja työntekijät	35	31	31

Strategiset tavoitteet

Strategiset tavoitteet on eritelty tarkemmin sivistysosaston yksiköiden omissa talousarviokappaleissa.

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut on eritelty tarkemmin sivistysosaston yksiköiden omissa talousarviokappaleissa.

Sivistystoimen hallinto

Palvelualue: Sivistyslautakunta

Vastuuhenkilö: Sivistysjohtaja

Toiminnan kuvaus:

Sivistystoimen hallinnossa toimii sivistysjohtaja ja toimistosihteeri. Hallinto tukee yksiköiden toimintaa, huolehtii yhteisestä koordinaatiosta ja yhteistyöstä sekä kehitystehtävistä. Sivistyslautakunta ohjaa toimintaa päätöksin. Sivistysjohtaja toimii kunnan hyvinvointikoordinaattorina.

Sivistystoimen hallinto tekee tiivistä yhteistyötä Keski-Pohjanmaan kuntien kanssa sivistyspalveluiden kehittämiseksi. Erityisesti hanketoiminta Kaustisen seutukunnan kuntien, Kannuksen kaupungin ja Perhon kunnan kesken on tiivistä ja erilaisia yhteistyömahdollisuuksia etsitään aktiivisesti. Alueen sivistysjohtajat kokoontuvat säännöllisesti yhteistapaamisiin.

Vuonna 2026 jatketaan yhteistä hanketoimintaa: rahoitusta on haettu mm. liikuntaneuvonnan jatkamiseksi ja käynnissä oleva kouluissa tapahtuva kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäisy ja puutumisen Vankkuri-hanke jatkuu.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	6 694	100 000	203 200
Toimintakulut	-27 614	-187 857	-401 357
Toimintakate	-20 920	-87 857	-198 157

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Sivistystoimen hallinnon määrärahat sisältävät lähinnä hallinnon järjestämisestä aiheutuvia henkilöstökustannuksia sekä varauksia asiakaspalveluiden ostamiseen Kanto-kansalaisopistosta sekä Keski-Pohjanmaan konservatoriosta.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Keski-Pohjanmaan konservatorio on korottanut maltillisesti kunnan maksuosuuksia konservatoriossa opiskelevien oppilaiden osalta ja samanaikaisesti Toholammilta kotoisin olevien oppilaiden määrä on noussut, mikä näkyy maltillisena kustannusten nousuna.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltijat	1	1	1
Vakituiset työsuhteiset	1	1	1
Määräaikainen henkilöstö	0	0	0

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Palveleva kunta - Asiakaslähtöinen neuvova, joustava ja ystävällinen palveluasenne			
Tavoite: Lautakunta kokoontuu säännöllisesti			
Toimenpiteet	Järjestetään kokouksia säännöllisin väliajoin		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Järjestettyjen kokousten määrä		0	6
Hyvinvoiva kuntalainen - Lapsiystävällisyys ja nuorten huomioiminen			
Tavoite: Kuntalaisilla on mahdollisuus omaehtoiseen opiskeluun vapaa-ajalla			
Toimenpiteet	Tuetaan KanTo-kansalaisopiston toimintaa		
	Tuetaan Keski-Pohjanmaan konservatoriossa opiskelua		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Kansalaisopistotoiminnan maksuosuus (€)		0	45 000
Konservatorion maksuosuus (€)		0	46 860
Kansalaisopiston toteutuneiden kurssien määrä (minimi)		0	100
Konservatoriossa opiskelee 39 oppilasta		0	39
Tavoite: Oppilaita koskevat päätökset tehdään määräaikojen puitteissa			
Toimenpiteet	Hallinnon tukipäätökset tehdään ilman viivytyksiä, kun kaikki tarvittavat selvitykset ovat koossa.		
	Koulupaikat ovat tiedossa kesäkuun alkuun mennessä		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Asioiden ratkaisuaajat (yli 1 kk käsittelemättä olleet hallintopäätökset)		0	0
Tavoite: Jatketaan kehittämistoimia hankkeiden avulla			
Toimenpiteet	Haetaan 10–15 hankerahoitusta vuosittain. Ne edistävät palveluiden toimintaa, saatavuutta ja laatua sekä henkilöstön osaamista.		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Hankkeiden määrä		0	15
Omarahoitus n. 50 t€		0	50 000
Avustustuotot €		0	230 800

Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus sekä lukio yhteisesti

Palvelualue: Opetus- ja kasvatuspalvelut

Vastuhenkilö: Sivistysjohtaja

Toiminnan kuvaus:

Sivistysjohtaja yhteensovittaa yhdessä varhaiskasvatusjohtajan ja rehtoreiden kanssa lasten ja nuorten palvelupolun varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Työskentelemme järjestelmää läpileikkaavien teemojen parissa. Näitä ovat mm. vastaaminen muut-
tuviin palvelutarpeisiin erityisesti nuorten ikäluokkien pienentyessä sekä toimintaa ohjaavien sää-
dösten muuttuessa, kunnan palveluihin kytkeytyvien yhteistyöverkostojen ja -tahojen kanssa tehtävä
kehittämistyö, yhteinen kouluttautuminen ja työhyvinvointi sekä kasvatuksen ja opetuksen tukipalve-
luiden onnistumisen varmistaminen.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	1 398	194 818	0
Toimintakulut	-1 398	0	0
Toimintakate	0	194 818	0

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Yhteisen toiminnan kustannuksissa on siirrytty vuoden 2025 aikana käytäntöön, jossa kustannukset jaetaan heti niiden toteutuessa kuhunkin toimintaan osallistuvien varhaiskasvatuksen ja opetuksen yksiköiden kesken.

Koulutus yhteiset -kustannuspaikalla ei työskentele enää yhteisiä työntekijöitä, koska opiskeluhoi-
lon työntekijät ovat hyvinvointialueen palveluksessa. Käynnissä olevien ja mahdollisesti talousarvio-
vuoden aikana alkavien hankkeiden palkkauskustannukset ja muut menot kirjautuvat hankkeiden
kustannuspaikoille.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Ateria- ja puhtauspalvelut ulkoistettiin maaliskuussa 2025. Muutoksen myötä sivistysjohtaja on pää-
asiallinen yhteyshenkilö palveluntuottajaan nähden erityisesti ateriapalveluiden osalta. Ostopalvelui-
den hankinta vaatii aktiivista tilaajan ja tuottajan välistä vuoropuhelua, yhteistä kehittämistä ja avoi-
men palautteen kulttuuria. Yhteinen tavoite on se, että ruokailu varhaiskasvatuksessa ja koulussa
toteutuu valtakunnallisia suosituksia noudattaen siten, että se osaltaan tukee lasten ja nuorten kas-
vun ja kehityksen kannalta tärkeää ravitsemusta.

Toholammin kunta koordinoi alueellista Vankkuri-hanketta. Hankkeen kirjanpito toteutetaan omalla
kustannuspaikallaan ja siinä työskentelee yksi vakituinen työntekijä, joka on aloittanut työnsä syys-
kuussa 2025. Hankkeen päättyessä 2027 tehtäväkuva tarkastellaan ja resurssi suunnataan tuke-
maan sivistystoimen perustehtäviä.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltijat ja työntekijät	68	71	71
Määräaikainen henkilöstö	31	28,5	27

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Palveleva kunta			
Tavoite: Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö			
Toimenpiteet	Henkilöstö päivittää osaamistaan osallistumalla koulutuksiin.		
Mittarit	Lähtö	Tavoite	
Ensiapukoulutukset osaamisen hankkimiseksi ja päivittämiseksi (1 - 2 ryhmää v. 2026). Toteutuneiden ryhmien lkm.	0	1	
Kaikista yksiköistä vähintään osa henkilöstöstä osallistuu myös muuhun kuin virkaehtosopimusten mukaisiin pakollisiin koulutuksiin. 0=EI, 1=KYLLÄ	0	1	
Tavoite: Toimivat ja tarkoituksenmukaiset koulukuljetukset			
Toimenpiteet	Huolehditaan koulukuljetusten toimivuudesta ja kustannustasosta.		
Mittarit	Lähtö	Tavoite	
Lukuvuoden 2026-2027 osalta käytetään viimeinen optiovuosi hankinnasta Wii-max oy:ltä. 0= ei toteudu, 1= toteutui	0	1	
Aloitetaan koulukuljetusten kilpailutus koskien hankintaa syksystä 2027 eteenpäin. 0= ei toteudu, 1= toteutui.	0	1	
Koulukuljetuksiin liittyvät reklamaatiot saadaan ratkaistua alle kahden viikon sisällä palautteesta toimijan kanssa. (yli 2 viikkoa kestäneiden reklamaatioiden määrä)	0	0	
Hyvinvoiva kuntalainen			
Tavoite: Hyvinvoivat lapset, nuoret ja perheet			
Toimenpiteet	Noudatamme valtakunnallisia varhaiskasvatuksen ja koulujen ruokailusuosituksia.		
	Oppimisen tuen päätökset on saatettu v. 2025 muuttuneen perusopetuslain mukaiseksi.		
	Sitoudumme yhteisövaikuttavuustyöhön alueellisesti ja paikallisesti.		
	Toimimme yhdessä sairaalakoulun ja Valterin kanssa oppimisen ja kasvun tuen toteuttamiseksi.		
	Vahvistamme kouluhyvinvointia: ennaltaehkäisemme kiusaamista ja kouluväkivaltaa sekä puutemme siihen.		
	Vahvistamme tunne- ja vuorovaikutustaitoja.		
Mittarit	Lähtö	Tavoite	
Toholammin ja Lestijärven arkitiimi kokoontuu säännöllisesti (min. 5 krt/vuosi)	0	5	
Sairaalakoulun konsultoiva erityisopettaja käy Toholammilla säännöllisesti (min. 6 krt/vuosi)	0	6	
Sivistysjohtaja, rehtorit sekä varhaiskasvatuksen johtaja osallistuvat yhteisövaikutavuuden työryhmiin. 0= EI, 1= KYLLÄ	0	1	
Tunne- ja vuorovaikutusoppitunnit huomioidaan edelleen alakoulujen tuntikehyksissä. 0= EI, 1=KYLLÄ	0	1	
Kouluterveyskyselyiden tuloksia käytetään kunnan hyte-työn suunnittelussa. 0=EI, 1=KYLLÄ	0	1	
Kouluruokailun tuottaja toteuttaa vuosittain asiakastytyväisyyskyselyn. 0=EI, 1=KYLLÄ	0	1	
Oppilaiden kouluruokaraadit kokoontuvat säännöllisesti (tapaamisten min. lkm)	0	4	
Kaikki päätökset saatu päivitetty elokuuhun 2026 mennessä (100% toteuma)	0	100	

Vankkuri-hanke toteutuu yhdessä naapurikuntien kanssa. 0=EI, 1=KYLLÄ	0	1
--	---	---

Varhaiskasvatus

Palvelualue: Varhaiskasvatus

Vastuuhenkilö: Varhaiskasvatuksen johtaja

Toiminnan kuvaus:

Kunta on velvollinen järjestämään perheiden tarpeiden mukaisesti varhaiskasvatuslain mukaista hoitoa alle kouluikäisille lapsille sekä täydentävää varhaiskasvatusta esiopetukseen osallistuville op-
pilaille. Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä voi vaihdella voimakkaasti vuosien välillä ja
vuoden sisällä. Henkilöstön mitoitus on lakisääteistä ja siksi lapsimäärän kasvu voi johtaa lisäreky-
tointeihin.

Varhaiskasvatuksesta voidaan periä lakiin perustuva asiakasmaksu. Useimmille perheille varhais-
kasvatus on kuitenkin maksutonta, sillä tuloraja maksun määräämiseksi on melko korkea. Varhais-
kasvatuksen määrärahoista kustannetaan myös kotihoidontuen kustannuksia. Perheet hakevat koti-
hoidontukea itse Kelasta.

Toholammilla varhaiskasvatusta järjestetään Sateenkaaren päiväkodissa sekä Sykrylän ryhmäper-
hepäivähoitoyksikössä (ryhmis). Kunnassa toimii myös yksi omassa kodissaan työskentelevä perhe-
päivähoitaja. Lisäksi kunta tarjoaa kaikille perheille tarkoitettua avointa päiväkotij- ja muskaritoimin-
taa kirkonkylällä ja Sykäräisessä.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	10 739	109 100	95 000
Toimintakulut	-149 477	-1 654 548	-1 674 284
Toimintakate	-138 738	-1 545 448	-1 579 284

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Talousarvio perustuu nykyiseen toiminnan laajuuteen ja arvioon ensi vuoden varhaiskasvatuksen
tarpeesta.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
1 Sateenkaaren päiväkot			
Vakituiset viranhaltijat	1	1	1
Vakituiset työsuhteiset	16	15	20
Määräaikaiset työsuhteiset	11	11	6
2 Sykrylä			
Vakituiset viranhaltijat	0	0	0
Vakituiset työsuhteiset	2	2	2
Määräaikaiset työsuhteiset	0	0	0,5
3 APIP-toiminta			
Vakituiset viranhaltijat	0	0	0
Vakituiset työsuhteiset	1	2	1
Määräaikaiset työsuhteiset	1	0,5	0,5
Ostopalvelu	1	1	1
4 Perhepäivähoito			
Vakituiset työsuhteiset	1	1	1

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet		
Palveleva kunta		
Tavoite: Pedagogisesti laadukas, tarpeen- ja ajanmukainen varhaiskasvatus		
Toimenpiteet	Aamu- ja iltapäivätoiminta kirkonkylässä omana toimintanaan, esiopetusta täydentävä varhaiskasvatus toteutuu omana toimintana (erillistä 1- 2. lk iltistoinnasta, mutta yhteistyössä), tarvittaessa sivukouluilla ostopalveluna.	
	Avoin päiväkot ja muskaritoiminta jatkuvat	
	Haetaan uusia mahdollisia hankerahoituksia sekä jatkorahoituksia käynnissä oleville hankkeille	
	Henkilökunta koulutautuu ja kehittää aktiivisesti osaamistaan	
	Sykrylän ryhmis jatkaa kahden työntekijän yksikkönä	
	Yksi vakituinen perhepäivähoitaja	
Mittarit		Lähtö Tavoite
Jokainen työntekijä osallistuu ainakin yhteen koulutukseen vuoden 2026 aikana. Osallistumisaste 100%.		0 100
Palveluverkko vastaa perheiden tarpeisiin, lapsimäärä (0=EI, 1=KYLLÄ)		0 1
Hankkeiden määrä (min)		0 1

Hyvinvoiva kuntalainen

Tavoite: Kestävän elämäntavan tavoitteet ohjaavat kaikkea toimintaa: sosiaalinen, ekologinen, taloudellinen ja kulttuurinen kestävä kehitys

Toimenpiteet	Kulttuurinen kestävä kehitys huomioidaan kulttuurikasvatussuunnitelman aktiviteetein	
	Vakiintunut ulkopäiväkotitoiminta näyttää esimerkkiä kestävä kehityksen ajattelun toteutuksesta varhaiskasvatuksessa	
Mittarit	Lähtö	Tavoite
Ulkopäiväkotitoiminnan piirissä olevien lasten määrä	0	9
Järjestetyt kulttuurikasvatussuunnitelman aktiviteetit	0	3–5

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Päivähoitopaikat	93	98	100
Aamu- ja iltapäivätoiminta	40	38	35

Esiopetus

Palvelualue: Esi- ja perusopetus

Vastuhenkilö: Alakoulujen rehtori

Toiminnan kuvaus:

Toholammilla esiopetusta järjestetään perusopetuksen yhteydessä Herman Ojalan koulussa omassa esiopetusryhmässä. Oppilaat osallistuvat esiopetukseen pääsääntöisesti vuosi ennen oppivelvollisuuden alkamista eli esiopetus alkaa sen vuoden syksyllä, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Esiopetuksen oppilasmäärä vaihtelee lähivuosina 18–27 oppilaan välillä.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	1 181	4 000	3 500
Toimintakulut	-32 114	-307 422	-300 130
Toimintakate	-30 932	-303 422	-296 630

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Vuonna 2026 esiopetuksessa toimii kaksi esikoulunopettajaa ja kaksi koulunkäynninohjaajaa. Esiopetuksessa yhteisopettajuus, erityisopettajan samanaikaisopetus, koulunkäynninohjaajien tuki sekä oppituntien aikana joustavat ryhmittelyt ja eriyttäminen mahdollistavat vahvan ryhmäkohtaisen tuen.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltijat	2	2	2
Vakituiset työsuhteiset	1	1	0
Määräaikaiset	1	1	2

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Hyvinvoiva kuntalainen			
Tavoite: Esiopetus järjestetään tarkoituksenmukaisissa ryhmissä			
Toimenpiteet	Esiopetuksen ja kodin välisen yhteistyön vahvistaminen, huoltajien osallisuus.		
	Esiopetusryhmä Herman Ojalan koulussa.		
Mittarit	Lähtö	Tavoite	
Kysely huoltajille	0	1	
Ryhmien toteutuminen	0	1	

Suoritteet ja tunnusluvut

Esiopetuksen oppilasmäärän ennuste				
Esiopetus järjestetään Herman Ojalan koulussa, Kleemolan alueen oppilaat voivat halutesaan siirtyä perusopetukseen Sykäräisen tai Herman Ojalan kouluun.				
lukuvuosi	Herman Ojalan koulu	Sykäräinen	Viitoja	Yhteensä
2025–2026	20	2	4	26
2026–2027	20	3	4	27
2027–2028	12	2	4	18
2028–2029	12	3	6	21
2029–2030	18	3	4	25

Perusopetuksen alakoulut

Palvelualue: Esi- ja perusopetus
Vastuhenkilö: Alakoulujen rehtori

Toiminnan kuvaus:

Herman Ojalan koulu sekä Sykäräisen ja Viitojan kyläkoulut toimivat alakoulujen yhteisen rehtorin alaisuudessa. Alakouluissa järjestetään perusopetusta 1.–6. luokan oppilaille. Sykäräisen ja Viitojan kouluilla opetus järjestetään yhdysluokkaopetuksena. Molemmat koulut ovat 2-opettajaisia kyläkouluja.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	15 107	167 160	101 954
Toimintakulut	-251 774	-3 207 117	-2 989 126
Toimintakate	-236 668	-3 039 957	-2 887 172

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Perusopetuksen tuen lakiuudistus tuli voimaan 1.8.2025. Uudistuksen myötä ryhmäkohtaiseen tukeen tule varata kiinteä laskennallinen tuntimäärä (0,122) vuosiviikkotunteina oppilasta kohden. Lisäksi yhden opettajan ryhmässä saa olla enintään viisi oppilaskohtaista tukea saavaa oppilasta.

Herman Ojalan koululla vuosiluokkien 1–6 oppituntien aikainen tuki mahdollistetaan samanaikaisopetuksena ja joustavin ryhmittelyin luokan- ja erityisopettajan yhteistyönä. Lisäksi 27-31 oppilaan ryhmissä on kaksi luokanopettajaa. Pääsääntöisesti he opettavat omaa opetusryhmää, mutta heillä on mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa tunteja myös yhteisopettajuutena.

Oppilaiden tuen tarpeet määrittelevät koulunkäynninohjaajien sijoittumisen eri vuosiluokille. Pienluokan oppilaat integroituvat yleisopetukseen heidän oman oppimisen tuen suunnitelman mukaisesti. Tämän mahdollistaminen on edellyttänyt yhden määräaikaisen koulunkäynnin ohjaajan rekrytoinnin pienluokkaan syksyllä 2025. Tarve jatkuu myös vuonna 2026.

Sykäräisen ja Viitojan kouluilla oppituntien aikainen tuki mahdollistetaan samanaikaisopetuksena ja joustavin ryhmittelyin luokan-, resurssi- ja erityisopettajan yhteistyönä. Kyläkouluilla on yhteinen resurssiopettaja. Keväällä 2026 molemmilla kouluilla on käytettävissä kaksi koulunkäynninohjaajaa.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Vuodelle 2026 oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyjen mahdollistamiseksi alakoulujen talousarvioon on opettajien ja ohjaajien palkkaukseen varattu määrärahat samalle henkilömäärälle kuin syksyllä 2025. Poikkeuksena Sykäräisen koulu, jossa syksyllä 2026 on varaus yhdelle koulunkäynninohjaajalle.

Ennusteiden mukaan Sykäräisessä oppilasmäärä laskee alle 20. Kunnanvaltuuston päätöksen 19.5.2025 § 23 koulun toiminnan jatko tulee selvittää, jos oppilasmäärä jää kahtena peräkkäisenä lukuvuonna alle 20 oppilaan.

Syksyllä 2026 Herman Ojalan koulun henkilökuntaan tulee muutoksia, kun kaksi vakituista opettajaa palaa opetustyöhön. Tämä vähentää määräaikaisten luokanopettajien tarvetta.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltijat	14	18	18
Vakituiset työsuhteiset	9	10	11
Määräaikaiset	10	9	9

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Hyvinvoiva kuntalainen			
Tavoite: Toholammin alakoulujen opetus on laadukasta. Oppilaat saavat tarvittavan oppimisen tuen.			
Toimenpiteet	Huolehditaan riittävästä luokan- ja erityisopettajaresurssista.		
Mittarit	Lähtö	Tavoite	
Huolehditaan riittävästä erityisopettajaresurssista.	0	4	
Huolehditaan resurssiopettajan tuki kyläkouluille.	0	1	

Tavoite: Hyvinvoiva kouluyhteisö - Toholammilla alakoululaiset voivat hyvin.			
Toimenpiteet	Alakoulujen yhteisöllisen opiskeluhoollon ryhmät kokoontuvat säännöllisesti.		
	Koulupoissaoloihin puututaan aktiivisesti.		
	Liikunnalliset koulupäivät ja oppitunnit.		
	Perusopetuksen ja huoltajien välisen yhteistyön vahvistaminen, huoltajien osallisuus.		
Mittarit	Lähtö	Tavoite	
Koulupoissaolojen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen mallia toteutetaan 100 %	0	100	
Kysely huoltajille	0	1	
Toiminnalliset oppitunnit ja välituntiliikuttajien toiminta. 0=Ei, 1=Kyllä	0	1	
Yhteisöllisen opiskeluhoolloryhmän kokoukset (min)	0	3	

Suoritteet ja tunnusluvut

Alakoulujen oppilasmäärä				
Lukuvuosi	Herman Ojala	Syväräinen	Viitoja	Yhteensä
2025–2026	153	23	35	211
2026–2027	143	15	31	189
2027–2028	130	15	28	173
2028–2029	120	14	28	162
2029–2030	108	17	26	151
2030–2031	98	18	27	143

Kuusiston koulu 7–9

Palvelualue: Esi- ja perusopetus

Vastuuhenkilö: Lukion ja yläkoulun rehtori

Toiminnan kuvaus:

Toholammin perusopetuksen yläkoulu toimii yhteisissä tiloissa lukion kanssa Kuusiston koulun tiloissa. Opettajat ovat molempien koulujen yhteisiä, mikä tukee kelpoisten opettajien rekrytointia ja riittävien opetustuntien tarjoamista henkilöstölle.

Opetusta järjestetään Toholammin kunnan sekä Kokkolan kaupungin Rahkosen alueen oppivelvollisille. Lukuvuonna 2026–2027 yläkoulun 7. ja 9. luokka toimivat kolmisarjaisena ja 8. luokka kaksisarjaisena.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	21 383	265 450	336 880
Toimintakulut	-156 835	-1 881 761	-1 901 021
Toimintakate	-135 452	-1 616 311	-1 564 141

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Kuusiston koulun ja Toholammin lukion henkilöstö on yhteistä. Henkilöstökustannukset on jaettu kulu- lukuvuoden mukaisessa suhteessa perusopetuksen ja lukion kustannuspaikoille.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Yläkoulun aloittaa syksyllä 2026 arviolta 52 oppilasta, joista 46 Toholammilta ja kuusi Ullavasta. Tämä tarkoittaa sitä, että seiskaluokkalaista muodostetaan kolme rinnakkaisluokkaa.

Erityisluokanopettajan virka on ollut täytettynä määräaikaaisesti, vakituinen tehtävä tulee hakuun ke- vällä 2026. Erityisluokanopettajan merkitys on kasvanut mm. tuen uudistuksen myötä.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltijat	17	17	19
Vakinaiset työsuhteiset	2	2	2
Määräaikaaiset	8	7	5

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Hyvinvoiva kuntalainen			
Tavoite: Toholammin yläkoulun opetus on laadukasta. Oppilaat saavat tarvittavan oppimisen tuen.			
Toimenpiteet	Huolehditaan riittävästi erityisopettajaresurssista.		
	Ryhmäkoot pidetään maltillisina. Opetus toteutuu enintään 20 oppilaan ryhmissä. Opetusta voidaan toteuttaa isommissa ryhmissä, jos ryhmää opettaa samanaikaisesti useampi opettaja.		
Mittarit	Lähtö		Tavoite
Erityisopettajien määrä	0		2
Yli 20 oppilaan opetusryhmien määrä	0		0

Tavoite: Toholammilla yläkoululaiset voivat hyvin.

Toimenpiteet	Koulupoissaoloihin puututaan aktiivisesti.	
	Vahvistetaan oppilaiden liikkuvaa elämäntapaa.	
	Yhteistyö EHYT ry:n kanssa jatkuu ehkäisevän päihdetyön oppituntien järjestämisessä.	
	Yläkoulun yhteisöllisen opiskeluhuollon ryhmä kokoontuu säännöllisesti.	
Mittarit	Lähtö	Tavoite
Kaikki 8. luokan oppilaat osallistuvat EHYT ry:n kouluttajien järjestämille HUBU-tunneille (toimintaan osallistuneiden rinnakkaisluokkien lkm)	0	2
Yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän kokoukset (min)	0	2
Koulupoissaolojen ennaltaehkäisyn ja puuttumisen mallia noudatetaan 100 %.	0	100
Liikunnallisen elämäntavan edistämisen vuosikello otetaan käyttöön lukuvuonna 2026–2027. O=EI, 1= KYLLÄ	0	1

Suoritteet ja tunnusluvut

Yläkoulun oppilasennuste			
Lukuvuosi	Toholampi	Ullava	Yhteensä
2025–2026	130	21	151
2026–2027	127	21	148
2027–2028	120	20	140
2028–2029	119	17	136
2029–2030	103	16	119
2030–2031	93	11	104

Toholammin lukio

Palvelualue: Lukiokoulutus

Vastuuhenkilö: Lukion ja yläkoulun rehtori

Toiminnan kuvaus:

Toholammin lukio järjestää yleissivistävää toisen asteen koulutusta Toholammin, Lestijärven sekä Ullavan Rahkosen alueen nuorille. Tavoitteenamme on olla oppilaitos, joka tarjoaa hyvän yleissivistuksen ja lähtökohdat korkea-asteen opintoihin.

Lukio mahdollistaa lamppilaisen nuoren asumisen kotipaikkakunnalla vielä toisen asteen opiskeluiden aikana. Nuorten toisen asteen koulutuksen rahoittavat Suomen kunnat asukaslukuperusteisesti. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän kautta toisen asteen oppilaitosten ylläpitäjät saavat tämän kuntien järjestelmään maksaman rahoituksen käytettäväksi koulutustoimintaan. Lukiokoulutus on oppivelvollisille maksutonta.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	3 627	24 200	22 355
Toimintakulut	-70 188	-956 076	-868 693
Toimintakate	-66 561	-931 876	-846 338

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Pienten lukiodien lisän valtionosuusjärjestelmä uudistuu vuodesta 2026 alkaen. Pienen oppilasmäärän lisäksi lukion yksikköhinnan laskennassa hyödynnetään uutena tekijänä kunnan syrjäisyys. Tarkoituksena on turvata lukiokoulutuksen saatavuus myös harvaan asutuissa maaseutukunnissa. Toholammin lukion osalta rahoitus ei ole muuttumassa merkittävästi.

Yrittäjyyden, teknologian sekä sanataiteen lukiodiplomit on suunniteltu lisättäväksi valtakunnalliseen lukion opetussuunnitelman perusteisiin vuoden 2026 aikana. Tulevana lukuvuonna 2026–2027 tarkastellaan mahdollisuudet toteuttaa lukiodiplomeihin tarvittavat opinnot Toholammin lukiossa. Lisäksi taito- ja taideaineiden ylioppilaskirjoitukset toteutetaan ensimmäisen kerran keväällä 2029, joten ensi syksynä opintonsa aloittavien opiskelijoiden osalta valmistaudutaan myös tähän uudistukseen.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Lukion opiskelijamäärä on laskeva, mikä on linjassa nuorten lukumäärän yleiseen vähenemiseen. Aloittavien opiskelijoiden lukumäärä on vakiintumassa noin 15–20 nuoren tasolle. Tämä tarkoittaa sitä, että erityisesti lukion loppuvaiheen opintojaksoja on järjestettävä pienten oppilasmäärien ryhmille, jotta turvataan nuoren mahdollisuudet osallistua jatko-opintojen kannalta tarkoituksenmukaisiin ylioppilaskirjoituksiin.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltija	17	17	19
Vakituiset työsuhteiset	2	2	2
Määräaikaiset	8	7	6

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet	
Hyvinvoiva kuntalainen	
Tavoite: Toholammin lukio tarjoaa nuorelle hyvän yleissivistyksen elämää ja jatko-opintoja varten.	
Toimenpiteet	Lukiolaisille järjestetään tarvittaessa oppimisen tukea.
	Oppiainetarjonnan kehittäminen
	Tarjotaan opiskelijoille ja henkilöstölle osallistua kansainvälisyyttä edistävään toimintaan. Yhteistyötä voidaan tehdä mm. Latvian Jurmalaan.
	Tehdään yhteistyötä maakunnan toisen asteen oppilaitosten kesken (lukiot ja KPEDU). Toimintamuotoina maakunnalliset verkostot sekä kunnan ja KPEDU:n välinen neuvottelukunta.
	Toteutetaan opetusta myös pienten opiskelijamäärien ryhmille ja varmistetaan se, että nuoret voivat osallistua ylioppilaskirjoituksiin toivomissaan oppiaineissa.
	Yhteisöllisen opiskeluhoollon ryhmä kokoontuu säännöllisesti

Mittarit	Lähtö	Tavoite
Käynnissä olevat kansainvälisyshankkeet (lkm)	0	1
KPEDU:n ja kunnan välisen neuvottelukunnan kokoukset toteutuvat (lkm)	0	2
Yhteisöllisen opiskeluhoitotryhmän kokoukset (min)	0	2
Aloittavien opiskelijoiden lukumäärä ja kotikunnat	0	16
Toteutuvien opintojaksojen lukumäärä (arvio)	0	120
Tavoitellaan jonkin lyhyen kielen aloittavan ryhmän opetusta syksystä 2026 alkaen. 0= EI, 1= KYLLÄ	0	1

Suoritteet ja tunnusluvut

Lukion oppilasmäärä				
Lukuvuosi	1. vsk	2. vsk	3. vsk	Yhteensä
2025–2026	19	14	31	64
2026–2027	16	20	14	50
2027–2028	17	16	20	53

Vapaa-aikapalvelut

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut

Vastuhenkilö: Sivistysjohtaja

Toiminnan kuvaus:

Sivistysjohtajan alaisuudessa toimii kaksi asiantuntijaviranhaltijaa: kulttuurisihteeri sekä liikunta- ja nuorisosihteeri, joilla on omat vastuualueensa vapaa-aikapalveluiden sisällä. Sen lisäksi kirjasto on oma vapaa-aikapalveluihin tiiviisti kytkeytyvä vastuualueensa.

Vapaa-aikapalvelut ovat kustannuksiaan merkittävämpi osa sivistyspalveluita ja kuntalaisten arkea. Ne edistävät kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä sekä edistävät yleisesti kuntalaisten viihtymistä paikkakunnalla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyöstä vastaa sivistyslautakunta ja käytännön työtä koordinoi sivistysjohtaja hyvinvointikoordinaattorina. Hyvinvoinnin, terveyden ja liikunnan edistämiseksi kunnan johtoryhmä sekä hyvinvointialueen nimeämä edustaja toimivat poikkihallinnollisena asiantuntijaryhmänä, joka kokoontuu pari kertaa vuodessa.

Kunnanvaltuustolle tulee raportoida vuosittain keskeisistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sisällöistä. Valtuuston tulee myös käsitellä vähintään kerran valtuustokauden aikana laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma, jossa määritellään keskeiset toimenpiteen väestön hyvinvoinnin edistämiseksi. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kerran valtuustokauden aikana arvioida hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön toteutumista kunnassa.

Kunnan tulee suunnitella toimenpiteitä ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseksi, asukkaiden mielen-terveyden edistämiseksi, lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja puuttumiseksi sekä laatia hyvinvoinnin edistämistä koskevat erityissuunnitelmat lasten ja nuorten sekä ikäihmisten osalta.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	9 608	96 850	85 650
Toimintakulut	-74 215	-1 009 849	-1 017 580
Toimintakate	-64 607	-912 999	-931 930

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Vapaa-aikapalveluiden perustoiminta on suunniteltu nykytason mukaisesti. Suurin muutos on tapahtunut resursseissa eli kirjastolta on vähentynyt yhden kirjastovirkailijan työpanos eläköitymisen myötä. Tehtävien uudelleenjärjestelyn ja priorisoinnin kautta pyritään siihen, että toiminta voidaan järjestää uudelleen pienemmällä henkilöstöresurssilla.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Suurimmat muutokset koskevat hanketoimintaa, jossa on eroa vuosien välillä. Olemme hakeneet jatkorahoitusta liikuntaneuvonnan toteuttamiselle. Koulunuorisotyön osalta tarkastellaan mahdollisuuksia saada uusia kehittämisrahoituksia.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltijat (ei sisällä alalukuihin liikunta, kulttuuri, nuorisotyö, kirjasto merkittyjä henkilöitä)			1
Vakituiset työsuhteiset (ei sisällä alalukuihin liikunta, kulttuuri, nuorisotyö, kirjasto merkittyjä henkilöitä)			1
Määräaikainen henkilöstö (ei sisällä alalukuihin liikunta, kulttuuri, nuorisotyö, kirjasto merkittyjä henkilöitä)			1

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Hyvinvoiva kuntalainen			
Tavoite: Vapaa-aikapalvelut lisäävät kuntalaisten hyvinvointia.			
Toimenpiteet	Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma valmistellaan ja viedään päätettäväksi kunnanvaltuustoon.		
	Osallistutaan ESR+ rahoitteiseen TOHI-ryhmähankkeeseen. Hanke edellyttää kunnan omarahoitusosuutta.		
Mittarit	Lähtö	Tavoite	
TOHI-hankkeen toteutuminen. 0= ei toteudu, 1 = toteutui (Omarahoitus 2026–2029 yht. 18589 eur)	0	1	
Laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma valmistunut. 0 = ei toteudu, 1 = toteutui.	0	1	

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
TOHI-hankkeen omarahoitus	0	0	2 656
TOHI-hankkeen ESR+ rahoitus	0	0	10 620

TOHI-hankkeen tarkoituksena on vahvistaa yhdistysten välistä sekä sektorien välistä yhteistyötä ja lisätä ymmärrystä kolmannen sektorin merkityksestä yhteiskunnassa. Tavoitteena on tuoda esiin kolmannen sektorin potentiaali, tunnistaa uusia yhteistyömahdollisuuksia ja madaltaa kynnystä nuorten ja yhdistysten kohtaamiselle. Hanke lisää myös ymmärrystä siitä, miten yhdistystoimintaan osallistuminen voi vaikuttaa yksilön elämään ja osallisuuteen muilla yhteiskunnan sektoreilla. Samalla laajennetaan myös kolmannen sektorin ja muiden toimijoiden välistä yhteistyötä. Hankkeen päätoteuttaja on Centria AMK ja osatoteuttajat Toholammin kunta sekä Kosti ry. Hanke on jätetty rahoittajan käsittelyyn lokakuussa 2025 ja päätös rahoituksesta saadaan keväällä 2026.

Liikuntapalvelut

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut

Vastuuhenkilö: Liikunta- ja nuorisosihteeri

Toiminnan kuvaus:

Kunnan tehtävänä on liikunnan edellytysten luominen. Tämä tapahtuu järjestämällä liikuntapalveluita eri-ikäisille kuntalaisille yhdessä eri toimijoiden kanssa, tukemalla yhdistys- ja seuratoimintaa sekä rakentamalla ja ylläpitämällä liikuntapaikkoja. Kunnan tulee seurata ja arvioida asukkaidensa liikunta-aktiivisuutta osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä.

Toholammilla liikuntalain mukaisia liikuntapalveluita toteutetaan tiiviisti yhdessä yhdistysten ja seurojen kanssa. Liikuntapaikkojen hoito tapahtuu pääosin kunnan omana työnä ja lisäksi konetöissä hyödynnetään osittain myös ostopalveluita. Rakennetut liikuntapaikat sijaitsevat Kuusiston liikunta-alueella sekä koulujen yhteydessä. Kuntoradat sijaitsevat yksityisiltä maanomistajilta vuokratuilla maa-alueilla Kuusiston alueella sekä Sykäraisessä. Lisäksi kunnassa on useita yhdistysten ja yritysten ylläpitämiä luontoliikuntapaikkoja, kuntosaleja ja uimahalli. Kunta on myös tukenut avustuksin erämaalatujen ja muiden liikuntapaikkojen ylläpitoa.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	5 308	59 450	46 250
Toimintakulut	-26 275	-429 779	-446 030
Toimintakate	-20 966	-370 329	-399 780

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Liikuntapalveluita toteutetaan aiempien vuosien tapaan. Kannustamme ja innostamme kaikenikäisiä kuntalaisia liikkumaan elämäntapaan sekä tuemme erityisesti senioreiden ja erityisryhmien liikuntaa kuntokorttien avulla. Arvostamme yhdistyksien tekemää työtä ja tuemme tätä toimintaa myös avustuksin.

Puitteet liikkumiselle ovat Toholammilla pääosin hyvät ja pidämme huolta liikuntapaikoista. Kunnossapitotyöt tehdään Kuusiston liikunta-alueella pääosin omana työnä ja sivukylillä hyödynnetään ostopalveluita.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakinaiset viranhaltijat ja työntekijät	0,35	1,4	1,6
Määräaikaiset viranhaltijat ja työntekijät	2,2	1,6	1,4

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet																	
Hyvinvoiva kuntalainen																	
Tavoite: Liikuntapalvelut tukevat kuntalaisten hyvinvointia																	
Toimenpiteet	Jatketaan liikuntaneuvontaa, mikäli saadaan hankerahoitus.																
	Järjestetään eläkeläisille suunnattuja liikuntapalveluita.																
	Järjestetään erilaisia liikuntakampanjoita eri vuodenaikoina tai tapahtumia, joiden kohderyhmät on suunnattu eri ikäisille.																
	Liikuntapaikkojen hinnastot ovat yhdistyksille ja kuntalaisille edullisia																
	Seni- ja erityisliikuntakorttietuuden tarjoaminen																
Mittarit		<table> <tr> <th></th><th>Lähtö</th><th>Tavoite</th></tr> <tr> <td>Liikuntatoimen tapahtumiin osallistuvien eläkeläisten määrä (min)</td><td>0</td><td>100</td></tr> <tr> <td>Kampanjoiden lukumäärä</td><td>0</td><td>5</td></tr> <tr> <td>Hinnastot verrattuna naapurikuntiin ovat samalla tasolla. 0=EI, 1=KYLLÄ</td><td>0</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Käytettyjen seni- ja erityisliikuntakorttien määrä</td><td>0</td><td>100</td></tr> </table>		Lähtö	Tavoite	Liikuntatoimen tapahtumiin osallistuvien eläkeläisten määrä (min)	0	100	Kampanjoiden lukumäärä	0	5	Hinnastot verrattuna naapurikuntiin ovat samalla tasolla. 0=EI, 1=KYLLÄ	0	1	Käytettyjen seni- ja erityisliikuntakorttien määrä	0	100
	Lähtö	Tavoite															
Liikuntatoimen tapahtumiin osallistuvien eläkeläisten määrä (min)	0	100															
Kampanjoiden lukumäärä	0	5															
Hinnastot verrattuna naapurikuntiin ovat samalla tasolla. 0=EI, 1=KYLLÄ	0	1															
Käytettyjen seni- ja erityisliikuntakorttien määrä	0	100															

Tavoite: Ehkäistään liikuntapaikkojen vikoja, omaisuuden arvon laskua sekä vahinkoja riittävällä kunnossapidolla														
Toimenpiteet	Kesäajaksi palkataan noin kolmen kuukauden ajaksi määräaikainen kentänhoitaja nurmikonhoitotöitä jne. varten.													
	Käyttäjien turvallisuudesta huolehtiminen: hiekoitus, liikuntapaikkojen ja -välineistön säännöllinen tarkistus													
	Liikuntapaikoilla on nimetty hoitaja.													
Mittarit		<table> <tr> <th></th><th>Lähtö</th><th>Tavoite</th></tr> <tr> <td>Liikuntapaikkojen hoitoon varatut htv:t</td><td>0</td><td>1,4</td></tr> <tr> <td>Liikuntapaikkojen viat ja muut puutteet hoidetaan nopeasti kuntoon. Ei korjaamattomia vikoja. 0= tavoite ei toteudu, 1= tavoite toteutui</td><td>0</td><td>1</td></tr> <tr> <td>Ei merkittäviä henkilö- tai omaisuusvahinkoja liikuntapaikkojen kunnon vuoksi. 0= tavoite ei toteudu, 1= tavoite toteutui</td><td>0</td><td>1</td></tr> </table>		Lähtö	Tavoite	Liikuntapaikkojen hoitoon varatut htv:t	0	1,4	Liikuntapaikkojen viat ja muut puutteet hoidetaan nopeasti kuntoon. Ei korjaamattomia vikoja. 0= tavoite ei toteudu, 1= tavoite toteutui	0	1	Ei merkittäviä henkilö- tai omaisuusvahinkoja liikuntapaikkojen kunnon vuoksi. 0= tavoite ei toteudu, 1= tavoite toteutui	0	1
	Lähtö	Tavoite												
Liikuntapaikkojen hoitoon varatut htv:t	0	1,4												
Liikuntapaikkojen viat ja muut puutteet hoidetaan nopeasti kuntoon. Ei korjaamattomia vikoja. 0= tavoite ei toteudu, 1= tavoite toteutui	0	1												
Ei merkittäviä henkilö- tai omaisuusvahinkoja liikuntapaikkojen kunnon vuoksi. 0= tavoite ei toteudu, 1= tavoite toteutui	0	1												

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Liikuntatoimen avustukset yhdistyksille €	8 000	10 500	10 500

Nuorisotyö

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut
Vastuhenkilö: Liikunta- ja nuorisosihteeri

Toiminnan kuvaus:

Kunnan tehtävänä on toteuttaa nuorisolain määrittämiä velvoitteita ja tehtäviä. Toholammilla nuorisopalveluita toteutetaan pääosin omana työnä sekä yhdessä eri yhdistysten kanssa.

Nuorisovaltuusto kootaan vuosittain ja se kokoontuu säännöllisesti keskustelemaan etenkin nuoria

koskevien asioiden parissa. Nuorille järjestetään erilaista toimintaa ja tapahtumia, joka mahdollistaa nuorten harrastamista sekä yhteisöllisyyttä. Nuorisovaltuusto on asettanut edustajansa kunnanvaltuustoon sekä sivistyslautakuntaan.

Toholammilla on oma nuorisotila Artsi, jonka toimintaa pyritetään tarpeiden mukaan ja tilojen harrastusmahdollisuuksia kehitetään nuorten toiveita kuunnellen. Koulunuorisotyöntekijä työskentelee koululla koulupäivien yhteydessä tukemassa nuoria viidesluokkalaisista lukiolaisiin.

Etsivä nuorisotyö tavoittaa yhteiskunnasta pudonneita ja putoamassa olevia nuoria. Toholammin kunta toteuttaa sopimukseen perustuen palvelua myös Lestijärven nuorille.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	2 903	27 750	28 550
Toimintakulut	-10 148	-107 690	-113 649
Toimintakate	-7 245	-79 940	-85 099

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Talousarvio on laadittu pitkälti aiempien vuosien toimintaan nähden peilaten. Etsivä nuorisotyö ja muu hanketoiminta mm. Lupa- ja valvontaviraston avustama kesäleiri- ja Suomen mallin mukainen hanketoiminta on talousarviossa omalla kustannuspaikallaan.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Mikäli koulunuorisotyöhön ei tule haettavaksi uusia avustuksia, tulee toiminta päättyämään nykymuodossaan lukuvuoden 2025–2026 päättyessä.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakinaiset viranhaltijat ja työntekijät	1,3	1,4	1,4
Määräaikaiset viranhaltijat ja työntekijät	1,2	1	0,5

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet		
Hyvinvoiva kuntalainen		
Tavoite: Toteutetaan ennalta ehkäisevää ja varhaiseen puuttumiseen perustuvaa nuorisotyötä		
Toimenpiteet	Avustukset nuorisotyötä toteuttaville yhdistyksille	
	Etsivä nuorisotyö tavoittaa yhteiskunnasta pudonneita ja putoamassa olevia nuoria	
	Koulunuorisotyöntekijä palkattuna hankkeella toukokuun 2026 loppuun saakka	
	Nuorisotilan toiminnan kehittäminen	
	Nuorisovaltuusto kokoontuu säännöllisesti ja ottaa osaa yksittäisiin maakunnallisiin tilaisuuksiin	
Mittarit	Lähtö	Tavoite
Nuorisovaltuustolta saadut ideat, aloitteet ja lausunnot	0	5
Tilaisuuksia ja kävijämääriä tilastoidaan aktiivisesti. NuoDo-järjestelmä on aktiivisesti käytössä. 0=EI, 1=KYLLÄ	0	1

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Nuorisotoimen avustukset yhdistyksille €	12 000	10 500	10 500
Nuorisovaltuuston kokoontuminen	3	5	5

Kirjasto

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut

Vastuuhenkilö: Kirjastonjohtaja

Toiminnan kuvaus:

Toholammin kirjasto tarjoaa kuntalaisille laadukkaat kokoelmat ja monipuoliset palvelut. Toholammin kirjastoon kuuluvat pääkirjasto sekä Sykäräisen sivukirjasto. Molemmissa on käytössä omatoimiaika.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	983	6 850	6 200
Toimintakulut	-27 380	-338 147	-312 547
Toimintakate	-26 397	-331 297	-306 347

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Toiminta on suunniteltu pääosin nykyisen toiminnan pohjalta, huomioiden eläköitymisen myötä vähentynyt henkilöstöresurssi. Aineistomäärärahoja on hieman kasvatettu kohonneiden hintojen myötä.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Eläköityneen kirjastovirkailijan tilalle ei ole palkattu uutta työntekijää, vaan tehtävät on priorisoitu nykyisen henkilöstön kesken. Vuonna 2025 alkaneiden hankkeiden osa-aikaiset työntekijäresurssit näkyvät vuoden 2026 henkilöstömäärässä.

Kirjastojärjestelmä päivittyy Axiellin Quiria-järjestelmään vuonna 2026. Tästä syntyy lyhyt käyttökato lainaamiseen ja palauttamiseen muutostöiden aikana.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakituiset viranhaltijat	1,7	1,7	0,7
Vakituiset työsuhteiset	2	2	2
Määräaikainen henkilöstö	0	0	0,6

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Palveleva kunta			
Tavoite: Kirjasto tarjoaa monipuolisia, ajantasaisia palveluita ja opastaa niiden käyttöön			
Toimenpiteet	Haetaan hankeavustusta makerspace-harrastustilan perustamiseen ja laitteiston hankintaan.		
	Hakeutuvien kirjastopalveluiden jatkaminen ja kehittäminen: kotipalvelu, jalkautuminen mm. yhdistysten tapahtumiin.		
	Kirjaston tarjoamien e-aineistojen markkinointi: valtakunnallinen E-kirjasto, Cineast-elokuvapalvelu, sekä e-lehtipalvelut		
	Kirjastossa on monipuolista tapahtumatoimintaa eri ikäisille		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Tapahtumien määrä ja monipuolisuus		0	25
Kotipalveluasiakkaiden ja esittelytilaisuuksien määrät, e-aineistojen käyttötilastot.		0	6
Saatu hankeavustus.		0	
Hyvinvoiva kuntalainen			
Tavoite: Kirjasto innostaa kuntalaisia lukemaan ja tekee aktiivista kouluyhteistyötä			
Toimenpiteet	Kirjastossa järjestetään luokkakäyntejä ja kirjastohenkilökunta jalkautuu kouluille.		
	Kirjavinkkauksia ja kirjastonkäytön opetusta tarjotaan aktiivisesti koululaisille ja lukiolaisille. Yhteistyötä myös varhaiskasvatuksen kanssa. Kirjaston palveluiden esittelyä sekä kirjavinkkausta myös aikuisasiakkaille yhteistyössä eri järjestöjen kanssa.		
	Lukeva Lamppi -hanke yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa: kunnallisen lukutaitostrategian laatiminen ja toteuttaminen		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Kirjallisuuteen ja lukemiseen liittyvien tapahtumien määrä ja osallistujamäärä.		0	25
Lukeva Lamppi -hankkeessa toteutetun lukutaitotyön laajuus ja tapahtumien määrä.		0	5
Kirjavinkkausten, kirjastonkäytön opetuksen ja luokkakäyntien määrä.		0	20
Tavoite: Kirjaston roolin vahvistaminen keskustelevan demokratian kohtaamispaikkana.			
Toimenpiteet	Kirjaston tekemän demokratiatyön sekä demokratiahankkeen jatkaminen, kuntalaisten osallisuuden kokemuksen sekä rakentavan vuoropuhelun edistäminen.		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Demokratiatyöhön liittyvien tapahtumien ja toiminnan määrä, kuntalaispalaute ja tapahtumiin osallistujien määrä.		0	8

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Kirjastokäynnit	24 878		25 000
Lainat	51 997		52 000
Aineisto	34 874		34 850

Suoritteiden osalta ei ole talousarviossa asettuja tavoitteita vuoden 2025 osalta.

Kulttuuritoimi

Palvelualue: Vapaa-aikapalvelut

Vastuuhenkilö: Kulttuurisihteeri

Toiminnan kuvaus:

Kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Tämä tapahtuu järjestämällä kulttuuripalveluita erikäisille kuntalaisille yhdessä eri toimijoiden kanssa sekä tukemalla yhdistystoimintaa.

Toholammilla toteutetaan kulttuurilain mukaisia kulttuuripalveluita tiiviissä yhteistyössä yhdistysten, seurakuntien ja kulttuuripalveluiden tuottajien kanssa. Toteutetaan Keski-Pohjanmaan maakunnan ja hyvinvointialue Soiten kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa.

Käyttötalous (Ulk. ja Sis.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Toimintatuotot	414	2 800	4 650
Toimintakulut	-10 413	-134 233	-145 355
Toimintakate	-9 999	-131 433	-140 705

Talousarvion 2026 ja suunnitelmavuosien 2027–2030 perustelut

Kulttuuritoimen talousarvio on laadittu aiempien vuosien mukaisesti. Pääpainona on järjestää kulttuuritilaisuuksia yhteistyössä yhdistysten ja seurakuntien kanssa sekä tarjoamalla kulttuurisalia edullisena tilana vierailevien esiintyjien käyttöön. Kulttuurisalin tilaisuuksiin madalletaan osallistumista Kaikukortin ja Ystäväkortin avulla.

Tilaisuuksissa huomioidaan myös ikääntyvä väestö mm. esittämällä Ikääntyvien yliopiston luentoja ja järjestämällä vierailuesityksiä Männistön palvelutalon asukkaille.

Lastenkulttuurikeskus Lykky tuottaa sisältöjä varhaiskasvatuksen lapsille ja koulujen oppilaille huomioiden kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteet ml. esittävä taide. Yhteistyötä tehdään myös hankkeiden ja maakuntaliiton kanssa.

Kulttuuritoimi tukee yhdistystoimintaa avustuksin. Tavoitteena on myös lisätä kulttuuritoimijoiden ja kunnan välistä yhteistyötä ja osallisuutta mm. järjestämällä Yhdistysten iltoja.

Olennaiset poikkeamat edelliseen vuoteen nähden

Toiminta toteutuu samalla tasolla edellisiin vuosiin nähden.

Henkilöstöresurssit

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Vakinaiset viranhaltijat ja työntekijät	0,8	0,8	0,8
Määräaikaiset viranhaltijat ja työntekijät			

Strategiset tavoitteet

Tavoitteet			
Hyvinvoiva kuntalainen			
Tavoite: Järjestetään monipuolisesti lastenkulttuuritoimintaa			
Toimenpiteet	Hyödynnetään lastenkulttuurikeskus Lykyn tarjontaa osana lastenkulttuurityötä		
	Kulttuurikasvatussuunnitelman mukaista toimintaa toteutuu sekä ykkös- että kakkostasolle		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Kulttuurikasvatussuunnitelman toteutuminen. 0=Ei toteudu, 1=Toteutuu		0	1
Lastenkulttuurikeskus Lykyn kanssa tehdyn yhteistyön laajuus. Ostopalvelutapah- tumien määrä.		0	5
Tavoite: Toholampi tunnetaan monipuolisista kulttuuriaktiviteeteista			
Toimenpiteet	Hyödynnetään mahdollisuudet saada kulttuurihankkeita. Osallistutaan Kansainvälinen Toholampi - Lampin siirtolaisuus -hankkeeseen sekä maakuntaliiton organisoimaan järjestöyhteistyöhön		
	Jatketaan Kaikukortti- ja ystävänkorttitoimintaa.		
	Järjestetään ikääntyville suunnattua toimintaa mm. Ikääntyvien yliopiston etäluentoja sekä vanhusten- viikon tapahtuma.		
	Järjestetään tilaisuuksia yhteistyössä yhdistysten ja seurakuntien kanssa n. 100 kpl		
Mittarit		Lähtö	Tavoite
Yhteistyöhankkeiden määrä (toteutuvien hankkeiden määrä)		0	1
Kaikukorttien käyttömäärä		0	5
Järjestettyjen tilaisuuksien määrä ja laatu		0	100

Suoritteet ja tunnusluvut

Suoritteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA2026
Kulttuurisalin kävijämäärä	5 109	6 000	6 000
Kulttuuriavustukset yhdistyksille, euroa	8 000	8 000	8 000

4. Käyttötalous yhteensä

	TP 2024	MTA 2025	TA 2026	Muutos TA 2026/ TA 2025	Muutos % TA 2026/ TA 2025
Ulkoinen					
Toimintatuotot	24 104 060	23 615 436	24 661 577	1 046 141	4,43 %
Myyntituotot	19 179 706	19 082 550	20 154 235	1 071 685	5,62 %
Maksutuotot	2 772 334	2 604 250	2 742 250	138 000	5,30 %
Tuet ja avustukset	454 313	447 800	507 630	59 830	13,36 %
Muut toimintatuotot	1 697 707	1 480 836	1 257 462	-223 374	-15,08 %
Toimintakulut	-33 106 550	-33 784 258	-35 131 016	-1 346 758	3,99 %
Henkilöstökulut	-23 379 918	-24 045 098	-24 478 986	-433 888	1,80 %
Palvelujen ostot	-5 839 415	-6 176 549	-7 119 330	-942 781	15,26 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 770 394	-1 740 237	-1 377 189	363 048	-20,86 %
Avustukset	-1 566 900	-1 372 487	-1 716 750	-344 263	25,08 %
Muut toimintakulut	-549 923	-449 887	-438 761	11 126	-2,47 %
Poistot ja arvonalentumiset	-1 261 422	-960 071	-906 330	53 741	-5,60 %
Toimintakate	-9 002 490	-10 168 822	-10 469 439	-300 617	2,96 %
Tilikauden tulos	506 720	0	158 617	158 617	
Sisäinen					
Toimintatuotot	4 131 162	3 847 797	2 822 030	-1 025 767	-26,66 %
Myyntituotot	2 320 565	1 990 239	1 019 914	-970 325	-48,75 %
Maksutuotot	0	0	0	0	0,00 %
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	0,00 %
Muut toimintatuotot	1 810 597	1 857 558	1 802 116	-55 442	-2,98 %
Toimintakulut	-4 195 742	-3 847 797	-2 879 930	967 867	-25,15 %
Henkilöstökulut	-64 581	0	-57 900	-57 900	0,00 %
Palvelujen ostot	-2 261 503	-1 979 520	-972 645	1 006 875	-50,86 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-59 062	-56 664	-46 869	9 795	-17,29 %
Avustukset	0	0	0	0	0,00 %
Muut toimintakulut	-1 810 597	-1 811 613	-1 802 516	9 097	-0,50 %
Poistot ja arvonalentumiset	0	0	0	0	0,00 %
Toimintakate	-64 581	0	-57 900	-57 900	0,00 %
Tilikauden tulos	-64 581	0	-57 900	-57 900	0,00 %

5. Tuloslaskelmaosa

5.1 Tuloslaskelma ulkoinen

2026	2024 tilinpäätös	TA2025	Muutos	TA + muutos	TA2026
Myyntituotot	19 179 706	19 082 550	0	19 082 550	20 154 235
Maksutuotot	2 772 334	2 604 250	0	2 604 250	2 742 250
Tuet ja avustukset	454 313	447 800	0	447 800	507 630
Muut toimintatuotot	1 605 126	1 410 336	0	1 410 336	1 167 487
TOIMINTATUOTOT	24 011 480	23 544 936	0	23 544 936	24 571 602
Henkilöstökulut	-23 351 918	-23 977 099	-176 500	-24 153 599	-24 446 912
Palvelujen ostot	-5 839 415	-6 176 549	0	-6 176 549	-7 119 330
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 770 394	-1 738 737	176 500	-1 562 237	-1 377 189
Avustukset	-1 566 900	-1 372 487	0	-1 372 487	-1 716 750
Muut toimintakulut	-549 923	-448 887	0	-448 887	-438 761
TOIMINTAKULUT	-33 078 550	-33 713 759	0	-33 713 759	-35 098 942
TOIMINTAKATE	-9 067 071	-10 168 823	0	-10 168 823	-10 527 340
Verotulot	5 870 020	6 112 000	0	6 112 000	6 436 000
Valtionosuudet	5 118 908	5 286 024	0	5 286 024	5 277 818
Rahoitustuotot ja -kulut	-218 296	-269 131	0	-269 131	-179 432
VUOSIKATE	1 703 561	960 070	0	960 070	1 007 047
Poistot ja arvonalentumiset	-1 261 422	-960 071	0	-960 071	-906 330
TILIKAUDEN TULOS	442 139	-1	0	-1	100 717
YLIJÄÄMÄ / ALIJÄÄMÄ	442 139	-1	0	-1	100 717

Tavoitteet ja tunnusluvut	TP2024	TA2025	TA+Muutos	TA2026
Toimintatulot / Toimintamenot, %	72,59 %	69,84 %	69,84 %	70,01 %
Vuosikate / Poistot, %	135,05 %	100,00 %	100,00 %	111,11 %
Vuosikate / euro/asukas	608,63	349,12	349,12	372,43
Kertynyt ylijäämä (alijäämä)	5 778 031	5 778 031	5 778 031	2 875 888
Asukasmäärä vuoden lopussa	2799	2750	2750	2704

5.2 Tuloslaskelma ulkoinen ja sisäinen

TP2024	Tohoholamin kunta	TA2025	Muutos	TA+Muutos	TA2026	SU2027	SU2028	SU2029	SU2030	Muutos-%
	Hallinto-osasto									
-991,650	Hallinto-osasto	-1,040,798	-50,000	-1,090,798	-1,033,129	-1,058,957	-1,085,431	-1,112,567	-1,140,381	-5%
-327,770	Työllisyyden hoito	-580,641		-580,641	-609,804	-609,804	-609,804	-609,804	-609,804	5%
-1,319,420	Hallinto yhteensä	-1,621,439	-50,000	-1,671,439	-1,642,933	-1,668,761	-1,695,235	-1,722,371	-1,750,185	-2%
473,310	Lomatoimen osasto	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Tekninen osasto									
-444,943	Hallinto ja toimisto	-424,015	176,500	-247,515	-487,667	-499,859	-512,355	-525,164	-538,293	97%
1,177,254	Tilapalvelut	904,578		904,578	673,343	690,177	707,431	725,117	743,245	-26%
-153,621	Rakennus- ja ympäris	-282,562		-282,562	-185,877	-190,524	-15,287	274,331	571,189	-34%
-40,753	Maaseututoimi	-56,708		-56,708	-57,076	-58,503	-59,965	-61,465	-63,001	1%
-219,037	Ympäristöterveydenh	-263,000		-263,000	-230,100	-235,853	-241,749	-247,793	-253,987	-13%
318,900	Tekninen yhteensä	-121,707	176,500	54,793	-287,377	-294,561	-121,925	165,026	459,152	-624%
	Sivistysosasto									
-639,725	Sivistys	-604,079		-604,079	-596,964	-611,888	-627,185	-642,865	-658,937	-1%
-1,664,853	Päivähoito	-1,330,630	-126,500	-1,457,130	-1,579,284	-1,618,766	-1,659,235	-1,700,716	-1,743,234	8%
-5,776,758	Koulutus	-5,909,264		-5,909,264	-5,795,198	-5,940,078	-6,088,580	-6,240,794	-6,396,814	-2%
-458,524	Vapaa-aika	-581,702		-581,702	-625,583	-641,223	-657,253	-673,684	-690,527	8%
-8,539,860	Sivistys yhteensä	-8,425,675	-126,500	-8,552,175	-8,597,029	-8,811,955	-9,032,254	-9,258,060	-9,489,511	1%
			0	0						
-9,067,070	TOIMINTAKATE	-10,168,821	0	-10,168,821	-10,527,339	-10,775,277	-10,849,414	-10,815,404	-10,780,544	4%
TP2024	Tohoholamin kunta	TA2025	Muutos	TA+ LisäTA2025	TA2026	SU2027	SU2028	SU2029	SU2030	
	Verotulot									
4,529,308	- kunnallisvero	4,760,000		4,760,000	4,940,000	4,926,000	5,140,000	5,140,000	5,140,000	4%
564,347	- yhteisövero	552,000		552,000	653,000	691,000	726,000	726,000	726,000	18%
776,365	- kiinteistövero	800,000		800,000	843,000	843,000	843,000	843,000	843,000	5%
5,870,020	Yhteensä	6,112,000	0	6,112,000	6,436,000	6,460,000	6,709,000	6,709,000	6,709,000	5%
	Valtionosuudet									
	- yhdenputken									
4,238,137	valtionosuus	4,566,538		4,566,538	4,453,920	4,453,920	4,453,920	4,353,920	4,303,920	-2%
183,766	- opetus- ja	222,444		222,444	333,653	333,653	333,653	333,653	333,653	50%
	kulttuuritoimi									
697,005	- veromenetys-	497,042		497,042	490,245	490,245	490,245	490,245	490,245	-1%
5,118,908	Yhteensä	5,286,024	0	5,286,024	5,277,818	5,277,818	5,277,818	5,177,818	5,127,818	0%
10,988,928	Yhteensä	11,398,024	0	11,398,024	11,713,818	11,737,818	11,986,818	11,886,818	11,836,818	3%
-218,296	Rahoituserät netto	-269,131		-269,131	-179,432	-179,432	-179,432	-179,432	-179,432	-33%
1,703,562	VUOSIKATE	960,071	0	960,071	1,007,047	783,109	957,972	891,982	876,842	5%
-1,261,422	Poistot ja arvonalenn	-960,071		-960,071	-906,330	-875,969	-848,451	-836,296	-826,296	-6%
442,140	TILIKAUDEN TULOS	0	0	0	100,717	-92,860	109,521	55,686	50,546	

5.3 Verotulot

Talousarvio 2026 on laadittu valtuuston 10.11.2025 vahvistamalla kunnallisveroprosentilla 9,9 %. Kunnallisverotulokertymän arvioidaan olevan v. 2026 yhteensä 4 940 000 euroa.

Kiinteistöveroprosentit vuodelle 2026 ovat:

- yleinen veroprosentti 1,00 %
- vakituiset asuinrakennukset 0,65 %
- muiden asuinrakennusten veroprosentti 1,10 %
- rakentamattomien rakennuspaikkojen veroprosentti 2,90 %
- yleishyödyllisten yhdistysten kiinteistöveroprosentti 0,00 %
- voimalaitosten veroprosentti 3,10 %
- maapohjan veroprosentti 1,30 %.

Kiinteistöveron tuotoksi on arvioitu vuodelle 2026 yhteensä 843 000 euroa.

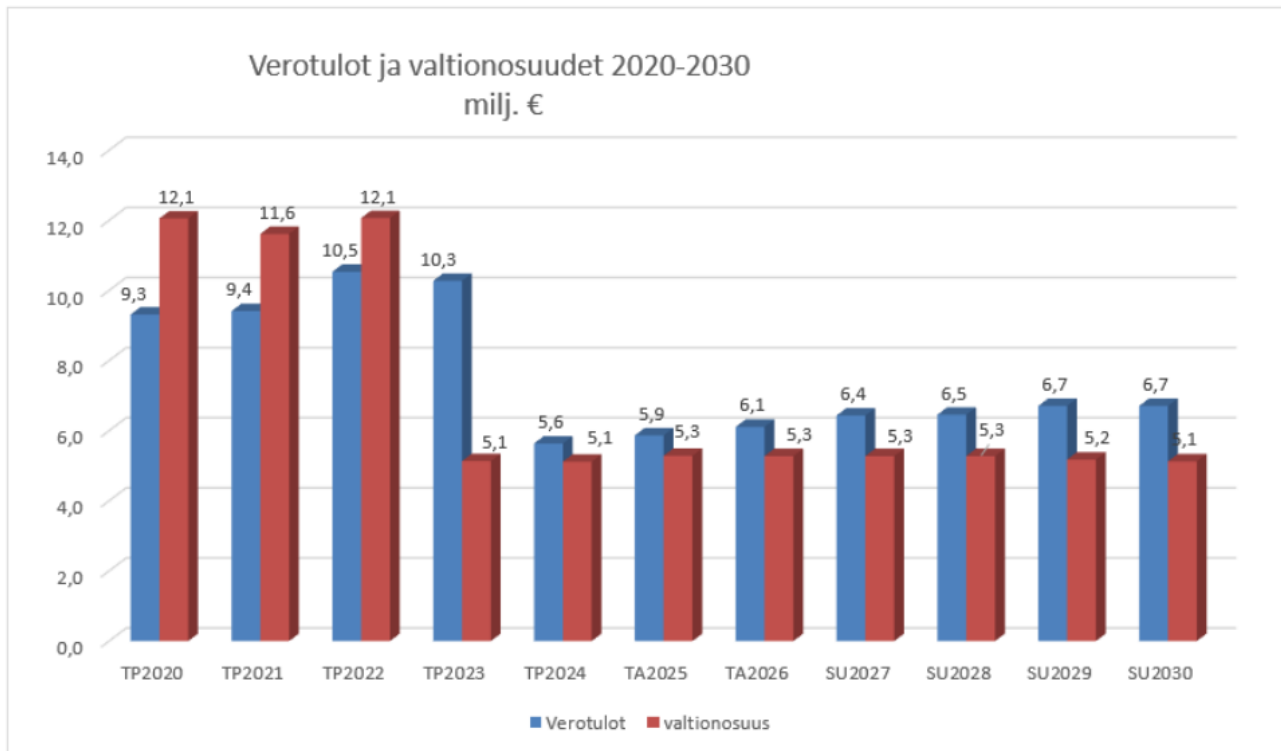
Toholammin kunta	TP2024	TA2025	Muutos	TA+ LisäTA2025	TA2026	SU2027	SU2028	SU2029	SU2030
Verotulot									
- kunnallisvero	4 529 308	4 760 000		4 760 000	4 940 000	4 926 000	5 140 000	5 140 000	5 140 000
- yhteisövero	564 347	552 000		552 000	653 000	691 000	726 000	726 000	726 000
- kiinteistövero	776 365	800 000		800 000	843 000	803 000	803 000	803 000	803 000
Yhteensä	5 870 020	6 112 000	0	6 112 000	6 436 000	6 420 000	6 669 000	6 669 000	6 669 000
Valtionosuudet				0					
- yhdenputken									
valtionosuus	4 238 137	4 566 538		4 566 538	4 453 920	4 453 920	4 453 920	4 453 920	4 453 920
- opetus- ja									
kulttuuritoimi	183 766	222 444		222 444	333 653	333 653	333 653	333 653	333 653
- veromenetys-									
kompensaatio	697 005	497 042		497 042	490 245	490 245	490 245	490 245	490 245
Yhteensä	5 118 908	5 286 024	0	5 286 024	5 277 818	5 277 818	5 277 818	5 277 818	5 277 818

Verotulokertymän arvioidaan nousevan talousarviosta 2025 talousarviovuoteen 2026 n. 5,3 %. Kunnallisverotulon arvioitu nousu on 180 000 euroa. Yhteisöverotuoton puolestaan arvioidaan nousevan 100 000 euron verran. Kiinteistöverotuotto kasvaa arviolta 43 000 euroa.

5.4 Valtionosuudet

Valtionosuuksien muutos on –0,15 % eli 8 206 euroa. TE-palveluiden rahoitusosuutta ei ole enää vuoden 2026 VOS-rahoituksessa eroteltu.

Valtionosuudet (Ulk.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Valtionosuudet	5 118 908	5 286 024	5 277 818
Yleinen valtionosuus	2 618 531	2 741 188	2 726 754
Verotuloihin perust. vos. tasaus	1 619 606	1 825 350	1 727 166
Veroperustemuutosten korvaus	697 005	497 042	490 245
Opetus- ja kultt.t.valt.osuus	183 766	222 444	333 653

5.5 Korkotulot- ja menot

Korkotulot

Korkotulot (Ulk.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Korkotuotot	69 719	16 753	60 000
Korkotuotot antolainoista ulkop.	43 282	16 753	60 000
Maksuliikennetilien korot	26 437	0	0

Korkomenot

Korkomenot (Ulk.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Korkokulut	-342 223	-311 284	-279 324
Korkokulut lainoista ulkop.	-342 223	-311 284	-279 324
Maksuliikennetilien korot	0	0	0

5.6 Rahoitustulot- ja menot

Rahoitustulot

Rahoitustulot (Ulk.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Muut rahoitustuotot	63 445	35 000	49 493
Osinkotuotot ja osuusp.om.k.	26 802	23 000	20 000
Verotilityst.korot ja korotukset	153	0	0
Viivästyskorkotuotot	15 656	12 000	12 000
Muut rahoitustuotot	10	0	0
Takausprovisiot	20 825	0	17 493

Rahoitusmenot

Rahoitusmenot (Ulk.)	TP2024	MTA2025	TA2026
Muut rahoituskulut	-9 238	-9 600	-9 600
Viivästyskorot ja korotukset	-497	0	0
Luottoprovisiot	-100	0	0
Muut rahoituskulut	-8 640	-9 600	-9 600

6. Rahoitusosa

TP2024	Toholammin kunta	TA2025	TA2025+muutos	TA2026	SU2027	SU2028	SU2029	SU2030
	Toiminnan rahavirta							
1,703,561	Vuosikate	960,071	960,071	1,007,047	783,109	957,972	891,982	876,842
	Satunnaiset erät +/-							
	Tulorahoituksen korjaukset +/-							
1,703,561	Toiminnan rahavirta yhteensä	960,071	960,071	1,007,047	783,109	957,972	891,982	876,842
	Investoinnit							
-279,898	Käyttöomaisuusinvestoinnit	-738,500	-738,500	-930,000	-415,000	-340,000	-265,000	-265,000
	Rahoitusosuudet investointiin	12,500	12,500					
	Käyttöomaisuuden myyntitulot(+)							
-279,898	Investoinnit netto	-726,000	-726,000	-930,000	-415,000	-340,000	-265,000	-265,000
1,423,663	Toiminnan ja investointien rahavirta yhteensä	234,071	234,071	77,047	368,109	617,972	626,982	611,842
	RAHOITUKSEN RAHAVIRTA							
	Antolainauksen muutokset							
-100,000	Antolainasaamisten lisäykset	-200,000	-200,000	-100,000	-100,000	-75,000	-75,000	-75,000
69,389	Antolainasaamisten vähennykset	329,068	329,068	221,068	213,068	229,068	229,068	229,068
-30,611	Antolainauksen muutokset yhteensä	129,068	129,068	121,068	113,068	154,068	154,068	154,068
	Lainakannan muutokset							
	Pitkäaikaisten lainojen lisäys				5,500,000			
-449,092	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-449,092	-449,092	-299,110	-5,538,000	-38,000	-38,000	-38,000
-1,000,000	Lyhytaikaisten lainojen muutokset							
-1,449,092	Lainakannan muutokset yhteensä	-449,092	-449,092	-299,110	-38,000	-38,000	-38,000	-38,000
-56,040	Vaikutus maksuvalmiuteen	-85,953	-85,953	-100,995	443,177	734,040	743,050	727,910

Lainojen kehitys ja taseen kertynyt yli-/alijäämä

TP2024	Toholammin kunta	TA2025	TA2025 + muutos	TA2026	SU2027	SU2028	SU2029	SU2030
9,438,931	Lainamäärä kunta	8,989,839	8,989,839	8,690,729	8,652,729	8,614,729	8,576,729	8,538,729
5,778,031	Taseen kertynyt yli-/alijäämä	5,778,031	5,778,031	5,878,748	5,785,888	5,895,408	5,951,094	6,001,639

7. Investointiosa

KUNTA HANKERYHMÄ	TA2026	SU2027	SU2028	SU2029	SU2030
HALLINTO					
Osakkeet ja osuudet, varaus	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Maa-alueet, varaus	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
TEKNINEN					
Kaavateiden rakentaminen / kunnossapito	75 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Kiinteistöjen korjaus/kunnossapito	125 000	125 000	125 000	125 000	125 000
Pohjakartan laadinta	80 000				
Ajantasa-asemakaavan ja osayleiskaavan laadinta	35 000	70 000	50 000		
Kaasutankkaus	200 000	50 000			
Toholammin käyntikortti, kiertoliittymä	50 000				
SIVISTYS					
Kuusiston koulualueen muutostyöt	300 000				
Kunta yhteensä	930 000	360 000	290 000	240 000	240 000
KUNTA netto	930 000	360 000	290 000	240 000	240 000
Tulot					
Kunta netto yhteensä	930 000	360 000	290 000	240 000	240 000

8. Konserniyhtiöt

Toholammin Viemäri Oy

Vastuuhenkilö

Yhtiön hallitus

Toiminta-ajatus:

Huolehtii asiakkaiden jätevesien poisjohtamisesta ja käsittelystä Toholammin kirkonkylällä sekä Sykäräisen toiminta-alueella.

Tavoitteet 2026

Tavoite	Mittari	Mittarin tavoitearvo
Puhdistamot täyttävät ympäristöluvan vaatimukset	Poikkeamien lukumäärä	Poikkeamien lukumäärä <1
Viemäriverkoston toiminta ei aiheuta ympäristöhaittaa	Ympäristöhaittaa aiheuttavat tapahtumat	Tapahtumien lukumäärä <1
Päätös teollisuusjäteveden käsittelyn tulevaisuudesta.	Käsittelytapa ja tulevan veden raja-arvot	Valmis
Laitoksen kunnossapidon kehittäminen	Uusi kunnossapitojärjestelmä	Valmis

Toiminta 2026

Rakennetaan Toholammin puhdistamolle kunnossapitojärjestelmä sekä määritellään tarvittavat saneerausinvestoinnit seuraavalle 5 vuodelle.

Teollisuusjätevesien käsittely on Toholammilla uuden edessä, kun vanha biotorni on elinkaarensa lopussa. Tavoitteena on määritellä ensi vuoden aikana, miten teollisuusvesiä tullaan käsittelemään tulevaisuudessa.

Viemäriverkoston saneerauksia jatketaan kesällä hulevesimäärien vähentämiseksi.

Päätetään Toholampi-Kannus siirtoviemärihankkeen etenemisestä.

Suunnitelmavuosien tavoitteet 2027–2030

Toteuttaa saneerausinvestointeja Toholammin puhdistamolla.

Talous

Budjetti	Talousarvio 2026	Suunnitelmavuodet			
		2027	2028	2029	2030
Liikevaihto	784 112 €	788 033 €	791 973 €	795 933 €	799 913 €
Liiketoiminnan muut tuotot	- €	- €	- €	- €	- €
Materiaalit ja palvelut	- 412 865 €	- 416 993 €	- 421 163 €	- 425 375 €	- 429 629 €
Henkilöstökulut	- 8 250 €	- 8 333 €	- 8 416 €	- 8 500 €	- 8 585 €
Poistot ja arvonalentumiset	- 117 476 €	- 117 476 €	- 117 476 €	- 117 476 €	- 117 476 €
Liiketoiminnan muut kulut	- 138 794 €	- 140 182 €	- 141 583 €	- 142 999 €	- 144 429 €
Liikevoitto	106 729 €	105 050 €	103 335 €	101 583 €	99 794 €
Rahoituskulut ja tuotot	- 60 296 €	- 54 374 €	- 51 953 €	- 49 532 €	- 47 110 €
Tulos	46 433 €	50 676 €	51 382 €	52 052 €	52 684 €

Kiinteistö Oy Toholammin vuokratalot (100 %)

Vastuuhenkilö Toimitusjohtaja
Kiinteistöyhtiön hallitus

Toiminta-ajatus: Omistaa ja hallita Toholammin kunnassa vuokratalokiinteistöjä sekä vuokrata niiden huonetiloja. Vuokraus tapahtuu omakustannusperiaatteella.

Tavoitteet 2026

Tavoite	Mittari	Mittarin tavoitearvo
Toimintaedellytykset mahdollistava tulorahoitus	Käyttöaste	>80 %
Asukkaiden tarpeisiin vastaava vuokrataso ja asuntokanta	Asukkaiden vaihtuvuus	< 25 %
Onnistunut asukasvalinta ja riskinhallinta vuokrasuhteissa	Luottotappioiden määrä	< 1.500 €

Suunnitelmavuosien tavoitteet 2027–2030

Kiinteistöjen hoidon ja teknisen kunnon tason nostaminen käyttöastetta ylläpitävällä tavalla.

Tunnusluvut

Suorite	TP2024	TA2025	TA2026
Vuokrattavia asuntoja	134	134	121
Asuntojen käyttöaste	83,8	85	90
Keskivuokra €/m ²	8,38	8,90	8,90
Uusia vuokrasopimuksia	13	30	15

KOY Toholammin Vuokratalot	TP2024	TA2025	TA2026	SU2027	SU2028	SU2029	SU2030
TUOSLASKELMA							
KIINTEISTÖN TUOTOT							
Vuokrat	646 651	657 000	655 620	656 000	653 997	673 617	693 825
Käyttökorvaukset	36 579	35 210	39 400	40 000	41 200	42 436	43 709
Muut kiinteistön tuotot	42 089	0	50 000	0	0	0	0
	725 319	692 210	745 020	696 000	695 197	716 053	737 534
LUOTTOTAPPIOT JA OIKAISUERÄT							
KIINTEISTÖN HOITOKULUT	1 849	2 000	2 000	2 000	4 000	4 000	4 000
KÄYTTÖKATE/HOITOKATE	-562 670	-497 234	-582 225	-500 000	-515 000	-530 450	-546 364
Rahoitustuotot ja kulut	164 498	196 976	164 795	198 000	184 197	189 603	195 171
Poistot ja arvonalentumiset	-32 872	-22 000	-18 500	-15 000	-14 000	-13 000	-12 000
Tilinpäätössiirrot	-180 576	-180 576	-146 295	-146 295	-137 129	-128 194	-128 194
TILIKAUDEN TULOS	-48 950	-5 600	0	36 705	33 068	48 409	54 977

Toholammin Energia Oy konserni (96,66 %)

Vastuuhenkilö Toimitusjohtaja
Yhtiön hallitus

Toiminta-ajatus: Jotta ihmisillä olisi joku, jonka kanssa lämmitys on helppoa, varmaa ja edistyksellistä.

Tavoite	Mittari	Mittarin tavoitearvo
Tuntiluentaan siirtyminen	Kyllä tai ei	Kyllä
Uusien investointihankkeiden laskenta	kpl-määrä	6 kpl
Energiatohokkuuden parannus	Kaukolämpöverkoston hyötysuhde	+1,5 %-yksikköä vuoteen 2024 verrattuna.

Vuosi 2026

Kehityshankkeissa keskitytään muun muassa kaukolämpöverkoston optimointiin tuntiluentaan siirtymisen kautta. Tavoitteena pienentää verkostohäviöitä. Optimoinnissa käytetään hyödyksi sekä olemassa olevaa että uutta mittausdataa.

Erilaisten investointihankkeiden kannattavuuksia tarkastellaan tavoitteena lisätä oman lämmön- ja sähköntuotannon joustavuutta ja sitä kautta tuloja. Taustalla voimakkaasti heiluva sähkömarkkina, joka lisää painetta tehdä vuorokauden sähköntuotanto päiväaikaan kylmänä vuodenaikana.

Uusien asiakkaiden hankinta kohdistuu kaukolämpöverkon vieressä sijaitseviin kiinteistöihin, jotka lämpiävät öljyllä tai joiden lämmittämiseen kaukolämpö tuo lisäarvoa helppoudella ja huolettomuudella.

Yrityspuolelta etsitään yhteistyökumppania, jonka liiketoimintaan Toholammin Energia Oy voi tuoda lisäarvoa oman henkilökunnan osaamisesta tai ORC-voimalaitoksen valmiista tuotantokapasiteetista esimerkiksi höyryntoimittamisen tai 300 °C kuumaöljylämmön osalta.

Henkilöstö	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Vakinaiset työsuhteiset	3	3	3
Määräaikaiset työsuhteiset	0,25	0,25	0,25
Tilapäiset			

Suunnitelmavuosien tavoitteet 2027–2030

Tehdä yritys positiivisella tavalla näkyväksi ja tunnetuksi.

Tutkia uusia lämmittämiskäytöksiä tulevaisuuteen, etenkin kesäajalle.

Kartoittaa nykyisten sekä potentiaalisten uusien asiakkaiden tarpeita lämmitykseen liittyen ja hankkia sen pohjalta uusia lämmönkäyttäjiä yli 10 000 MWh verran.

Talous

Tuloslaskelman luvut sisältävät Toholammin Energia Oy:n ja tytäryhtiö Energisoiva Oy:n yhteiset luvut. Toholammin Energia Oy omistaa Energisoivan 100 %:sti.

Toholammin Energia Oy konsernibudjetti 2026

	Ta 2025	Ta 2026	Su 2027	Su 2028	Su 2029	Su 2030
Liikevaihto	1 534 004 €	1 620 184 €	1 628 285 €	1 636 427 €	1 644 609 €	1 652 832 €
Liiketoiminnan muut tuotot	250 €	32 672 €	32 672 €	32 672 €	32 672 €	32 672 €
Materiaalit ja palvelut	- 697 872 €	- 698 378 €	- 705 362 €	- 712 416 €	- 719 540 €	- 726 735 €
Henkilöstökulut	- 244 413 €	- 257 992 €	- 260 572 €	- 263 178 €	- 265 810 €	- 268 468 €
Poistot ja arvonalentumiset	- 271 219 €	- 298 453 €	- 293 002 €	- 288 591 €	- 284 488 €	- 287 767 €
Liiketoiminnan muut kulut	- 134 669 €	- 155 674 €	- 157 231 €	- 158 803 €	- 160 391 €	- 161 995 €
Liikevoitto	186 081 €	242 358 €	244 789 €	246 110 €	247 051 €	240 538 €
Rahoituskulut ja tuotot	- 122 015 €	- 101 759 €	- 93 993 €	- 87 925 €	- 81 856 €	- 75 788 €
Tulos ennen veroja	64 066 €	140 600 €	150 796 €	158 186 €	165 195 €	164 751 €

Toholammin kehitys Oy

Vastuhenkilö Yhtiön hallitus

Toiminta-ajatus Tuottaa kiinteistönhoitopalveluita omistamilleen kiinteistöille.

Tavoitteet 2026

Tavoite	Mittari	Mittarin tavoitearvo
Toimitilojen vuokrausaste ja tuotto	Vuokrausaste Tuotto €	100 % Budjetoitu tuotto
Sijoitustoiminnan tuotto	Tuotto €	Budjetoitu tuotto

Suunnitelmavuosien tavoitteet 2027–2030

Toimitilavuokraus: Toimitilojen vuokrausasteen ja tuoton varmistaminen. Toimitilojen hoito- ja ylläpitokulujen hallinta ennakoivan kiinteistöhoiton avulla.

Sijoittuvat yritykset: Kiertotalouteen, vihreään siirtymään osallistuvat, paikkakunnalle sijoittuvat yritykset ja muut paikkakunnalle sijoittuvat yritykset.

Henkilöstö	TP 2024	TA 2025	TA 2026
Vakinaiset työsuhteiset	0	0	0
Määräaikaiset työsuhteiset	0	0	0
Tilapäiset	0	0	0

Toholammin kehitys Oy:llä ei ole palkattua toimitusjohtajaa. Toholammin kunta ostaa yritysneuvonnan Kaustisen seutukuntaan KASE yrityspalveluilta.

Toholammin kehitys Oy

TALOUSARVIO	TP2024	TA2025	TA2026	SU2027	SU2028	SU2029
Liikevaihto	475 080	446 634	307 073	204 354	204 354	204 354
+Liiketoiminnan muut tuoto	-	-	-	-	-	-
-Materiaalit ja palvelut	-	-	-	-	-	-
-Muuttuvat henkilöstökulut	-	-	-	-	-	-
-Muut muuttuvat kulut	-	-	-	-	-	-
Myyntikate	475 080	446 634	307 073	204 354	204 354	204 354
-Kiinteät henkilöstökulut	- 1 515	-	-	-	-	-
-Liiketoiminnan muut kulut	- 176 005	- 125 079	- 152 907	- 130 661	- 133 417	- 136 169
Käyttökate	297 560	321 555	154 166	73 693	70 937	68 185
-Poistot ja arvonalentumiset	- 174 796	- 182 350	- 182 354	- 182 354	- 182 354	- 182 354
=Liikevoitto	122 764	139 205	28 188	108 661	111 417	114 169
+/-Rahoitustuotot ja -kulut	- 24 332	- 19 529	- 11 712	- 11 185	- 5 035	- 118
=Tilikauden voitto/tappio	98 432	119 676	- 39 900	- 119 846	- 116 452	- 114 287
INVESTOINNIT	-	-	25 000	-	-	-

